VZGOJA

Revija za učitelje, vzgojitelje in starše | april 10 | 4,30 EUR

45

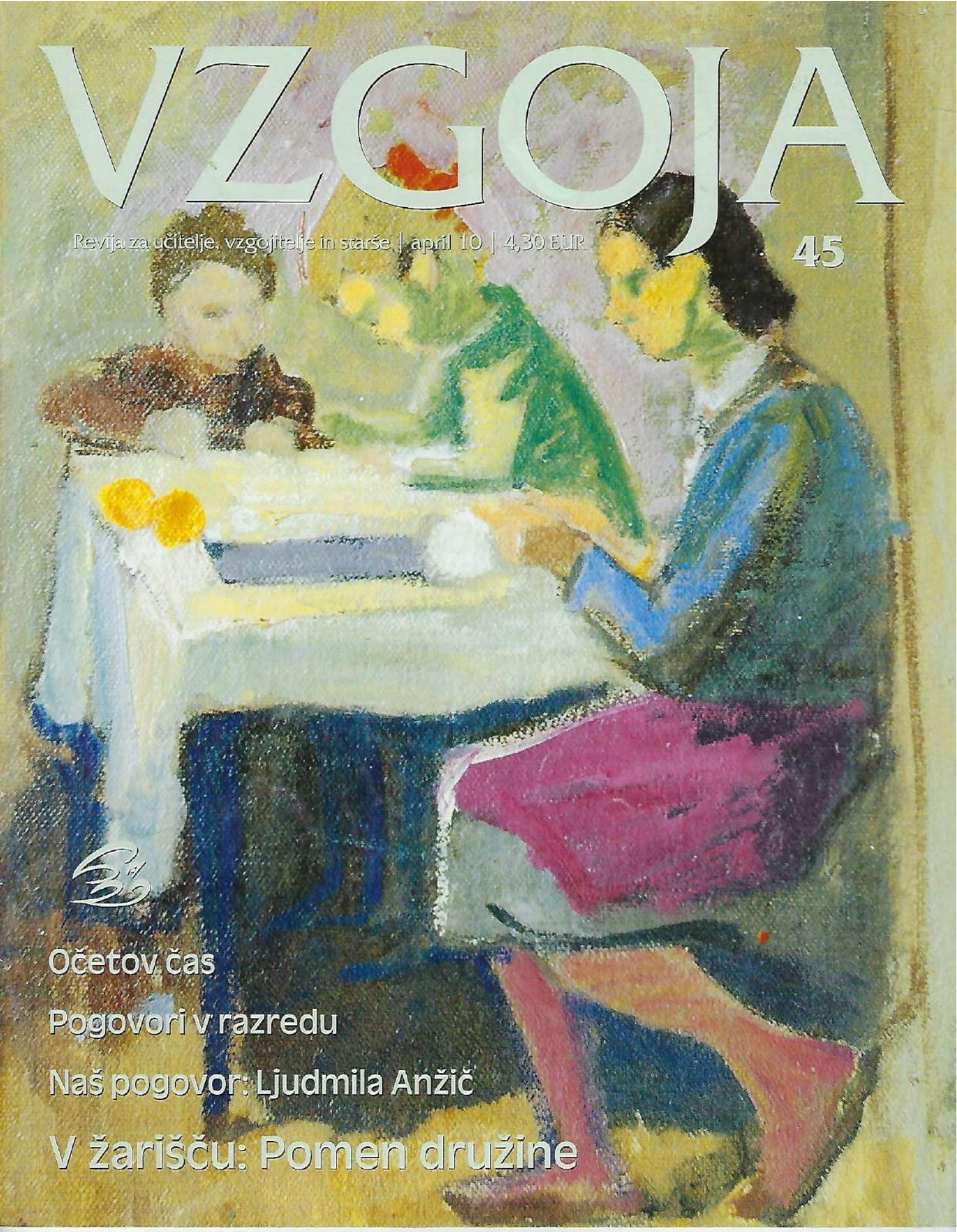

Očetov čas

Pogovori v razredu

Naš pogovor: Ljudmila Anžič

V žarišču: Pomen družine

Dr. Tony Humphreys

OTROK
in samozavest

Kako doseči in utrditi samospoštovanje že v mladih letih

Knjiga za starše, učitelje in vse, ki želijo utrditi in razviti otrokovo in svoje samospoštovanje.
Je tudi osnovna literatura na seminarju Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja.
Cena: samo 21,00 EUR (+ poštnina)

Naročila in informacije:
01/43-83-983, revija.vzgoja@rkc.si

Družina je zakon!

Sobotna iskrica - najbolj družinska oddaja **vsako soboto med 9:00 in 10:30.** Izobražuje, vodi in zabava Jure Sešek.

Za življenje - oddaja o odnosih med zakoncema, vzgoji otrok in ostalih temah, ki se dotikajo naju in najine družine. **Vsako soboto ob 11h.** Sodelujejo: p. Christian Gostečnik, psihoterapevt Bogdan Žorž, duhovnik Karel Gržan, p. Tadej Strehovec, Družinski center Mir iz Maribora in Inštitut Krog iz Kranja.

Družinsko sobotno dopoldne na Radiu Ognjišče!

radio ognjišče 15 let

1851

CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

Zvedavi fantič se sprašuje o smislu in delovanju sveta in v pogovorih išče odgovore na dvanajst temeljnih življenjskih vprašanj.
Odprto zasnovana in domišljeno ilustrirana knjiga, ki jo bodo otroci od četrtega leta dalje z veseljem prebirali s svojimi starši in vzgojitelji.

Vabimo vas v naši knjigarni:
Celje, Prešernova 23, tel.: 03/490-14-20(21)
Ljubljana, Nazorjeva 1, tel.: 01/244-36-50
www.mohorjeva.org

VZGOJA 45
april 2010, leto XII/1

Ustanovitelja in izdajatelja
Društvo katoliških pedagogov Slovenije in Družba Jezusova

Svet revije
mag. Milan Bizant
mag. Zorica Blagotinšek
dr. Helena Jeriček Klanšček
dr. Peter Lah
dr. Viljem Lovše
Marjan Peneš
dr. Bogdan Polajner
dr. Peter Svetina
dr. Peter Vencelj
Marija Žabjek

Odgovorni urednik
mag. Silvo Šinkovec

Uredniški odbor
Erika Ašič
dr. Dejan Hozjan
dr. Petra Javrh
dr. Jana Kalin
dr. Franci M. Kolenec
Kristina Lepen
Karmen Pečarič Podobnik
dr. Andrej Perko
mag. Magda Burger

Naslov uredništva
Vzgoja
Ulica Janeza Pavla II. 13
1000 Ljubljana
01/43-83-983, 031-611-411
revija.vzgoja@rkc.si
silvo.sinkovec@rkc.si
http://dkps.rkc.si

ID za DDV
SI64231160

Transakcijski račun
24200-9003894173
odprt pri Raiffeisen bank

Prelom
Ikona Rozman d.o.o.

Tisk
Schwarz d.o.o.

Lektoriranje
Berta Golob
Barbara Rodošek
Bernarda Kejžar

Revija VZGOJA izhaja štirikrat letno. Cena izvoda je 4,30 EUR. Naročnina za naročnike v Sloveniji je 17,20 EUR (Evropa: 30 EUR, drugod: 42 USD, v ceno niso všteti stroški bančnega nakazila: 15 EUR). DDV in poštnina sta vračunana v ceno. Odpoved naročnine sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. Navodila za pisanje prispevkov lahko dobite na uredništvu ali na spletni strani. Nenaročenih prispevkov ne honoriramo. Natisnjenih 3000 izvodov.

ISSN: 1580-0482

Revijo sofinancirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS in Ministrstvo za šolstvo in šport.

Vzgojni načrt na rešetu

✍ Silvo Šinkovec

Sredi marca je Zavod za šolstvo povabil v Postojno nosilce oblikovanja in izvajanja vzgojnih načrtov v osnovnih šolah, da povedo o svoji dvoletni izkušnji. Ker smo v naši reviji kar nekaj pozornosti posvetili tej temi, sem šel z zanimanjem na ta posvet.

Izkušnje so različne. Na začetku je bilo precej težav in zadreg, ker ni bilo smernic. S pomočjo seminarjev in svetovanja so se šole prebijale skozi prvo leto in oblikovale dokument. Istočasno je na ministrstvu delala komisija (v njej so sodelovali: Miha Mohar, Ana Nuša Kern, Hubert Požarnik, Ljubo Raičevič, Majda Pšunder, Zdenko Medveš, Mojca Šrinjar, Tatjana Devjak itd), ki je pripravljala *Priporočila o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole*. V pogovorni skupini sem povprašal, koliko so te smernice pomagale pri njihovem delu. Velika večina je potrdila, da so smernice sicer prišle z zamudo, toda še pravočasno, tik pred zaključno redakcijo. V zaključni fazi, ko je vzgojni načrt dobival dokončno formo, so bile zelo koristne. Nekdo je izjavil, da so smernice prišle zelo prav in da so jih na šoli brali kot pomembno orientacijsko točko. Nekateri pa se dokumenta niso spomnili.

Kaj se je dogajalo v šolah po letu 2008, ko so bili napisani vzgojni načrti? Večinsko mnenje v delovnih skupinah, kjer sem sodeloval, je bilo pozitivno. Pripovedovali so, da se o vzgoji več pogovarjajo v šolskih zbornicah, več staršev so pridobili za sodelovanje, več je pogovora z učenci, učitelji so bolj poenoteni pri vzgojnem delu. *Pogovor* je bila beseda, ki se je najbolj ponavljala. Vesel sem bil, da je vzgojni načrt prinesel več truda za razumevanje med člani šolske skupnosti.

Nekatere šole se še ukvarjajo predvsem z vprašanjem, ali so ali niso vse postopke prav izpeljali. Kot da je postopek bolj pomemben od odnosa z učencem. Pri drugih je bil premik očiten. "Hitreje gremo k bistvu problema in učencem bolj prisluhnemo." Nekaj šol je poročalo, da v celem letu niso izrekli nobenega disciplinskega ukrepa, ker so vse težave rešili s pogovorom. Lepo, mar ne? Iskati skupne rešitve, ohranjati odnos in spoštovanje, sodelovati pri iskanju poti iz zagate. Izkušnje so zelo pozitivne. Dobil sem vtis, da so nekatere šole prešle od skrbi, "ali delamo stvari prav", k vprašanju "ali delamo prave stvari", kot je to dilemo postavila Hannele Niemi.

Zdi se, da so nekatere šole vrednote, ki so jih zapisale v vzgojni načrt, vzele za svoje, kot ciljno točko za vzgojno delo, oblikovanje šolske klime, preverjanje kulture odnosov, izhodišče vseh pogovorov in kot svojo kulturo življenja (npr. spoštovanje, delavnost, ustvarjalnost ...). Kar so zapisali, je njihovo, o tem so prepričani in to bi radi tudi udejanjali. Vrednote jim pomenijo vir navdiha, notranjo motivacijo in življenjski slog. Druge šole so vrednote napisale deklarativno, za dokument, in ostale so le na papirju. V preteklosti smo bili preveč navajeni, da so dokumenti urejeni, v njih vse lepo piše, življenje pa je povsem nekaj drugega. Razhajanje med formalnim in deklarativnim ter realnim nivojem je še vedno veliko.

Iz uvodnega predavanja je bilo jasno razbrati, da vzgojni načrt na ministrstvu ni zaželen. Bolje bi bilo, da ga ne bi bilo. Bilo je jasno nakazano, da naj bi ga nadomestil razvojni program šole. To sem pričakoval. Toda, k delu komisije in k delu, ki je bilo narejeno po šolah v teh dveh letih, bi bila takšna odločitev res ideološka, ne strokovna. Če bo ministrstvo poslušalo šole, bodo skeptiki težko obšli pozitivne učinke vzgojnega načrta. Namesto da bi razmišljali o odpravi vzgojnega načrta, naj se potrudijo, da bi dali podporo šolam, da se dobre izkušnje prenesejo še na več šol. Razvojni program je pomemben, toda drugačen dokument. To je najširši okvir šolskega dela, vzgojni načrt je le del njega, zato naj se ga ohrani, okrepi in delo nadaljuje z razvojnim programom. Kam bo sedaj pihal veter? ■

5 Barbara Brezigar:
Otrokove pravice v luči predloga Družinskega zakonika
... Predlaganih sprememb ni dopustno utemeljevati samo z vidika pravic istospolnih partnerjev, temveč je nujno njihovo pravico soočiti z ustavno pravico otrok do zagotavljanja njihove koristi, ki je temeljno vodilo za ravnanje in postopanje z otroki in velja tako za starše kot tudi za javne organe. Varovanje otrokovih koristi je namreč tudi v javnem interesu ...

35 Silvo Šinkovec:
Pogovori v razredu – Avgusta
... Razredne ure so pravi čas za pogovore o temah, ki učence/dijake zanimajo. O njih. O njihovih vprašanjih. Ni potrebno veliko. Včasih le stavek. In pogovor steče. Učenci nosijo v sebi veliko doživetij in vprašanj. Komu jih lahko zaupajo? S kom se o njih lahko pogovarjajo? Pogosto si ne upajo povedati, ker jih je strah, da bi izpadli smešni ali neumni. Želijo pa si, da bi jih vendar kdo razumel in jih vzel resno ...

38 Andrej Perko:
Pomembnost očeta in matere za zdrav človekov razvoj
... "Ne morem mimo odgovora na vprašanje, zakaj hči potrebuje očeta. Ob očetu se nauči, kaj pomeni biti ženska ob moškem, kaj v resnici pomeni zunanji svet. Mene tega moj oče ni nikoli naučil. Tako kot me tudi ni zavaroval in mi nudil osnovne varnosti v svetu moških. Bil je odmaknjen, v svojem svetu, brez čustev in ljubezni. Vedno sem hrepenela po njegovi ljubezni, bližini in naklonjenosti." ...

45 Darja Hedžet:
Glasovne igre v predšolskem obdobju
... V predšolskem obdobju otroci spoznavajo materni jezik kot način vzpostavljanja socialnih stikov in odnosov. V kurikulumu je jezik zapisan kot samostojno področje s temeljnim ciljem, da otroci spoznavajo jezik kot objekt igre. To pomeni, da je jezikovno igralna situacija tista, ki otroke vabi k jezikovni igri s knjigo, k poslušanju, jezikovnemu ustvarjanju in poustvarjanju. Otroci tako spoznavajo jezik v umetniškoizrazni, glasovnostilski in slogovni podobi ...

Uvodnik
1 Silvo Šinkovec: **Vzgojni načrt na rešetu**

V žarišču: Pomen družine
3 Tadej Stegu: **Družinski zakonik in družina**
5 Barbara Brezigar: **Otrokove pravice v luči predloga Družinskega zakonika**
7 France Cukjati: **Država mora slediti želji in koristi otroka**
10 Silvo Šinkovec: **Antropološka izhodišča za razpravo**
12 Bogdan Žorž: **Pripombe k predlogu Družinskega zakonika**
15 Tadej Strehovec: **Poročeni so prikrajšani**
17 Marjan Žveglič: **Družina in naravni zakon**
20 Peter Zidar: **Jaz tako malo vem o sebi**

Naš pogovor
21 Silvo Šinkovec: **Ljudmila Anžič: Boj proti revščini in socialni izključenosti**

Biti vzgojitelj
25 Rihard Režek: **Izobražuj se in uspešna kariera ti ne uide**

Duhovno izkustvo
27 Berta Golob: **Kar nas označuje**
28 George E. Ganss: **Skrivnost**

Razredništvo in vzgojni načrt
30 Bernarda Mal: **Ljubezen je ključ do otroka**
33 Anita Žibrek: **Tudi otroci so ljudje in zato vredni spoštovanja**
35 Silvo Šinkovec: **Pogovori v razredu – Avgusta**

Starši
37 Scott in Jayne Cuidon: **Očetov čas**
38 Andrej Perko: **Pomembnost očeta in matere za zdrav človekov razvoj**

Vzgojna področja
40 Milček Komelj: **Svetloba družinske sreče**
42 Franci M. Kolenec: **Integracija, integracija, integracija**

Prostovoljno delo
44 Nataša Konečnik Vidmar: **Trpeče in zavržene živali**

Izkušnje
45 Darja Hedžet: **Glasovne igre v predšolskem obdobju**
47 Simona Babič: **Zgodba o Curleku**

48 **Prebrali smo**
49 **Iz življenja DKPS**
51 **Napovedni koledar**
52 **Summary**
52 **Avtorji**

Družinski zakonik in družina

Tadej Stegu

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je 21. septembra 2009 v javno razpravo poslalo predlog Družinskega zakonika (PDZak), v katerem radikalno spreminja koncept zakonske zveze in družine. Z določitvijo, da zakonsko zvezo lahko skleneta tudi osebi istega spola, predlog Družinskega zakonika omogoča, da bi otroke lahko posvojile oz. sprejele v rejništvo tudi skupnosti oseb istega spola. V prispevku povzemamo le nekatere najbolj sporne usmeritve zakonika, zaradi katerih se zdi predlog kot celota nesprejemljiv in bi bila njegova uveljavitev škodljiva.

Dosedanja definicija družine

Dosedanja definicija družine sledi naravni umestitvi otroka v družino. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih[1] (ZZZDR, uradno prečiščeno besedilo), ki ureja to področje, to opredeli zelo jasno: "Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo" (čl. 2). "(1) Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene. (2) Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine" (čl. 3). "(1) Starši imajo pravico in dolžnost, da z neposredno skrbjo, s svojim delom in dejavnostjo zagotavljajo uspešen telesni in duševni razvoj svojih otrok. (2) Zaradi zdrave rasti, skladnega osebnostnega razvoja in usposobitve za samostojno življenje in delo imajo starši pravice in dolžnosti, da skrbijo za življenje, osebnostni razvoj, pravice in koristi svojih mladoletnih otrok. Te pravice in dolžnosti sestavljajo roditeljsko pravico. (3) Roditeljska pravica pripada skupaj očetu in materi" (čl. 4).

Redefinicija v predlogu Družinskega zakonika

Ministrstvo je v predlogu Družinskega zakonika[2] zapisalo definicije, ki z dosedanjimi nimajo veliko skupnega in bi z uveljavitvijo temeljito spremenile status družine. V uvodu beremo: "Družino ustvarja otrok. Če ni otroka, ni družine. Življenjska skupnost moškega in ženske brez otroka ne pomeni družine, ne glede na to, ali gre za zakonsko zvezo ali zunajzakonsko skupnost. Za pojem družine ni potrebno, da gre za življenjsko skupnost otroka z obema staršema. Zadostuje, da živi otrok z enim roditeljem ali s posvojiteljem oziroma z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ki ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti ... Predlog zakonika torej omogoča tudi istospolnima partnerjema možnost zasnovanja družine s posvojitvijo."

Že ob začetku javne razprave se je v Državnem zboru pokazalo, da predlogu nasprotujeta tako stroka kot civilna javnost. Čeprav večinsko javno mnenje predlagani redefiniciji zakonske zveze in družine ostro nasprotuje, je Vlada PDZak potrdila in poslala v državnozborski postopek. Besedilo predloga pravi: "(1) Družina je življenjska skupnost otroka z enim ali obema od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice. (2) Zaradi koristi otrok uživa družina posebno varstvo države" (čl. 2). Zakonska zveza je v predlogu opredeljena kot življenjska skupnost dveh oseb: "Zakonska zveza je življenjska skupnost dveh oseb, katere sklenitev, pravne posledice in prenehanje ureja ta zakonik" (čl. 3).

Ob tem je zanimivo, da je predlagatelj v opredelitvi zakonske zveze najprej na prvo mesto postavil zvezo dveh oseb istega spola; v trenutni obliki se je sicer dikcija nekoliko spremenila, ne pa tudi vsebina. V povzetku predloga, ki ga je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in ga najdemo na njihovi spletni strani, pa je še vedno zakonska zveza opredeljena kot "življenjska skupnost dveh oseb istega ali različnega spola". Jasno je, da tako zakonska zveza izgubi pomen (zasnovanje družine), ki ji ga pripisuje veljavni ZZZDR, in postaja sama sebi namen.

> *"Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo."*

V tem smislu predlagatelj sam ugotavlja, da s takšno opredelitvijo zakonska zveza pravzaprav nima kakšne velike vrednosti, saj po njegovem ni nobene bistvene razlike med zakonsko zvezo in kakršno koli (zunajzakonsko) skupnostjo: "Zunajzakonska skupnost je dalj časa trajajoča življenjska skupnost dveh oseb, ki nista sklenili zakonske zveze ... Taka skupnost ima v razmerju med njima enake pravne posledice po tem zakoniku, kakor če bi sklenila zakonsko zvezo ..." (čl. 4).

Utemeljitve predlagatelja

Čeprav predlagatelj zakonika deklarativno velikokrat ponovi, da je "cilj predloga zakonika izboljšanje položaja otrok", se zdi, da v ozadju v resnici zaznamo predvsem interese homosek-

sualnih aktivistov, kar je nakazal že minister Ivan Svetlik v predstavitvi predloga tega zakonika v Državnem zboru: "Trije razlogi so, ki so nas vodili k oblikovanju predloga Družinskega zakonika, kakršen je nastal. Prvi je to, da so v treh desetletjih in še nekaj nastali novi vzorci življenja in vedenja, ki jih je treba kodificirati na novo ... Izenačujemo tudi istospolne partnerske skupnosti z vsemi drugimi skupnostmi, kar izhaja, kot že uvodoma povedano, iz opozoril in prakse naših sodišč, tudi Ustavnega sodišča RS, ki je pač v določenih primerih presodilo, da so te skupnosti trenutno v neenakopravnem položaju, in s tem zakonikom želimo te skupnosti tudi izenačiti."[3]

> *Vsak otrok ima pravico do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema, če to ni v nasprotju z njegovimi koristmi.*

Pri tem se minister sklicuje na odločbo Ustavnega sodišča RS, št. U-I-425/06-10 z dne 2. 7. 2009 (Uradni list RS, št. 55/09), v kateri je Ustavno sodišče RS ugotovilo neskladnost 22. člena Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti (ZRIPS) z Ustavo RS. Točno je, da je Ustavno sodišče RS ugotovilo, da drugačen režim dedovanja med istospolnima partnerjema posega v pravico pobudnikov do nediskriminatornega obravnavanja in je zato izpodbijana ureditev dedovanja po ZRIPS v nasprotju s prvim odstavkom 14. člena Ustave RS. Zavajajoče pa predlagatelj iz navedene ustavne odločbe izpelje sklep, "da ima zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola enake pravne posledice kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok v postopku posvojitve". Ustavna odločba, ki govori o premoženjskih razmerjih, namreč v zvezi z razmerjem do otrok v postopku posvojitve ne pove ničesar, torej navedena ustavna odločba ne more biti podlaga za spremenjen koncept družine in urejanja posvojitve.

Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da v obsežnem uvodnem delu predlagatelj kot argumente za redefinicijo navaja očitne neresnice. Na 17. strani je npr. zapisal: "Listina temeljnih pravic EU (Charter of Fundamental Rights), katere namen je jasno začrtati obstoječa pooblastila, v prvi vrsti prav organom in inštitucijam Evropske unije kot skrajne meje postavlja človekove pravice in temeljne svoboščine, ki jih v nobenem primeru ne bi smeli omejevati. V svojem 9. členu določa, da mora biti pravica do poroke ali/in ustanovitve družine zagotovljena ne glede na vero, nacionalno pripadnost, barvo, spol ali spolno usmerjenost." Če trditev preverimo[4], ugotovimo, da besedilo v resnici pravi: "Pravica sklepanja zakonske zveze in pravica ustvarjanja družine sta zagotovljeni v skladu z nacionalnimi zakoni, ki urejajo uresničevanje teh pravic." Ko preverimo še razlago besedila[5], ugotovimo, da nikjer ni zapisana zahteva, zaradi katere bi morala naša vlada uzakoniti homoseksualne poroke in nove oblike družin. Težko je verjeti, da v tem primeru ne gre za namerno zavajanje v prepričanju, da besedila ne bo nihče preverjal.

Največja otrokova korist

Pravica homoseksualnih partnerjev do nediskriminatornega obravnavanja je glede vprašanja o posvojitvi otrok nujno omejena s pravico največje otrokove koristi. Vprašanje je, ali je ustavno dopustno zaradi interesa homoseksualcev z zakonom odvzeti otroku pravico do matere in očeta. Pri tem ni dvoma, da je otrok iz naravnih razlogov, ki se jih z zakonom ne da preprečiti, do te pravice dejansko velikokrat prikrajšan, vendar slednjega ne moremo enačiti s primerom, ko bi to pravico otroku odvzel zakon. Kaj pomeni otroku odvzeti pravico do matere in očeta in kako je to povezano z njegovimi čustvenimi in psihosocialnimi potrebami ter celovitim osebnostnim razvojem, ni samo vprašanje prava, temveč predvsem vprašanje stroke s področja pediatrije, psihologije, sociologije itd., ki bi moralo biti rešeno na matičnem področju v temeljiti analizi oziroma raziskavi po naročilu pristojnega mini-

Foto: Klemen Lajevec

strstva. Tu bežno sklicevanje na tujo literaturo[6] ne bi smelo zadoščati, posebno ker večina raziskav potrjuje, da je za otrokov vsestranski razvoj najbolj primerno okolje družina, ki jo sestavljajo mati, oče in otroci.[7]

Zdi se torej, da gre pri predlagateljevem ponavljanju o skrbi za otrokovo korist za veliko zavajanje, saj predlog Družinskega zakonika otroku odreka prav njegovo temeljno pravico do očeta in matere. Prav o tej govori tudi Listina temeljnih pravic EU (Charter of Fundamental Rights), na katero se predlagatelj sam sklicuje. Listina namreč pravi: "Vsak otrok ima pravico do rednih osebnih odnosov in neposrednih stikov z obema staršema, če to ni v nasprotju z njegovimi koristmi" (čl. 24, 3). ■

Opombe

1. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1), uradno prečiščeno besedilo, v: Uradni list RS, št. 69/2004, 24. 6. 2004, str. 8462; dosegljiv na http://www.uradni-list.si/1/content?id=49906 (15. 2. 2010).
2. Besedilo je dosegljivo na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/DZak__22.12.2009_.pdf (15. 2. 2010).
3. Magnetogram javne predstavitve mnenj o predlogu Družinskega zakonika v Državnem zboru, 12. oktober 2009.
4. Listina je dosegljiva na naslovu: http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303SL.01000101.htm (15. 2. 2010).
5. Razlaga je dosegljiva na naslovu: http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/04473_en.pdf (15. 2. 2010).
6. Verjetno je dvomljivo tudi sklicevanje na nekatere raziskave, v katerih "pišejo geji in lezbijke sami o sebi in svojih izkušnjah" (R. Kuhar, Vitalnost na akademski margini: razvoj gejevskih in lezbičnih študij v Sloveniji, v: Sodobna pedagogika, letnik 60 (2009), št. 4, str. 32). Ob tem je zanimivo, da je celotna številka 4/2009 Sodobne pedagogike posvečena razpravam o homoseksualnosti v šoli. K. Komidar in S. Mandeljc ob tem zapišeta, da "... ni razlogov, da s homoseksualnostjo povezani učni cilji ne bi bili eksplicitno vključeni v učne načrte" (K. Komidar, S. Mandeljc, Homoseksualnost skozi analizo učnih načrtov, šolskih učbenikov in šolske prakse, v: Sodobna pedagogika, letnik 60 (2009), št. 4, str. 169).
7. Prim. A. D. Byrd, Gender Complementarity and Child-rearing: Where Tradition and Science Agree, v: Journal Of Law & Family Studies, dosegljivo na http://www.narth.com/docs/gendercomplementarity.html (15. 2. 2010), in druge, ki jih lahko najdete na naslovu http://www.24kul.si/ (15. 2. 2010).

Otrokove pravice v luči predloga Družinskega zakonika[1]

✍ Barbara Brezigar

Predlagani zakonik otrokovo korist v zvezi s starševsko skrbjo opredeljuje kot skrb za otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe. Predlaganih sprememb ni dopustno utemeljevati samo z vidika pravic istospolnih partnerjev, temveč je nujno njihovo pravico soočiti z ustavno pravico otrok do zagotavljanja njihove koristi, ki je temeljno vodilo za ravnanje in postopanje z otroki in velja tako za starše kot tudi za javne organe. Varovanje otrokovih koristi je namreč tudi v javnem interesu.

Pravice otrok so bile v konvencijah o otrokovih pravicah vedno utemeljene z otrokovo koristjo, ki je objektivno priznana vrednota. Tretji člen Konvencije o otrokovih pravicah, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov leta 1989, jasno navaja, da morajo biti "pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki, bodisi da jih vodijo državne bodisi zasebne ustanove za socialno varstvo, sodišča, upravni organi ali zakonodajna telesa," otrokove koristi glavno vodilo. V nadaljevanju konvencija države pogodbenice zavezuje, da otroku zagotovijo takšno varstvo in skrb, kakršno je potrebno za njegovo blaginjo.

> *"Otrok zaradi svoje telesne in duševne nerazvitosti proti odraslim članom skupnosti ni sposoben sam uveljavljati svojih interesov. Zato je pravica istospolnih partnerjev do nediskriminatornega obravnavanja glede vprašanja o posvojitvi otrok omejena s pravico otrokove največje koristi. Zaradi zavarovanja ene pravice se ne sme prekomerno posegati v drugo pravico."*

Veljavna in predlagana družinska zakonodaja

Ko beremo veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki družino opredeljuje kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo, je jasno, da zakonsko besedilo sledi smernicam, ki jih podajajo konvencije o otrokovih pravicah. Predlog Družinskega zakonika pojem družine redefinira kot življenjsko skupnost otroka z enim ali obema staršema ali z drugo odraslo osebo, če ta trajno skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene dolžnosti in pravice. Tako se zdi, da skuša predlog zakonskega besedila zaobiti otrokove koristi na račun nekoga drugega.

Dosedanja zakonska definicija družine je primernejša kot nova, ker ob upoštevanju največje koristi otroka v povezavi z roditeljsko pravico sledi naravni umestitvi otroka v družino. Predlog novega zakonskega besedila roditeljsko pravico opredeli kot starševsko skrb in tej umestitvi ne sledi. Zdaj veljavno zakonsko besedilo je ustreznejše tudi v zvezi z dolžnostjo in s pravico staršev, da v skladu s svojimi zmožnostmi ustvarjajo razmere, v katerih bo zagotovljen otrokov celostni razvoj.

Foto: Matej Hozjan

Za pojem družine že doslej ni bila potrebna življenjska skupnost otroka z obema staršema. Zadostovalo je, da otrok živi z enim roditeljem ali s posvojiteljem oziroma z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ima do otroka po zakonu pravice in obveznosti.[2]

Pravica istospolnih partnerjev pred otrokovo koristjo

Predlog Družinskega zakonika otroka sicer formalno postavlja pred starša, vendar pa dejansko – vsebinsko – ne zagotavlja vsega tistega, za kar se predlagatelj v obrazložitvi predlagane spremembe zavzema.

Predlagana redefinicija družine je očitno namenjena možnosti, da istospolna partnerja zasnujeta družino s posvojitvijo, saj ima po predlagani ureditvi zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola enake pravne posledice kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok. Predlagatelj zakonika meni, da za drugačno pravno ureditev ni ustavno dopustnega razloga, in se sklicuje na odločbo Ustavnega sodišča RS, št. U-I-425/06-10 z dne 2. 7. 2009 (UL, št. 55/09), v kateri je Ustavno sodišče RS ugotovilo, da drugačen režim dedovanja med istospolnima partnerjema posega v pravico pobudnikov do nediskriminatornega obravnavanja.

Vendar predlagatelj zavaja, ko iz navedene ustavne odločbe izpelje sklep, "da ima zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola enake pravne posledice kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok v postopku posvojitve." Ustavna odločba, ki govori o premoženjskih razmerjih, ne more biti podlaga za spremembo koncepta družine in urejanje posvojitve.

Ko predlagatelj navaja, da ne vidi stvarnega razloga, ki ne bi temeljil na osebnih okoliščinah (v tem primeru v spolni usmerjenosti), zaradi katerega te posvojitve ne bi smele biti dovoljene, povsem spregleda otrokove koristi, ki so sicer navedene kot vodilo vseh predlaganih sprememb. Težko je sprejeti misel, da je otrokovo življenje v istospolni partnerski skupnosti za otroka največja korist, kar zahtevata 3. in 18. člen Konvencije o otrokovih pravicah.[3]

Otrokova korist mora biti vselej na prvem mestu

Istospolni partnerji in otroci sta skupini, ki uživata ustavnopravno varstvo. Istospolni partnerji uživajo ustavno varstvo posredno skozi 14. člen Ustave RS, ki vsakomur zagotavlja enake človekove pravice in temeljne svoboščine. Otroke pa varuje 56. člen Ustave RS, ki določa, da otroci uživajo posebno varstvo in skrb ter se jim zagotavlja posebno varstvo pred gospodarskim, socialnim, telesnim, duševnim ali drugim izkoriščanjem ter zlorabljanjem. Otrok zaradi svoje telesne in duševne nerazvitosti proti odraslim članom skupnosti ni sposoben sam uveljavljati svojih interesov. Zato je pravica istospolnih partnerjev do nediskriminatornega obravnavanja glede vprašanja o posvojitvi otrok omejena s pravico otrokove največje koristi. Zaradi zavarovanja ene pravice se ne sme prekomerno posegati v drugo pravico.

Čeprav je otrok iz naravnih razlogov, ki se jih z zakonom ne da preprečiti, velikokrat prikrajšan do pravice, da ima mater in očeta, pa tega ne moremo enačiti s primerom, ko bi otroku to pravico odvzel zakon. Otrokova korist je konvencijsko in ustavno varovana. Predlagani zakonik otrokovo korist v zvezi s starševsko skrbjo opredeljuje kot skrb za otrokove materialne, čustvene in psihosocialne potrebe. Predlaganih sprememb ni dopustno utemeljevati samo z vidika pravic istospolnih partnerjev, temveč je nujno njihovo pravico soočiti z ustavno pravico otrok do zagotavljanja njihove koristi, ki je temeljno vodilo za ravnanje in postopanje z otroki in velja tako za starše kot tudi za javne organe. Varovanje otrokovih koristi je namreč tudi v javnem interesu.

Kaj pomeni otroku odvzeti pravico do matere in očeta in kako je to povezano z njegovimi čustvenimi in psihosocialnimi potrebami ter celovitim osebnostnim razvojem, ni več samo vprašanje prava, temveč predvsem vprašanje stroke s področja pediatrije, psihologije, sociologije in drugih znanosti. Predlagana rešitev upošteva samo interese istospolnih partnerjev, povsem pa zanemari drugo ranljivo skupino – otroke. ■

Opombe

1. Članek je napisan na osnovi sprejetih stališč Vrhovnega državnega tožilstva RS, ko je obravnavalo predlog Družinskega zakonika.
2. Karel Zupančič, Družinsko pravo, Uradni list RS, Ljubljana 1999, stran 44.
3. Prav tam, stran 13 in 14.

Država mora slediti želji in koristi otroka

France Cukjati

Predlagani Družinski zakonik vsebuje vrsto dobrih rešitev, a je nesprejemljiv, ker bistveno spreminja razumevanje slovenske družine oziroma zakonske zveze. Prvič v zgodovini jo usodno razvrednoti, ker popolnoma ignorira njeno naravno, biološko usmerjenost v novo življenje, tisto usmerjenost, s katero vsak, predvsem demografsko ogrožen slovenski narod, stoji in pada.

Svet homoseksualnosti

Javna razprava o homoseksualnosti je še vedno obremenjena z nerazumevanjem in pogosto tudi s predsodki, ki jih je možno premagati le z jasno in odprto razpravo o vzrokih in posledicah istospolne usmerjenosti.

Utemeljitelji sodobne psihoanalize iz začetka prejšnjega stoletja, Freud, Jung in Adler, so na homoseksualnost gledali kot na nevrozo, torej na posledico nezavednega, nerazrešenega konflikta iz otroštva. 70 let so terapevti in psihiatri učili, da je homoseksualnost čustvena motnja, ki je posledica podzavestnih, nerazrešenih konfliktov glede spola in osebnosti.

Leta 1973 pa je pod pritiskom maloštevilnih, a zelo agresivnih homoseksualnih skupin ameriško združenje psihiatrov homoseksualnost nepričakovano brisalo s seznama psihiatričnih diagnoz, čeprav za to ni bilo nobenih strokovnih razlogov. Evropski učbeniki psihiatrije iz 80. let so homoseksualnost še vedno obravnavali kot najpogostejšo obliko seksualne perverznosti. Slovenska medicinska enciklopedija (1980) pravi: "Kot vedenje je homoseksualnost bistveno vezana na psihosocialne vzroke, ki pojasnjujejo raznovrstnost njenih vidikov. Zdravljenje homoseksualnosti je predvsem psihoterapevtsko, razen pri simptomatskih oblikah, pri katerih je treba zdraviti vzrok. Še največ uspeha ima zdravljenje nevrotikov, ki želijo biti zdravljeni." Sedanji slovenski medicinski E slovar pa govori samo še o moški in ženski seksualni inverziji. Tudi uradna mednarodna klasifikacija bolezni po letu 1992 v poglavju duševne motnje nič več ne omenja homoseksualnosti.

Medtem ko se je v Evropi z zamikom 10 do 20 let po ZDA začelo uveljavljati stališče, da je homoseksualnost normalna spolna usmerjenost, so se v ZDA že začeli oglašati strokovnjaki, ki so na podlagi raziskovalnih izsledkov vse pogosteje dokazovali nenaraven devianten značaj istospolne usmerjenosti. Fisher in Grimberg (1996), dva največja strokovnjaka Združenih držav na tem področju, sta zapisala, da

> *Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere.*

večina študij kaže, da so homoseksualno živeči moški v svojem otroštvu doživljali svojega očeta kot emocionalno hladnega, neprijaznega, kaznujočega, brutalnega, odmaknjenega in čustveno nedostopnega. "Izmed študij, ki smo jih našli, ne obstaja niti ena preverljiva, v kateri bi homoseksualno živeči moški opisali svojega očeta kot pozitivnega in ljubeče naklonjenega." Fisher in Grimberg še razlagata, "da deček, ki v starosti od pet do dvanajst let občuti, da ni dorasel drugim dečkom, ni možat, ne pripada očetu, moškemu svetu, v puberteti v času iskanja svoje identitete pa se njegova seksualna čustva povežejo z njegovo največjo stisko in hrepenenjem vključiti se v svet moškosti. Heteroseksualno čuteči mladostnik hrepeni po ženskosti, ker se mu zdi ta nekaj skrivnostno drugačnega, homoseksualno čuteči mladostnik pa hrepeni po moškosti, ker mu ta ni blizu, ker je ta zanj še vedno skrivnost."

V zadnjih 15. letih so bile po svetu opravljene številne raziskave o vedenjskih motnjah oziroma psihičnih nagnjenostih istospolno usmerjenih. Naj naštejem le najpomembnejše: raziskava v ZDA (1998) je vključevala 4000 mladostnikov, Nizozemska (1999) 1000 mladostnikov, Nizozemska (2001) 6000 odraslih, ZDA (2003) 3000 odraslih, Velika Britanija (2003), Nova Zelandija (2005). Vse te raziskave med istospolno usmerjenimi v primerjavi s heteroseksualno populacijo odkrivajo nekajkrat pogostnejšo anksioznost, težko depresijo, poskuse samomora, odvisnost od nikotina, alkohola, trdih drog ter podobne vedenjske odklone.

Dr. Robert Spitzer z ameriške univerze Columbia je leta 1973, takrat, ko je ta diagnoza izpadla iz seznama psihiatričnih diagnoz v Ameriki, sodeloval pri odločitvi, da se homoseksualnost zbriše s seznama psihiatričnih diagnoz. 26 let kasneje, leta 1999, pa je spet govoril z demonstranti, nekdanjimi homoseksualci, ki so takrat zahtevali pravico do terapije za spremembo homoseksualne usmerjenosti. Raziskal je, koliko od njih je opustilo homoseksualno življenje, se poročilo in že vrsto let živijo zadovoljno heteroseksualno življenje. Ugotovil je, da od 200 prej homoseksualnih moških in žensk, sedaj kar 66 % moških in 44 % žensk živi zadovoljno heteroseksualno življenje. Kljub temu, da je v času raziskave s strani borcev za pravice istospolnih

prejemal številne grožnje, če bo študijo objavil, jo je leta 2003 res objavil.

Ena najpomembnejših reprezentativnih študij o seksualnem življenju v ZDA, ki je bila opravljena pod vodstvom Edwarda Laumanna (1994), pravi: "Vsi podatki kažejo na to, da homoseksualnost ni nobena stabilna usmerjenost, ampak z leti slabi in pogosto izgine." Christl Ruth Vonholdt, voditeljica Deutsche Institut für Jugend und Geselschaft (2006) pravi: "Mnogi ljudje, ki svojo homoseksualnost konfliktno doživljajo in zaradi nje trpijo, niso nikoli niti slišali, da obstajajo terapije, ki lahko pomagajo tistim, ki si želijo razviti zrel heteroseksualen potencial. Politična klima naše družbe preprečuje, da bi lahko slišali to sporočilo. Preprečuje tudi, da bi zanj slišali terapevti med svojim izobraževanjem, zato so terapevti čedalje manj usposobljeni, da bi ljudi za egodistonično homoseksualnostjo pospremili na pot ven iz njihovih homoseksualnih občutij." Še en stavek v premislek k tem podatkom: "Človeku v stiski, človeku, ki ima nenaravna nagnjenja, se ne posmehuje, ampak se mu skuša pomagati in ga tudi zdraviti, če je na to pripravljen." Razglašati homoseksualnost, pa tudi pedofilijo in zoofilijo, za naravno spolno usmerjenost, pomeni medvedjo uslugo tistim, ki so v stiski in bi se morda radi osvobodili nenaravnih spolnih usmerjenosti.

Primerno okolje za vzgojo otrok

Ali je istospolna partnerska skupnost primerno okolje za posvojitev otroka? Ker smo s strani zagovornikov predlaganega Družinskega zakonika neprestano poslušali trditve, da ni nobenih dokazov o negativnih vplivih istospolnega partnerskega okolja na otrokov osebnostni razvoj, naj omenim le naslednje ugotovitve. Ameriški inštitut za zakonsko zvezo in zakonodajo je pred leti na podlagi številnih raziskav in ob sodelovanju dvanajstih vodilnih znanstvenikov s tega področja pod vodstvom Williama Dohertya izdal poročilo, ki ugotavlja naslednje: "Otroci iz klasičnih družin so v povprečju bolj zdravi, manj podvrženi zasvojenosti, pogosteje dosežejo dobre šolske uspehe in diplomo. Otroci iz istospolnih ali enostarševskih družin so bolj podvrženi duševnim motnjam, samomoru, zasvojenosti, težavam v šoli, kasneje pa kriminalnim dejanjem, taki otroci so tudi pogosteje žrtve spolne ali fizične zlorabe." Švicar dr. Dean Byrd je 2001 zbral rezultate desetletja trajajočih raziskav in zaključil: "Otroci, ki so jih vzgojili različnospolni starši, lažje prehajajo med posameznimi obdobji odraščanja, so bolj trdni v svoji spolni identiteti, se bolje odrežejo pri šolskih obveznostih, imajo manj čustvenih težav in kasneje bolje funkcionirajo kot odrasle osebe. Nasprotno pa študije otrok, ki so bili vzgojeni v istospolnih skupnostih, dokazujejo, da postanejo dekleta v svojem obnašanju bolj pomožačena, fantje pa bolj poženščeni. Oboji so tudi bolj nagnjeni k eksperimentiranju s homoseksualnimi spolnimi odnosi kot normalno vzgojeni otroci."

Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine

Kot se je doslej govorilo o družini, nismo imeli v mislih istospolnih partnerskih skupnosti, ampak zakonca, moža in ženo, ki imata ali pa še nimata otroka, ker je morda šele na poti ali pa je samo domnevno biološko potencialno prisoten. Tudi v sedanji slovenski zakonodaji pojem družine izključuje homoseksualno skupnost in ta diskriminacija ni protiustavna, saj celo 53. člen slovenske Ustave pravi: "*Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja za to varstvo potrebne razmere.*" Že takrat in davno prej, preden se je pisala slovenska Ustava, je bilo uzakonjeno pojmovanje družine, na katerem še vedno temelji sedanji Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, ki v 2. členu pravi: "*Družina je življenjska skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo.*" V 3. členu pa: "*Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene. Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine.*" In Ustavno sodišče ni doslej nikoli ugotovilo, da bi bila ta definicija protiustavna. Nasprotno, spremeniti to definicijo in družino pojmovati drugače, kot jo pojmuje Ustava, bi bilo očitno protiustavno. Sedanji Predlog Družinskega zakonika, o katerem je govor, pa v 2. členu pravi: "*Družina je življenjska skupnost otroka z enim ali obema staršema ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka.*" In v 3. členu: "*Zakonska zveza je življenjska skupnost dveh oseb, katere sklenitev, pravne posledice in prenehanje ureja ta zakonik.*" Stavka, ki se glasi "*pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine*", torej ni več.

> *Razglašati homoseksualnost, pa tudi pedofilijo in zoofilijo, za naravno spolno usmerjenost, pomeni medvedjo uslugo tistim, ki so v stiski in bi se morda radi osvobodili nenaravnih spolnih usmerjenosti.*

> *Če otrok ostane brez staršev, brez svoje družine in svojega doma, mora zanj poskrbeti država. Pri iskanju ustreznega posvojitelja mora država v prvi vrsti slediti želji otroka in njegovih koristi, ne želji posvojitelja.*

Mnenje Ustavnega sodišča

Ustavno sodišče je julija 2009 obravnavalo 22. člen Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti in ugotovilo, da je glede dedovanja med istospolnimi partnerji potrebno popraviti zakon. V obrazložitvi je navedlo: "*O diskriminacijski obravnavi govorimo takrat, kadar država na podlagi osebnih okoliščin različno obravnava posameznike v enakih situacijah. Registrirana partnerska skupnost je razmerje, ki je po vsebini podobno zakonski zvezi, tudi za to skupnost je bistvena značilnost stabilna povezanost dveh oseb, ki sta si blizu, si medsebojno pomagata in se podpirata.*" Kar zadeva medsebojne odnose med partnerjema, sta si torej po mnenju Ustavnega sodišča istospolna in zakonska skupnost podobni. Se pa Ustavno sodišče ni spuščalo na tisto področje, na katerem obstaja bistvena razlika med tema dvema skupnostima. Biološka usmerjenost v spočetje in rojstvo novega življenja je namreč prisotna le v klasični zvezi in

pomeni bistveni element te zveze, kar sedanji še veljavni zakon v 3. členu potrjuje, ko pravi, pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine.

V obrazložitvi je Ustavno sodišče tudi jasno povedalo: "*Če položaja, ki ju primerjamo v bistvenem, nista enaka, ne moremo govoriti o neustavni diskriminaciji.*" Različen pravni položaj zakonske zveze in istospolne partnerske skupnosti na področju spočetja in rojstva otroka ter zagotavljanja primernih okoliščin za razvoj njegove osebnosti, torej ne more predstavljati nobene diskriminacije homoseksualne skupnosti, ampak le spoštovanja naravnih bioloških danosti. Tudi izločitev homoseksualne skupnosti s seznama možnosti posvojiteljev ne pomeni niti protiustavnosti in niti diskriminacije.

Otrok naj ima očeta in mater

Odbor za enakost med spoloma v EU je pred desetimi leti usmerjevalnemu odboru za bioetiko sveta Evrope predlagal priporočilo, da bi istospolni partnerji dobili pravico do svobodne izbire o zadevah spolnosti in reprodukcije. Usmerjevalni odbor za bioetiko je to pobudo takrat gladko zavrnil, o čemer piše tudi nekdanji član usmerjevalnega odbora za bioetiko Sveta Evrope, prof. dr. Jože Trontelj, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Takole piše: "Ugotovili so, da se glede otrok priporočilo nanaša samo na interese homoseksualnih in lezbičnih parov, skoraj ignorira pa pravice in koristi otrok, ki naj bi jih taki pari posvojili ali pridobili s pomočjo tehnik zunajtelesne oploditve. Kritiki priporočila so poudarjali, da ima otrok legitimen in pomemben interes, da ima očeta in mater in da ni dokazov, da bi dva očeta ali dve materi ali samski roditelj oziroma posvojitelj ta interes lahko zadovoljil."

Če otrok ostane brez staršev, brez svoje družine in svojega doma, mora zanj poskrbeti država. Pri iskanju ustreznega posvojitelja mora država v prvi vrsti slediti želji otroka in njegovih koristi, ne želji posvojitelja. Okolje, kateremu država zaupa otroka, mora biti v izhodišču kar najbolj zdravo in naravno. Za boljše razumevanje tega stališča bo morda pomagala banalna primerjava. Na cestah vidimo tudi avtomobile z razbito lučjo, slabimi zavorami, izrabljenimi gumami, a ob nakupu in registraciji, torej v izhodišču, mora biti avto zaradi varnosti potnikov brezhiben.

V Sloveniji je registriranih 30 istospolnih partnerskih skupnosti. Vsako leto se v Sloveniji posvoji od 25 do 30 otrok. Prošenj s strani urejenih, gmotno preskrbljenih, klasičnih zakonskih zvez pa je 10-krat več, 200 do 300. Vzrok slovenske agresivne homoseksualne politike ne moremo iskati v pomanjkanju naravnih družin, ki bi bile pripravljene sprejeti posvojenca.

Homoseksualni lobiji ne mirujejo. Na njihovo pobudo je tudi letos, 27. januarja parlamentarna Skupščina Sveta Evrope obravnavala njihov predlog priporočila z delovnim naslovom "Diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete", ki je vključeval legalizacijo posvojitev otrok istospolnim parom. Tudi tokrat je bilo po ostri razpravi priporočilo zavrnjeno. Tudi najnovejša ofenziva slovenske homoseksualne politike torej ni nekaj posebnega, ampak je le del skrbno organizirane svetovne akcije, ki jo financirajo v glavnem ameriška homoseksualna združenja.

Če klasični zakonski zvezi nič več ne priznamo njene naravne in za narod pomembne usmerjenosti v spočetje, rojstvo in vzgojo otroka ter jo izenačimo s homoseksualno zvezo, potem ne bo nobenih ovir več, da bi otroka lahko posvojil tudi homoseksualni par, pa tudi pedofili in zoofili, saj gre tudi pri njih 'le za neke vrste spolno usmerjenost', na podlagi katere ni dovoljena diskriminacija?!

Foto: Matej H

Predlog

Zakonsko urejanje vseh vprašanj glede istospolnih parov (posvajanje otroka s strani nebiološkega partnerja, dedovanje) naj ureja poseben zakon, kot je to urejeno v nekaterih drugih državah, npr. Švedska, Fancija, Nemčija. Ni potrebno, da se ta vprašanja vnašajo v družinski zakonik. ■

Antropološka izhodišča za razpravo

✍ Silvo Šinkovec

Homoseksualnost je star pojav, zdi pa se, da je danes mnogo bolj razširjen kot včasih. Kako nastane? Kako osebe z istospolno usmerjenostjo živijo? Katere so pogoste težave istospolnih parov? Zakaj ni primerno, da bi istospolni pari posvojili otroke? Kdo so homoseksualne osebe, ki niso geji? Prispevek skuša odgovoriti na nekaj osnovnih antropoloških vprašanj.

Izvor moške homoseksualnosti

Najprej se ustavimo pri vprašanju izvora homoseksualnosti (Kiely, 1987). Ni še pojasnjeno, da bi homoseksualnost imela biološki (genski) izvor. Pa tudi, če bi to dokazali, ne bi smeli zaključiti, da je homoseksualnost naravni pojav. Kajti, tudi druge psihične težave imajo genske osnove, pa jih zato ne obravnavamo kot 'normalne' (npr. določene oblike shizofrenije, depresije, Downov sindrom itd.). Raziskave kažejo, da je psihološki razvoj osebnosti, v katerem se oblikujejo simbolni procesi, ključnega pomena za nastanek istospolne usmerjenosti.

Bieber I. in Bieber T. B. (1979) sta opravila intervju z več kot tisoč homoseksualci in s sto starši, ki imajo homoseksualnega sina. V večini primerov – ne v vseh, je imel sin preveč tesen odnos s svojo materjo, v katerem je bilo tudi nekaj skrite erotične vsebine. Ponavadi so imele matere raje sina kot moža. Hkrati je bil odnos oče – sin težaven in je običajno vseboval prikrit agresiven in tekmovalen značaj. Homoseksualno usmerjeni sinovi, pravi Nicolosi (1991), takole opisujejo svoje očete: oddaljeni, zgubljeni, namrščeni, nezainteresirani, bežeči, zelo kritični, hladni in narcistični, tekmovalni s sinom; notranje ranjeni in imajo vedenjske motnje. Zato je dečku v zgodnjem razvoju pretežko izstopiti iz tesne povezanosti z materjo in ustvariti poistovetenje s svojim očetom. Deček, ki postaja istospolno usmerjen, zapusti otroštvo z globokim strahom in sovraštvom do očeta. Hkrati pa ima močno željo po očetovi sprejetosti in naklonjenosti. Raziskovalca trdita, da deček, ki ga je oče obdajal s toplino in spodbudo, ne bo postal istospolno usmerjen. Dodata pa še, da otrok, ki je imel agresivnega očeta, ne bo vedno postal istospolno usmerjen. Opozarjata tudi, da dober oče lahko nevtralizira pretesen odnos mati – sin na poti oblikovanja zdrave moškosti. Slab odnos oče – sin pa še okrepi patogenični odnos mati – sin.

Torej, na simbolnem nivoju spolnost predstavlja večplastno resničnost. Po eni strani lahko izraža željo po očetovski naklonjenosti, po drugi pa jezo do iste osebe. Spolna želja ne izraža samo spolne potrebe, ampak na obrambnem (simbolnem) nivoju izraža druge potrebe.

Izvor ženske homoseksualnosti

Izvor ženske homoseksualnosti ni bil tako natančno proučevan. Ruth Barnhouse (1977) trdi, da deklice sicer ostajajo poistovetene z materjo, toda kljub temu se morajo v razvoju ločiti od matere v tolikšni meri, da lahko razvijejo svojo lastno identiteto. Deklica mora od matere pridobiti v zadostni meri občutek, da je lepo biti ženska. Istočasno pa mora pridobiti ob očetu dovolj občutka, da je 'biti ob moškem' varno. Vsi ti trije razvojni elementi se lahko napačno odvijajo. Lahko se zgodi, da mati ne 'dovoli' (nezavedno), da bi hči razvila svojo identiteto. Mati lahko na mnoge načine sporoča, da je biti ženska nesreča in da odnos z moškim prinaša le trpljenje. Če je ob tem oče tudi krut ali trd do deklice, hčerka lahko posploši, da se je moških treba bati. Hči razvije podzavestni strah do moških. Tako hči prevzame nezavedno istospolno usmerjenost, v kateri se izraža želja po varnosti, ki naj bi jo sicer doživljala ob moškem (ker se ga boji, varnost išče pri ženski).

> *Raziskave kažejo, da je psihološki razvoj osebnosti, v katerem se oblikujejo simbolni procesi, ključnega pomena za nastanek istospolne usmerjenosti.*

Obrambni značaj istospolnih zvez

Istospolna usmerjenost je obrambnega značaja. Tako so trdili Freud, Jung, Adler in drugi. Moberley trdi, da sta deček ali deklica v razvoju trpela neki primanjkljaj v odnosu s strani starša istega spola. Ta primanjkljaj iščeta v istospolnem odnosu v odrasli dobi. Istospolni odnos ne predstavlja samo spolne želje, ampak zadovoljuje skrite potrebe (varnost, naklonjenost, samospoštovanje, obvladovanje, agresivnost ipd.). Ker sta se srečali dve osebi, ki imata isti problem, so takšne zveze zelo drugačne od heteroseksualnih odnosov. V odnosih moški – ženska se srečata dve osebi, ki sta biološko in psihološko različni, zato se dopolnjujeta kot moški in ženska. Ker sta naravno različna, sta si lahko dopolnjujoča (komplementarna), kar je pravi vir veselja in zadovoljstva (občutek harmo-

nije). Pri istospolnih odnosih pa manjka ravno ta resnična komplementarna drugačnost. Istospolni partner postane del podzavestnega obrambnega sistema osebnosti. Zato takšne zveze niso lahke, ker se v duševnosti enega in drugega partnerja ustvarjajo napetosti. Ni redko, da so takšne zveze pogosto odvijajo v ciklih poniževanj in sprave. Odnos se odvija na obrambnem nivoju osebnosti (nevrotično področje), zato ne prinaša stalnosti, trdnosti in gotovosti.

Obstojnost in zdravost istospolnih zvez

Dr. Paul Cameron (1997) poroča, da so istospolne zveze mnogo manj zdrave od dvospolnih. V njih je veliko domačega nasilja in predstavljajo slaba okolja za vzgojo otrok.

Istospolne zveze so kratkotrajne, večinoma se končajo v enem letu (pri moških), oziroma od enega do treh let pri ženskah. Osebe dajo prednost različnim partnerskim zvezam in ne monogamnim. Raziskovalce je presenetil podatek, da so stabilne istospolne zveze za zdravje oseb bolj nevarne in hitreje umrejo (za AIDSom ali drugimi boleznimi) kot druge istospolne osebe.

Nasilje v družini je pod drobnogledom družbe in je vedno znak nezdravega partnerskega odnosa. Susan Holt (1996) poroča, da je domače nasilje lezbičnih skupnosti takoj za problemom AIDSa in zasvojenostjo z drogo. Med poročenimi pari je približno 2-4 % zvez, kjer se v prvem letu poraja nasilno vedenje, med neporočenimi od 20-25 %, med lezbičnimi skupnostmi pa približno 50 %.

Mediji pogosto poročajo o nasilju in nestrpnosti, ki jo istospolni trpijo s strani drugih. Raziskava (Merrill, 1995) je pokazala, da je fizičnega nasilja, ki je storjeno med samimi istospolnimi osebami, več kot dvakrat več od nasilja, ki ga tem osebam storijo drugi. Zato v mnogih primerih domovi istospolnih zvez ne pomenijo varnega bivališča, ampak nevarno področje sobivanja.

Starševstvo istospolnih zvez

Največja raziskava v ZDA o starševstvu istospolnih zvez (Cameron P. in Cameron K, 1996) poroča, da je bilo manj kot pol odstotka otrok dodeljenih homoseksualnim staršem. Otrokom istospolnih staršev se v večji verjetnosti lahko zgodi, da so imeli spolni odnos s starši, da je bil prvi spolni odnos s partnerjem istega spola, da so bili spolno nadlegovani, da so postali istospolno ali obojespolno usmerjeni, da so bili nezadovoljni s svojim otroštvom.

Cameron zaključi, da istospolne poroke niso dobra ideja, ker prinašajo vsem udeležencem težave, najbolj pa partnerjem samim. Te zveze niso stabilne, nevarne so za zdravje in ustvarjajo slabo okolje za vzgojo otrok. Patricia Morgan je (2002) objavila raziskavo, v kateri je natančno raziskala podatke o istospolnem starševstvu. Tudi njeni podatki razkrivajo isto resničnost.

Homoseksualci ne-geji

Nekateri istospolno usmerjeni ne čutijo gejevske nuje, da se borijo za politične pravice. Svoje čutenje čutijo kot nenaravno in zato si želijo, da bi jim kdo pomagal poiskati njihovo pravo (naravno) čutenje. V svoji koži se ne počutijo dobro (Nicolosi, 1991). Na ta problem opozarja tudi Cukjati (Vzgoja št. 45), ko navaja raziskave Spitzerja in Laumanna.

Ko je Italija sprejela zakon, da se psihiatrične bolnice zaprejo zaradi civilnega pritiska v imenu človekovih pravic, da bodo tako bolniki svobodni in ne na silo zadržani v bolnišnicah, se je kar naenkrat pojavilo veliko ljudi na ulicah, ki svojega življenja niso znali samostojno us-

Foto: Matej Hozjan

merjati v prihodnost. Prepuščeni so bili sebi in ulici. Namesto zdravstvene oskrbe in pomoči so bili 'svobodni' in vrženi na cesto. Tudi homoseksual-

> *Deček, ki postaja istospolno usmerjen, zapusti otroštvo z globokim strahom in sovraštvom do očeta. Hkrati pa ima močno željo po očetovi sprejetosti in naklonjenosti.*

nost je bila izbrisana iz seznama bolezni. Ugodno za zdravstveno blagajno, neugodno za osebe, ki bi se rade spopadle s svojo težavo. Razvijati znanje in ponuditi možnosti pomoči osebam, ki tovrstno pomoč iščejo in potrebujejo, bi bilo mnogo bolj spoštljivo in pozorno do njih in osvobajajoče zanje. ■

Literatura

Barnhouse, Ruth Tiffany (1977): *Homosexuality: a symbolic confusion*. New York: Scabury Press.

Bieber, Irving, Bieber, Toby B. (1979): *Male Homosexuality.* Canadian Journal of Psychiatry, 24, 409-421.

Cameron, Paul, Cameron, Kirk (1996): *Homosexual parents*. Adolescence, 31, 757-776.

Cochran, Susan et al. (2003): *Prevalence of mental disorders, psychological distress, and mental health services use among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States*. J Consult Clin Psychol, 71, 53-61.

Fergusson, David M. et al (1999): *Is sexual orientation related to mental health problems and suicidality in young people?* Arch Gen Psychiatry,56, 876-80.

Holt, Susan (1994): *Ending the cycle of domestic violence*. Gay Lesbian Times, 9126196, p. 39.

Laumann, E. (1994): *The Social Organisation of Sexuality: Sexual Practices in the United States*,.University of Chicago.

Kiely, Bartholomev (1987): The *Pastoral Care of Homosexual Persons: a psyhological note*. L' Osservatore Romano, Englishweeklyedition, pp. 6-7.

Merrill, G. (1992): *Press releasefrom National Coalitionof Anti-Violence Programs*. October 22, 1996 from San Francisco various inteniews in November, 1996 with senior author Memll, Jem Lynn Fields in Chicago, Bea Hanson in New York.

Moberley, Elizabeth (1980): *Homosexuality: structure and evaluation*. *Theology,* 83, 177-184.

Morgan, Patricia: *Children as trophies?* Examining the evidence on same-sex parenting.

Nicolosi, Joseph (1991): *Reparative Therapy of Male Homosexuality: a new clinical approach.* London: Jason Aronson, Northvale (New Jersey), chapter 1.

Sandfort, Theo G, et al (2001): *Same-sex sexual behavior and psychiatric disorders: findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS)*. Arch Gen Psychiatry, 58, 85-91.

Pripombe k predlogu Družinskega zakonika

✍ Bogdan Žorž

Predlog Družinskega zakonika prinaša niz zelo pozitivnih in koristnih ureditev, zaradi katerih je vredno podpreti njegov sprejem. Vendar pa je v gradivu veliko nedorečenih in nedomišljenih rešitev. Nekaj je takih, kjer se v nov sistem prenaša stare rešitve, ne da bi preverili, ali so dobre. Zakonodajalec temeljite analize učinkov dosedanje zakonodaje ni naredil.

Definicija družine

Definicija družine je opredeljena v drugem členu. Nikakršnih analiz ni, ki bi raziskale, koliko so liberalne novosti v zakonodajah po 2. svetovni vojni vplivale na zmanjšanje rodnosti ali na vse več in več pojavov razvojnih in osebnostnih motenj pri otrocih ... Niti se ne poskuša raziskati, koliko so te zakonodaje vplivale na tako imenovano 'krizo družine'. Predlog Družinskega zakonika gre mirno mimo tega. Definicijo družine spreminja v nekaj skorajda neprepoznavnega.

Predlagatelj pravi, da "se s tem prilagaja spremembam, ki jih opažamo v sedanjem načinu življenja". Res se dogajajo spremembe, ostaja pa ključno vprašanje, kako se država odziva nanje: skuša okrepiti razvoj v zdravo smer ali pa vse spremembe preprosto sprejme kot 'normalne'. Nova definicija družine je nekaj podobnega, kot da bi države ob spoznanju, da je zrak vse bolj onesnažen, razglasile, da je tak zrak čist, za zdravo dihanje pa je treba uporabljati plinske maske.

Družinski zakonik bi moral jasno definirati družino kot temeljno celico družbe, ki zagotavlja obstoj in razvoj človeštva, še ožje pa obstoj in razvoj naroda. Zakonske rešitve bi torej morale biti usmerjene v zaščito družine in v oblikovanje družbenega ozračja, v katerem bo družina pridobivala pomen, ugled in veljavo. Predlagane zakonske rešitve gredo žal v nasprotno smer. Z ohlapno definicijo družine ter pod krinko 'enakopravnosti' in 'človekovih pravic' zakon zelo radikalno zmanjšuje pomen in ugled družine kot osnovne celice družbe.

Nekaj konkretnih pripomb

3. člen: Zunajzakonska skupnost je "dalj časa trajajoča zveza". Kaj pomeni 'dalj časa': več ur, več dni, več mesecev, let? Določba prinaša nejasnost, povzročala bo pravne spore in zmedo. To bi bilo treba jasneje opredeliti.

7. člen: Točka 3 določa, da so starši dolžni skrbeti za zadovoljevanje otrokovih materialnih, čustvenih in psihosocialnih potreb. Če se je zakonodajalec odločil, da otrokove potrebe specificira, bi moral biti bolj dosleden in vključiti širši nabor potreb; manjkata

namreč vsaj dva pomembna sklopa potreb: intelektualne in duhovne.

8. člen: Ta člen prepoveduje telesno kaznovanje. To je licemersko dejanje všečnosti trenutnim modnim trendom. S takšno določbo se kriminalizira vzgoja, saj je na ta način skorajda vsako odločnejše vzgojno dejanje označeno kot kršitev zakona. Pojavlja se vprašanje: kdo bo presojal, ali naj se in kdaj naj se uvede postopek kazenskega pregona?

24. člen: Zakonske zveze ne moreta skleniti sorodnika v ravni črti in niti sorodnika v stranski črti do četrtega kolena. Kako pa je z izvenzakonsko skupnostjo, ki jo zakon izenačuje z zakonsko v vseh pogledih, razen samega obreda? Ali ni to čudna nedoslednost? Sorodnika v ravni črti ne smeta skleniti zakonske zveze (kar podpiram). Če pa živita v izvenzakonski skupnosti, je vse v redu, imata enake pravice kot zakonca?

27. člen: Za spregled mladoletnosti pri sklepanju zakonske zveze je pristojno sodišče. Ni to prehudo? Vse kaže, da se sklepanje zakonske zveze otežuje, ne pa olajšuje, kot trdi predlagatelj. Na drugi strani pa za dva mladoletnika, ki se preprosto odločita živeti skupaj, ni nobenih ovir; njuna zveza je avtomatično izenačena z zakonsko zvezo. Te zakonske določbe, skupaj s še nekaterimi podobnimi, v bistvu vodijo v to, da se zakonska zveza še dodatno določa kot nekaj zapletenega. Zakon torej zelo jasno spodbuja k življenju v izvenzakonski skupnosti.

35. in 38. člen: Sklenitev zakonske zveze zunaj uradnih prostorov in samo pred matičarjem na željo zakoncev. Domnevam, da so tu mišljeni bodoči zakonci, ki se zaradi svojih interesov, prepričanj želijo poročiti v posebnem okolju. To odobravam. A ob tem se sprašujem, ali bi lahko vernika izrazila željo, da skleneta zakonsko zvezo samo v cerkvi, kamor bi prišel tudi matičar (enako velja tudi za pripadnike drugih verstev, če si želijo imeti samo en obred, in to v prostoru, kjer tudi sicer opravijo verski obred).

Členi od 94 do 97: Prenehanje zakonske zveze. Če je izvenzakonska skupnost v vsem izenačena z zakonsko skupnostjo, kako se bodo uresničevale te določbe za izvenzakonske skupnosti? V praksi izvenzakonske skupnosti preprosto prenehajo. Tudi za izvenzakonske partnerje bi bilo treba predpisati neke obveznosti, če že imajo enake pravice. Ne gre namreč za 'enake pravice', če mora otrokova mati uveljavljati otrokove pravice v nekem posebnem postopku, ko jo je izvenzakonski partner in otrokov oče zapustil.

112. člen: Priznanje očetovstva. Če je izvenzakonska skupnost izenačena z zakonsko, bi moral za otrokovega očeta veljati moški, s katerim mati živi v izvenzakonski skupnosti; razen če se v posebno predpisanem postopku ne ugotovi, da je oče nekdo drug.

3. del, 4. poglavje: Dolžnosti in pravice staršev in otrok. V celem poglavju ni niti ene same določbe o dolžnostih otrok. To pomeni nadaljevanje permisivne drže, ki je privedla področje vzgoje do te kritične točke. Nujno je treba dodati vsaj en simbolični člen o dolžnostih otrok. To je ključnega pomena, če hoče zakonik nekaj doprinesti k vse bolj burnim razpravam v naših šolah o nejasnostih v zvezi z odgovornostjo učencev in dijakov.

157. člen: Izkušnje me nagovarjajo, da bi na tem mestu morali dodati še predlog starih staršev, kadar starša s svojim delovanjem ogrožata otroka. Tudi sicer v zakoniku nikjer niso niti malo opredeljene pravice in dolžnosti starih staršev. V življenju pa je bistveno drugače: stari starši opravljajo pri vzgoji in varstvu otrok izjemno pomembne dolžnosti. Čas je že, da začnemo tudi pri nas popravljati zablodo izključevanja starih staršev.

158. člen: Pri nujnem ukrepu odvzema v primeru ogroženosti bi bilo smotrno, da se vključi stare starše ali druge sorodnike kot prvo možnost za namestitev otroka v takem primeru. Če sledimo temu, da naj bo tak ukrep za otroka čim manj boleč, potem poskušajmo tudi zakonsko predvideti možnost, da ostane pri starih starših, ki jih pozna, če so le-ti primerni za vzgojo in varstvo otroka.

199. člen: Strokovno svetovanje zakoncem ob razvezi izvajajo centri za socialno delo. Ta rešitev ni v skladu s sedanjo prakso. Mnogi pari takega svetovanja ne sprejemajo in iščejo druge svetovalce, saj imamo danes že veliko nevladnih organizacijo ter strokovnja-

kov oz. posameznikov, ki so za to dobro usposobljeni. Zaradi spoštovanja človekove pravice do izbire svetovalca in zaradi priznavanja že uveljavljenih pozitivnih rešitev bi bilo nujno, da zakon vključi med izvajalce mediacije in svetovanja tudi druge strokovnjake in ustanove.

210. člen: Posvojitev. Zunajzakonski partnerji so povsem izenačeni kot poročeni posvojitelji. Temu nasprotujem. Če kandidata za posvojitev mislita resno, se lahko potrudita in svojo zvezo uradno potrdita. Tu ne gre za vprašanje diskriminacije, ampak resnosti, odgovornosti kandidatov za posvojitev. Z dejanjem sklenitve zakonske zveze partnerja vsaj formalno pokažeta, da mislita resno, da želita kot posvojitelja trajno živeti skupaj in biti otroku starša.

Poglavje o posvojitvi. Kaj pa otrokovi stari starši? Ali niso po naravni poti prvi poklicani za vzgojo in varstvo otrok, če starši tega ne morejo opravljati? Zakonik bi moral to možnost predvideti. Še zlasti je to boleče v primerih, ko otrokova starša, sicer skrbna in urejena, z urejenimi družinskimi in sorodstvenimi odnosi, umreta v prometni ali drugi nesreči.

Foto: Matej Hozjan

211. člen: Izključuje se možnost posvojitve v ravni črti. Stari starši torej ne morejo biti posvojitelji, kar je načelno v redu. Vendar lahko prevzamejo dolžnost nadomeščanja staršev na najboljši možni način.

Kako je s pravico istospolnih partnerjev do posvojitve otrok?

V življenju se srečujem z istospolno usmerjenimi ljudmi na različnih področjih in vedno znova me ta srečanja utrjujejo v mojem prepričanju, da spolna usmerjenost sama zase ne vpliva na to, kako 'dober človek' je posameznik. Srečal sem učitelje, vzgojitelje, zdravnike, psihoterapevte itd. obeh spolov, ki zelo kakovostno opravljajo svoje delo in jim lahko brez zadržkov zaupam. Srečal sem tudi istospolno usmerjene duhovnike. To so dobri in zaupanja vredni ljudje. Srečal sem istospolno usmerjene starše, ki jih cenim in spoštujem kot dobre starše. Spolna usmerjenost ne vpliva na ta vprašanja; če izvzamem pedofilijo in druge spolne sprevrženosti.

Ob vprašanju posvojitev s strani istospolnih partnerjev se ponavadi postavlja vprašanje, ali je lahko istospolno usmerjen oče dober oče. Lahko, o tem sem prepričan. Dovolj takih primerov sem že srečal, da to možnost dopuščam. In nadalje, ali je lahko istospolno usmerjena mama dobra mama. Tudi tu je moj odgovor lahko samo pritrdilen.

Toda ključni vprašanji sta: Ali je lahko istospolno usmerjen moški dobra mama? Moj odgovor je jasno in odločno - ne. Preprosto zato, ker pač ni mama. Ali je lahko istospolno usmerjena ženska dober oče? Moj odgovor bo spet, jasno in odločno - ne. Zato, ker pač ni oče.

Otrok za zdrav razvoj potrebuje očeta in mamo. To je – upam vsaj, da je tako – nesporno. Doslej nisem prebral še nobene resne trditve, da to ne bi bilo res.

> *V življenju se srečujem z istospolno usmerjenimi ljudmi na različnih področjih in vedno znova me ta srečanja utrjujejo v mojem prepričanju, da spolna usmerjenost sama zase ne vpliva na to, kako 'dober človek' je posameznik.*

Določeno število otrok odrašča brez enega od staršev ali celo brez obeh, pa kljub temu odrastejo v zdrave osebnosti. Lahko odraščajo ob rejnikih, celo samo ob vzgojiteljih v zavodih, lahko ob posvojiteljih – in kljub temu odrastejo v zdrave osebnosti. Vendar pa je verjetnost in tudi pogostost določenih osebnostnih težav pri takem odraščanju večja kot pri odraščanju v popolni pravi družini. Moje izkušnje dela z več tisoč otroki in družinami govorijo, da več kot dve tretjini otrok s težavami prihaja iz razbitih, enostarševskih, rejniških, posvojiteljskih ali kako drugače nepopolnih in nenaravnih družin. Dve tretjini današnjih otrok še vedno živi v popolnih družinah. Razlika je dovolj zgovorna in ne rabi komentarjev.

Kaj želim otrokom

In zato bom, z vsem spoštovanjem do istospolno usmerjenih, jasno zapisal: tisto, kar želim našim otrokom za zagotavljanje njihovega zdravega razvoja, je zdrava popolna družina. So otroci, ki so za to družino iz različnih razlogov že tako ali tako prikrajšani. Dolžnost družbe in države je, da jim pomaga čim ustrezneje zapolniti ta primanjkljaj, ne pa da z zakonom razglaša okolje, ki je samo po sebi nepopolno, za popolno. ■

Poročeni so prikrajšani

Tadej Strehovec

Sprejemanje nove družinske zakonodaje je v naši državi vzbudilo številne dileme in pomisleke. Na prav poseben način vzbuja pozornost odločitev ministra Ivana Svetlika, da v predlog Družinskega zakonika (DZ) vključi izenačitev (ne)registrirane istospolne partnerske zveze z (izven)zakonsko zvezo moškega in ženske. To bo pomenilo, da se bo istospolnim partnerjem priznala pravica do številnih socialnih ugodnosti, vključno s pravico do umetne oploditve ter posvojitve otrok. Takšen predlog je Vlada RS potrdila in ga s tem tudi formalno poslala v Državni zbor. S tem se je pričel postopek sprejema zakona, ki bo ideološko razdvajal državljane in javnost ter preusmeril njihovo pozornost stran od socialnih in gospodarskih problemov.

Foto: Matej Horzan

Nadzor nad družino

Predlog novega DZ bo nadomestil do sedaj veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, s katerim želi Vlada na enem mestu pravno urediti to obsežno področje. Zdajšnji zakon je bil sprejet v prejšnjem nedemokratičnem političnem sistemu, ki je med drugim ukinil razlikovanje med izvenzakonsko in zakonsko zvezo ter krivično razlikovanje pri obravnavanju otrok. Slednje je prav gotovo hvalevredno, zanimivo pa je, da se je s sprejemom takšne zakonodaje tudi formalno uveljavila redefinicija zakonske zveze in s tem družbeni položaj, ki je odprl novo razumevanje zakonskega in družinskega življenja.

Glede na prejšnji politični ideološki sistem so upravičena vprašanja, kakšen koncept družine in zakonskega življenja je bil takrat politično sponzoriran oz. s kakšnim namenom je prejšnja država vstopila na področje družine in države. Zanimivo je, da so imeli vsi veliki ideološki sistemi 20. stoletja skoraj identičen pogled na družino. Vsi trije sistemi so uveljavljali ločitev, izenačitev izvenzakonske zveze z zakonsko in državno sponzorirane inštitucije, ki so vzgajale otroke v duhu prevladujoče ideologije. 'Rdeča nit' vse te državne rekonstrukcije je bil nadzor nad družinskim in zakonskim življenjem ter poseganje v vzgojo otrok. Z vidika ideoloških sistemov sta družina in zakonska zveza tisti družbeni celici, ki sta najbolj neodvisni in v katerih je posameznik najbolj zavarovan pred družbenimi vplivi. Takšna trdna struktura pa posamezniku omogoča večjo sposobnost kritičnega razmišljanja ter večjo samostojnost. Zato je razumljivo, da sta npr. Marx in Lenin družino in zakonsko zvezo predstavila kot nekakšno kletko, v kateri je predvsem ženska priklenjena na štedilnik in gospodinjska dela. S tem naj bi bila oropana svojega dostojanstva in temeljnih pravic. Takšno zavzemanje za žensko ni imelo samo pozitivnih posledic v smislu državljanskih, političnih in ekonomskih pravic; med drugim je šlo tudi za to, da se v imenu parole – ženska je delavka, ki gradi družbeni red – oslabi temeljno celico vsake družbe, tj. družino. Uveljavitev pravnih institutov (npr. razveza, začasna ukinitev sklepanja zakonske zveze v času oktobrske revolucije, uveljavljanje izvenzakonske zveze in vedno večja vloga države pri ideološki (pre)vzgoji otrok) je skušala ustvariti družbo, v kateri bo posameznik kot (ne)subjekt ideološkega aparata 'neodvisno' formiran in indoktriniran. Tako rekonstruirana družina je

omogočila takšne družbene razmere, v katerih sta bila ideološka kritičnost in družbeni aktivizem pogosto izvzeta iz obzorja ideološko preobraženega delavskega človeka. S pomočjo takšnega človeka pa je bilo mogoče graditi kulte osebnosti in psevdoreligiozne rituale, kot npr. štafeta mladosti in stadionske manifestacije, kakršnim se še danes lahko čudimo v Severni Koreji.

Ideološki totalitarizmi prejšnjega stoletja so družbeno kritičnost in aktivizem, manipulacijo ter pojem svobode rekonstruirali s pomočjo državne intervencije v strukturo zakonskega in družinskega življenja. Takšen 'družinski projekt' ni vključeval samo modifikacij na zakonodajni ravni; vključeval je tudi načrtno izključitev tistih šolskih vsebin, ki bi kakor koli govorile o tem, kako naj mlad človek uresniči svoj največji ideal, to je družino oz. zakonsko zvezo, kako naj vzgaja svoje otroke in kako naj rešuje družinske probleme. O teh temah je na vseh nivojih izobraževanja potekal zaukazani molk z namenom, da se oblikujejo generacije in generacije tistih, ki bodo ta ideal v praksi težje uresničevali. Takšni posamezniki, ki so se soočali z neuresničeno oz. neuspešno družinsko in zakonsko zgodbo, pa so bili za sistem idealni državljani, saj so energijo, ki bi jo usmerjali v kritiko sistema, samoiniciativno in velikokrat nezavedno preusmerjali v reševanje osebnih travm in samozdravljenje spominov. Takšna zmanjšana sposobnost ideološke kritike pa se je na poseben način kazala tudi v lažji idejni manipulaciji in mobilizaciji.

> *Z vidika ideoloških sistemov sta družina in zakonska zveza tisti družbeni celici, ki sta najbolj neodvisni in v katerih je posameznik najbolj zavarovan pred družbenimi vplivi. Takšna trdna struktura pa posamezniku omogoča večjo sposobnost kritičnega razmišljanja ter večjo samostojnost.*

Poročeni so prikrajšani

Sedaj veljavni Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ni samo dobronamerno izenačil izvenzakonske in zakonske zveze. V bistvu je presegel krivično pojmovanje neporočenih parov in tistih, ki so bili poročeni, prav tako pa je ustvaril razmere, ki so otroke osvobodile statusa 'nezakonskosti'. Skoraj 40 let kasneje lahko ugotovimo, da so se s sprejemom tega zakona ustvarile takšne družbene razmere, v katerih so postali poročeni zakonci in njihovi otroci deprivilegirani v odnosu do tistih izvenzakonskih parov, ki se v javnosti deklarirajo kot samohranilci in samohranilke. Zaradi neregistriranosti izvenzakonskega bivanja ni mogoče ugotavljati, kdo živi sam z otrokom in kdo skupaj s partnerjem/partnerko. Zato imajo takšni pari oz. tako deklarirani posamezniki v takšnem sistemu prednost pred formalno poročenimi zakonci, ko gre za dodeljevanje socialnih stanovanj, vključitev otrok v vrtce in študentske domove, višino štipendije, plačevanje prispevkov in socialnih dodatkov idr. To pomeni, da so zakonci zaradi dejstva poročenosti lahko deprivilegirani, stigmatizirani in celo diskriminirani. Takšen socialni sistem je ustvaril razmere, v katerih se poroka finančno 'ne izplača' in je posledično tista skupnost, ki je najbolj trdna in statistično najbolj odprta za življenje, že v izhodišču prikrajšana. Na osnovi takšne družbene stvarnosti ni čudno, da nas Eurostat uvršča med države z najnižjim številom sklenjenih zakonskih zvez na tisoč prebivalcev v celotni EU; prav tako pa smo država z eno najnižjih rodnosti tako v Evropi kot v svetu.

Foto: Metka Jagodič

Ideološka državna intervencija

V takšno družinsko in demografsko stanje vstopa Vlada s predlogom novega DZ. Tudi s tem predlogom ne bo ukinjena pretekla ideološka paradigma in s tem razmerja, ki bodo v praksi še naprej deprivilegirala klasično pravno urejeno zakonsko zvezo moškega in ženske. Še več. S predlogom izenačenja istospolne partnerske skupnosti z (izven)zakonsko zvezo bo v imenu zagotavljanja pravic istospolnih oseb vzpostavljen sistem, ki bo še nadalje slabil institucijo zakonske zveze in družine. Ob tem je zanimivo, da Vlada to predlaga v imenu tistih otrok, ki naj bi že odraščali v istospolnih skupnostih in ki naj bi bili na številnih področjih prikrajšani; prav tako pa tudi v imenu domnevno zavezujočih mednarodnih dokumentov, ki naj bi od naše države zahtevali sprejem tovrstne izenačitve in uvajanje posvojitve otrok v istospolne skupnosti. Slednje nima nobene osnove v mednarodnih dokumentih. Po mnenju Evropskega sodišča za človekove pravice ni diskriminatorno, da zakonska zveza moškega in ženske ter istospolna partnerska skupnost nimata enakega pravnega režima, torej enakih pravic in dolžnosti. Zato je silno nenavadno, da Vlada v času hude gospo-

darske krize predlaga ideološko rekonstrukcijo družinskega življenja in s tem tvegani socialni eksperiment.

Otrok potrebuje očeta in mamo

Če velja verjeti številnim študentom na ljubljanski Fakulteti za družbene vede, Filozofski fakulteti in Fakulteti za socialno delo, naj bi se danes kot družina razumele vse možne kombinacije in relacije, vključno z istospolnimi skupnostmi. Ideološke trditve, da so tudi istospolne skupnosti enako primerne za posvojitev otrok, so zavajoče. Dva homoseksualca sta lahko dobra očeta, vendar skupaj nikoli ne moreta nadomestiti matere. Prav tako sta lahko dve lezbijki odlični materi, a bo otrok v njuni zvezi vedno prikrajšan za očeta. Nobena istospolna skupnost ne omogoča tistega, kar lahko da heteroseksualna zveza – namreč skupaj tako očeta kot mater.

Po mnenju številnih psihologov otrok za svoj psihološki razvoj potrebuje očeta in mater oz. moški in ženski lik. Študije kažejo, da otroci v istospolnih skupnostih pogrešajo starša, ki ga nimajo (očeta ali mater). Prav tako so otroci v istospolnih skupnostih zaradi svojih posvojiteljev izpostavljeni večjim zdravstvenim in socialnim tveganjem. Med homoseksualci so ločitve za 50 % pogostejše, med lezbijkami pa za 167 % pogostejše kot med heteroseksualnimi pari. Tveganje za okužbo z virusom HIV je med homoseksualci do 435-krat pogostejše, prav tako pa je med homoseksualci več nasilja. Pri zahtevah po posvojitvi otrok s strani istospolnih skupnosti gre izključno za želje in interese določene skupine odraslih oseb, ne pa za pravice otrok. Pravica otroka do obeh staršev je temeljna človekova pravica, ki je zapisana v najpomembnejših mednarodnih dokumentih; prav tako pa je to pravica, ki je zapisana v naravi človeka. Državna intervencija v družinsko življenje in pravice otrok brez družbenega soglasja se je vedno izkazala kot tvegana in neodgovorna. Zato lahko pričakujemo, da se bo država takšnemu eksperimentu odpovedala. ■

Družina in naravni zakon

✍ Marjan Žveglič

Tudi živo materijo obvladujejo naravni zakoni. Kar zadeva reprodukcijo sesalcev, je ena od številnih zakonitosti ta, da je za spočetje novega potomca potrebna kopulacija samca in samice iste vrste v plodnem obdobju samice. Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali tudi družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti. Vse drugo (posvojitev, reja, enostarševske družine, zavodi) so načini reševanja žalostnih pojavov razkroja osnovne celice družbe.

Publicist in filozof dr. Boris Vezjak je 18. februarja 2010 v Delu objavil članek pod naslovom *Sedem predsodkov o Družinskem zakoniku*. Če smo natančni, gre za predlog Družinskega zakonika, ki ga je Vlada Republike Slovenije posredovala Državnemu zboru v obravnavo in sprejem. Omenjeni 'predsodki' pa ne zadevajo zakonika v celoti, ampak samo določilo, da lahko tudi istospolno usmerjeni pari posvojijo otroke. V uvodnem razmišljanju se pisec obregne ob prvega moža opozicije, ki je rekel, da je to nekaj, kar "po naravnih zakonih ne sodi v slovenski pravni red". Spotakne se ob 'naravne zakone' in se sprašuje: "Kateri le? Da so?" Ponovno sem moral prebrati, da sem se prepričal, ali berem prav. Naravni zakoni so – tako so nas učili – zakoni, ki obvladujejo ves materialni in nematerialni (mentalni, čustveni in duhovni, da ne bo pomote) svet. Zakon težnosti je npr. naravni zakon, pa Pitagorov izrek in nešteti drugi zakoni iz narave ter zakonitosti pravilnega sklepanja, ki jih je v veliki meri odkril že Aristotel. In seveda še mnogo drugih. Upam, da sem vas prepričal, da naravni zakoni preprosto obstajajo, in upam, da je tudi vsakomur jasno, da veljajo ne glede na to, ali jih je človek že odkril, in neodvisno od tega, ali jih priznava ali zanika.

Brez roditeljev ni otrok

Tudi živo materijo obvladujejo naravni zakoni. Kar zadeva reprodukcijo sesalcev, je ena od številnih zakonitosti ta, da je za spočetje novega potomca potrebna kopulacija samca in samice iste vrste v plodnem obdobju samice. Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti. Vse drugo (posvojitev, reja, enostarševske družine, zavodi) so načini reševanja žalostnih pojavov razkroja osnovne celice družbe. Vendar zato, ker je takšnih obžalovanja vrednih pojavov vedno več, ne kaže zanikati tega, kar je naravno, in vse, kar je bodisi nadomestek bodisi stranpot, enačiti z naravnim.

> *"Samcu, samici in potomcu, ki je plod njune združitve, smo pri ljudeh rekli osnovna celica družbe ali družina. Pri tem je bilo bistveno, da gre za roditelja in njunega rojenca. To je idealna oblika, h kateri velja težiti."*

Naravna zakonitost je tudi, da kopulacijo spremlja izrazit užitek (razen

v primerih spolnega nasilja, ko žrtev seveda trpi), ki neposredno vpliva na ohranjanje vrste. (Vsaj jaz sem prepričan, da bi ljudje že zdavnaj izumrli, če bi ne bilo spolnega užitka; vi niste?) Vse ostalo, kar je človek izumil, in načini, kako posega v dogajanje pri reprodukciji in ob njej, je zdravljenje pomanjkljivosti (bolezni), ki se pojavljajo, ali bolj ali manj srečni poskusi posnemanja narave z njeno neposredno uporabo. Upoštevaje povedano, me posledično moti, da poskuša predlagatelj v omenjenem predlogu zakonika izenačiti plodno in neplodno zvezo, ko je vendar jasno in neizpodbitno, da samo zveza dveh, ki lahko rojevata otroke, zagotavlja obstoj vrste. In to sta roditelja. Seveda sta tudi starša, saj sta starejša. Predlagatelj pa je roditelja preprosto prezrl, kot da to sploh ni pojem, ki kaj pomeni. Po zakonu narave je torej družina skupnost, ki zagotavlja nadaljevanje vrste. Vse drugo je razvojno gledano slepa ulica.

Sreča je 'zakon'

Naravne zakonitosti obstajajo, kot sem omenil, tudi na čustvenem področju. Vsi ljudje težimo k sreči in si obetamo doživetja sreče ob posedovanju različnih dobrin, včasih tudi diametralno nasprotnih. Kljub dejstvu, da nas lahko osreči samo zadovoljevanje tipično človeških potreb, ki merijo na presežno (po ljubezni, dobroti, resnici in lepoti, ne pa po oblasti, imetju in užitkih), to ni splošno sprejeto spoznanje, ker se vsak oklepa svojega 'prav' pač zato, da mu ni treba spremeniti prakse (se odpovedati temu, od česar si obeta srečo). Viktor Frankl ob tem razmišlja takole: "Rekel bi, da je samouresničitev nenameren učinek namernosti življenja." Ali na drugem mestu: "Sreča je stranski produkt doseganja smisla." In nadaljuje: "V bivanjskem vakuumu, v tej praznini brez smisla, se divje razbohoti spolna sla. Tako je tudi mogoče razumeti spolno inflacijo. Podobno kot inflacijo na tržišču zlata tudi spolno inflacijo spremlja razvrednotenje spolnosti" (Frankl, 1969: 34–47). Del te inflacije na področju spolnosti so poleg pornografije, številnih spolnih pomagal, orgij itd. tudi istospolne zveze, ki niso posledica prirojenega, ampak pridobljenega nagnjenja. Dejstvo, da inflacija narašča, dokazuje, da je vrednost (občutek sreče) vedno manjša. Znani slovenski levičar je svojčas v parlamentu izjavil, da je v spolnosti dovoljeno vse, razen nekrofilije. To je zanimivo iz dveh razlogov. Zakaj pa razen nekrofilije, če je mariborsko sodišče nekrofilu, ki je v secirnici zlorabljal trupla mladih žensk, izreklo oprostilno sodbo z obrazložitvijo, da je možna tudi ljubezen do mrtvih? Kakopak je omenjena izjava zanimiva tudi zato, ker se avtor poleg nekrofilije ni izrekel tudi proti pedofiliji in spolnemu nasilju na splošno. In če bi kdo le sprejel skrajno liberalistični pogled in trdil, da je dovoljen odnos tudi s stensko uro ali z živaljo, seveda ne more prezreti posledic, ki so nazadnje vedno nezadovoljęnost, občutek praznine, odsotnost vsakršnega zanimanja, dolgčas, nič ali celo smrt.

Gre res za otroka?

Vsiljuje se nam tudi vprašanje, od kod ta silna potreba, da se istospolne in raznospolne skupnosti v vsem izenačijo? Zagovorniki trdijo, da je absolutno v ospredju dobrobit otroka. Meni pa se poraja pomislek, da je v ospredju vendarle prizadevanje liberalno mislečih (tistih, ki liberalizem pojmujejo kot dovoljenje za kakršno koli ravnanje), da se izniči sleherne vrednote tudi na področju spolnosti in družine. Dr. Vezjak piše, da "nasprotniki takega predloga tega nemalokrat politično motivirano napadajo". Kaj pa, če tudi v tem primeru velja Kirkegaardov rek *Kar John pove o Jimu, govori bolj o Johnu kot o Jimu*?

Ne znam si namreč razložiti, zakaj v imenu človekovih pravic ne nasprotujejo določilu, da homoseksualci ne morejo biti krvodajalci in darovalci organov, ker so prav zaradi spolne usmerjenosti rizična skupina za obo-

Foto: Alenka Veber

levanje za aidsom, v imenu istih človekovih pravic pa zahtevajo, da se leti pri posvojitvah otrok izenačijo s heteroseksualnimi (še vedno običajnimi, torej normalnimi) pari. Mar ni tveganju izpostavljen tudi v takšno skupnost posvojeni otrok? Edina razumna razlaga bi morda bila ugotovitev, da omejitev krvodajalstva za homoseksualce preprečuje morebitno transfuzijo z okuženo krvjo tistim, ki so sprejeli predpis (da torej ščitijo svoj interes), ko gre za posvojene otroke, jih pa to ne skrbi. Kar bi seveda nedvomno potrdilo, da sploh ne gre za koristi otrok, ampak za izrazito politične cilje (oblast in zmago).

Zagovorniki predloga Družinskega zakonika pogosto uporabljajo argument, da je verjetno jasno, da je bolj nemoralno pustiti otroka brez doma kot pa dopustiti, da bo družina ali par, ki to želi, lahko zanj poskrbel. Če naj bi bil to argument v prid posvojitvam v istospolne skupnosti, bi moralo v Sloveniji število otrok, ki so na voljo za posvojitev, presegati število zakoncev, ki so jih voljni posvojiti. Pa je ravno nasprotno. Število zakoncev, ki bi radi posvojili otroka, za nekajkrat presega število otrok, ki so jih roditelji pripravljeni dati v posvojitev.

Predlagani zakonik bi moral (kakor velja za vsa področja, ki jih urejajo zakoni) predvideti vse možne situacije in jih urejati. Pa se zdi, da ni tako. Ob številnih razvezah zakonov je možno (in se je tudi že zgodilo), da je v zakonu rojeni otrok ob razvezi zakoncev – roditeljev dodeljen enemu od staršev. Če le-ta sklene naslednji zakon z istospolnim partnerjem, lahko ta posvoji tega otroka in je njegov starš. Ob morebitni razvezi tudi te zakonske zveze pa ima posvojitelj do otroka enake pravice kakor roditelj (člen 221). Ta člen, zanimivo, govori o 'naravnem razmerju' med starši in otroki (to je roditeljsko razmerje), iz česar je jasno vidno, da se tudi predlagatelj Družinskega zakonika zaveda temeljnega pomena roditeljev, ki jih pa v predlogu – iz kakšnih razlogov že? – prezre. In vendar gre za naravni zakon, da brez roditeljev ni otroka.

Foto: Peter Prebil

Čudna pravna logika

Pravno izenačevanje heteroseksualnih in homoseksualnih zvez pozdravljam (dedovanje, delitev premoženja, obiski v bolnišnici, zastopanje in zlasti pravico, da starš ob sklenitvi istospolne skupnosti obdrži svojega otroka itd.), ne razumem pa, zakaj so pri izenačevanju zunajzakonske skupnosti z zakonsko izpuščeni vsi kolikor toliko natančni kriteriji za presojo, katera skupnost naj se izenači z zakonsko in katera ne. (Po razlagi predlagatelja zato, da imajo sodišča možnost bolj 'tankočutnega' odločanja o posameznem primeru.) Istočasno zakonik določa: "Če je odločitev o pravici ali obveznosti odvisna od vprašanja obstoja življenjske skupnosti iz prejšnjih odstavkov, se o tem vprašanju odloči v postopku za ugotovitev te pravice ali obveznosti. Odločitev o tem vprašanju ima pravni učinek samo v stvari, v kateri je bilo to vprašanje rešeno" (3. alineja 4. člena). To pomeni, da mora zaradi nenatančnih določil sodišče vedno najprej odločati o obstoju ali neobstoju zunajzakonske skupnosti (kar pomeni podvajanje sodniškega dela), obenem pa še možnost, da se o dveh različnih sporih iz iste zunajzakonske skupnosti enkrat njen obstoj ugotovi, drugič pa zanika (npr. ko gre enkrat za preživnino otrok, drugič pa za delitev premoženja). Res čudno se mi zdi, da se ne najde pravnik, ki bi, če pravni red že teži k uzakonitvi dejanskega stanja, predlagal, naj tisti, ki živijo skupaj, ne da bi se poročili, pa mislijo resno, to svojo zvezo priglasijo (registrirajo brez 'odličnosti', kakor o poroki govori predlog zakonika), če želijo kdaj uživati pravice iz tega naslova. Meni se zdi to podobno vpisu v zemljiško knjigo. S potrdilom o vpisu izpričamo lastništvo, s potrdilom o registraciji bi potrdili obstoj pravnega naslova. Pa bi lahko ukinili tudi zemljiško knjigo in sprejeli v kakem zakoniku v eni alineji določilo, da se pred obravnavo o premoženjskih sporih najprej ugotavlja lastninska pravica, potem šele odloča o sporu. Postopki bi trajali še dlje, še več zadev bi lahko zastaralo. Pa je Marija Terezija – cesarica – uvedla zemljiško knjigo. Res je bila prosvetljena. ■

Literatura

Frankl, E. Viktor (1994): *Volja do smisla.* Celje: Mohorjeva družba.

Fromm, Erich (2002): *Človek za sebe*. Ljubljana: Amalietti & Amalietti.

Galimberti, Umberto (2010): *Grozljivi gost: nihilizem in mladi.* Ljubljana: Modrijan.

Jaz tako malo vem o sebi

✍ Peter Zidar

Kadar je ljubezen že v naslovu, se takoj omečiš, izklopiš resničnost okolja in oči ti zaplavajo po besedilu, da preneseš lepo zgodbo v hrepeneče srce. In tako prelestna slika zraven, zimska idila, sredi nje pa ena sama sreča: nasmejana mamica, zagledana v življenjsko družico, v vozičku pa nedolžno življenje. Kdor se ne razneži ob tem, nima srca.

Klic po očetu

Verjamem, da sta se mladi ženski lepo ujeli za vedno, za tretji člen te ljubezni pa me upravičeno skrbi. Otrok potrebuje za svoj celostni razvoj očeta kot roditelja in kot nosilca moške narave ter mater kot roditeljico in nosilko ženske narave, katero doživlja ločeno in hkrati v neločljivi povezavi, kot eno v tretji starševski entiteti in tretjem odnosu do staršev. V svojem razvoju spremlja odnose med njima, ki so zanj tako močni, da vplivajo nanj še v zrelih letih. Je skrit ob poti srečevanja in oddaljevanja svojih staršev, njunih travm, viharjev in podrtega drevja na poti, ki očeta in mater v obdobjih ločuje. Njuno oddaljevanje občuti kot lastno opeharjenost, kot nekaj, do česar mati in oče nimata pravice. Ni vedno lahko, vendar je tam, je v družini, kamor sodi. Je tam, kjer je bil spočet, kjer je še nezavedno navezal prve odnose, spregovoril prvi zlog, naredil prvi korak, in spet in spet vstopal v odnose z najintimnejšimi svetovi: z materjo, z očetom in z njuno skupnostjo. In bil deležen vzgoje; tudi trde, ko ga je bilo treba močno zagrabiti, da se ni izmuznil pod tovornjak ali padel z balkona.

Bolj ko je trdna zakonska zveza med možem in ženo (tudi formalno) kot zveza zvestobe, razumevanja in solidarnosti – to pa so zanesljivi žarki ljubezni –, trdnejši so temelji družine, in boljša napoved je za otrokov razvoj. Vsi argumenti govorijo v prid družini, osnovni celici družbe, trdni zvezi med žensko in moškim, ki lahko zagotavlja varnost in razvoj tako njenemu odraslemu delu, kot tudi otrokom in družbi kot celoti. Ko postaneta moški in ženska eno telo in ena želja, se rodi tretji človek.

Pravica poznati biološke starše

Kako močne so vezi v družini, z vso silovitostjo zaznamo šele, ko se kakšna družina razdre. Takrat je vse narobe. Vzniknejo enostarševske družine, rešuje se z rejništvom ali skrbništvom. Kakorkoli že, otrok mora imeti pravico vedeti za svoje biološke starše. Kako vztrajno še v zrelih letih iščejo posamezniki svoje biološke starše, pa čeprav se potem z njimi le rokujejo in razidejo. Pa so potešeni, ena rana se jim je zacelila, čeprav brazgotine ostanejo. Je pa tudi nadvse koristno vedeti za morebitne dedne in druge bolezni svojih prednikov. Tukaj je še druženje z morebitnimi polbrati in polsestrami ter s starimi starši (na stare starše velja tudi v zakonodaji bolj računati). Pa dedovanje. Morda zgolj teoretično: lahko čez noč spoznaš, da si poročen s kakšnim od ožjih sorodnikov.

Otrok razvezanih staršev mora imeti stike z obema staršema. Nikakor ne sme biti žrtev medsebojnega sovraštva bivših zakoncev – otrokovih staršev.

Beg od družine?

Družino mora sodobna družba braniti z vsemi močmi, saj je že tako na udaru sodobnih prijemov, ki jih izvaja ideologija neizprosnega liberalnega kapitala. Po deležu sklenjenih zakonskih zvez smo na evropskem repu, po deležu samomorov pa v samem vrhu. Kultura smrti? Odnosi med moškim in žensko so vse bolj napeti. Vse več ljudi se obrača v intimnih situacijah k svojemu spolu. Smo pred vrati vojne spolov? Istospolna usmerjenost ni prirojeno nagnjenje, ampak je strah, so slabe izkušnje, nepremišljene avanture, ki lahko človeka preusmerijo, da se nekritično navadi na nekaj novega. Tisto novo pa je tudi beg od zasnovanja in oblikovanja družine, skupnosti moža in žene, ki v paru predstavljata naravni potencial novega življenja. Lahko je beg pred družinskimi obveznostmi, ki so vse prej kot lahke, beg pred prilagajanjem in razumevanjem človeka drugega spola, beg pred naravnimi odnosi, ki so potrebni za spočetje, nošenje in rojevanje telesno in duševno zdravega novega življenja.

> *Otrok potrebuje za svoj celostni razvoj očeta kot roditelja in kot nosilca moške narave ter mater kot roditeljico in nosilko ženske narave, katera doživlja ločeno in hkrati v neločljivi povezavi, kot eno v tretji starševski entiteti in tretjem odnosu do staršev.*

Pred mnogimi leti sem letoval na manjšem dalmatinskem otoku. Stanoval sem pri prijetnem paru, ki pa ni mogel spočeti otroka. Končno sta se odločila za posvojitev. Nekega večera sem se predajal prvemu večernemu hladu, ko se mi je neopazno približal posvojeni šestletni fantek in se stisnil k meni. "Jaz pa tako malo vem o sebi!", je zajel sapo in v glasu so se prepletali tisoč in eno drhtenje, tisoč in ena misel, ki je stiskala njegovo srce. Stisnil sem ga k sebi. Srebrna mesečina pa še dolgo ni mogla popivnati solza. Obeh. ■

Boj proti revščini in socialni izključenosti

Pogovor z misijonarko Ljudmilo Anžič

✍ Silvo Šinkovec

Foto: arhiv Silvo Šinkovec

Sestro Ljudmilo Anžič sem prvič srečal pred več kot desetimi leti. Prišla je domov (v Ljubljano) iz misijonov. Udeležila se je seminarja Osebni dnevnik in duhovnih vaj. Pripovedovala mi je o svojem delu v Phnom Penhu. Čez nekaj let so me sestre povabile v Kambodžo, kjer sem videl čudovito delo salezijanskih sester. Njeno delo in delo sester sije kot čisto in v najbolj plemenitem pomenu misijonarsko delo. Kambodža je dežela, kjer je doma nepismenost in zgodovina strahotne rdeče revolucije ter upanje, saj se ta dežela izredno hitro razvija. S. Ljudmila ima med sosestrami iz vseh strani sveta zelo ugledno mesto. Je priljubljena profesorica, ravnateljica, poznana v kamboški Cerkvi, socialno usmerjena, z izrednim čutom za malega človeka. Peljala me je med najbolj oddaljene vasi. Tam jo imajo za svojo. Pozna njihove usode, bori se za dekleta, posveča jim skrb in ljubezen.

V vaših šolah v Kambodži se zavzemate za dekleta, ki jim družine ne morejo omogočiti šolanja. Kakšni so vaši kriteriji za sprejem in zakaj takšna filozofija?

Že od samega začetka naše navzočnosti v Kamboždi (od leta 1992) smo sestre Hčere Marije Pomočnice izbrale vzgojo in izobraževanje najbolj revnih deklet kot svojo prednostno nalogo. Verjememo, da je to naš specifičen prispevek družbi in Cerkvi. Z vzgojo enega dekleta postavljamo trdne temelje nove družine in na splošno bolj zdrave in uspešne družbe. Naše tri dvoletne poklicne šole (kuharsko-gostinsko, šiviljsko in računalniško-administrativno) obiskujejo dekleta iz najbolj revnih, številnih družin, dekleta brez enega ali obeh staršev, dekleta, ki jim zaradi finančne stiske družine ne morejo omogočiti nadaljenga šolanja na drugih državnih ali zasebnih šolah. Vemo tudi, da dekleta, ki so prvi ali drugi otrok v družini, potem ko se zaposlijo, pomagajo priti do izobrazbe mlajšim bratom in sestram. Posebno prednost imajo dekleta, ki jih moramo iz kakršnega koli razloga rešiti prostitucije ali kakšne druge zlorabe. Družinski duh, ki ga skušamo gojiti sestre skupaj z učitelji in drugimi zaposlenimi, pomaga, da se otroci in mladi odprejo življenju in zaživijo na nov način. Večina deklet dvoletnih poklicnih šol živi v naših internatih in skupno bivanje daje več možnosti za celostno vzgojo osebnosti. Vedno znova vidimo, kako se ti najbolj revni mladi razvijejo v čudovite in zelo sposobne ljudi.

Vodimo tudi tri otroške vrtce in dve osnovni šoli od 1. do 6. razreda. Tudi v teh programih imajo prednost otroci iz socialno šibkejših družin. Verja-

Foto: arhiv Ludmile Anžič

memo, da imajo tudi revni pravico do dobre, najboljše šole.

Kako je biti žena v Kambodži? Kakšen je njen položaj, vloga, možnosti?

V tradicionalni kmerski kulturi je imela žena zelo pomembno vlogo. Bila je spoštovana in tista, ki je odločala. Med leti državljanske vojne in po njej (1975-79 Pol Pot in Rdeči Kmeri, potem pa še okupacija Vietnamcev), pa so se na splošno izgubile vrednote, tudi vrednota družine. Žena zdaj nosi težo dela doma in v službi ter skoraj vso odgovornost za vzgojo otrok. V družinah je veliko nasilja, zlorab in ločitev. Na splošno na podeželju deklice manj hodijo v šolo kot fantje. Oddaljenost od šol pomeni za dekleta dodatno nevarnost na poti. Pogosto dekleta hitro opustijo šolo in se mlade poročijo. Življenje se je v zadnjih letih zelo spremenilo. Dekleta hodijo več v šolo, si pridobijo celo visoko izobrazbo in počasi postajajo nositeljice pozitivnih sprememb v družbi. Vesele smo, ko se na šolo vračajo naše bivše učenke in pripovedujejo o svojem delu na odgovornih mestih na vseh področjih, tudi v mednarodnih organizacijah, ki delajo za dobro otrok, žena, ekologije, na gospodarskem področju, v turizmu in drugod. So naše veselje in upanje!

Kambodža je bila trpeča dežela, posebno zaradi diktature Rdečih Kmerov. Še danes je velik odstotek prebivalstva nepismen. Kako Vi doživljate družbeni kontekst?

Pred 11. leti, ko sem prišla v Kambodžo (11. 4. 1999), me je bilo čisto preprosto strah: po bolj odročnih predelih so se skrivali Rdeči Kmeri, ljudje so si iskali pravico sami z orožjem, ki so ga imeli doma, veliko je bilo bolezni, kot sta AIDS in hepatitis, tatvine, nereseni kruti umori ... Življenje se je v državi nekako na novo začelo šele 1991., ko so se meje ponovno odprle in so prišli nazaj prvi bolj pogumni duhovniki, redovniki in predstavniki raznih mednarodnih organizacij. Večina učiteljev in profesorjev, tako kot drugih intelektualcev, je bila pobitih. Sestre HMP in salezijanci smo takoj začeli s šolo, da smo potem med svojimi učenci izbrali bolj sposobne in jih pripravili za svoje učitelje. To so bili naši prvi sodelavci, ki so z nami orali ledino in rastli skupaj z nami. Zelo preprosto: poizkusi, kar znaš, daj na razpolago drugim, uči se naprej, rasti. Zdaj je mnogo lažje. Učiteljice v vrtcih in osnovni šoli imajo končane od države priznane dvoletne programe za učitelje. Učiteljice poklicih šol pa so se vedno naše bivše učenke, ki jim iščemo dodatno izpopolnjevanje. Izobražujemo učence in preko rednih srečanj tudi njihove starše. Mnogi so še vedno nepismeni. Na splošno je povsod v navadi namesto podpisa prstni odtis. Problem nepismenosti, še posebno na podeželju, je za nas izziv. Če ljudje pridejo do izobrazbe, znajo razmišljati, poznajo svoje pravice in dolžnosti v življenju s soljudmi. Izobrazba jim omogoči, da si najdejo delo, se dostojno preživljajo in najdejo smisel svojega bivanja. Zelo velik poudarek v vseh naših programih dajemo vzgoji za vrednote, ker verjamemo, da brez teh ni nove kamboške družbe. To je temelj vsega. Sa-

mo dobra izobrazba brez vzgoje za vrednote ni dolgotrajna naložba.

Odkar ste v Kambodži, ste tudi učiteljica. Kako se počutite v tej vlogi? Kakšni so Vaši vzgojni pristopi, vzgojna načela?

Ko si v misijonih in daleč naokrog ni 'boljšega' od tebe, si vse: zdravnik, računovadja, gradbenik, učitelj in se kaj ... Res mi znanje iz farmacije in misijologije ni veliko pomagalo pri prvem učenju angleščine, vedela pa sem, da se tudi jaz, tako kot moje učenke, lahko razvijem in naučim česa novega. Ker sem razumela, zakaj se trudim, sem skušala dati najboljše in kljub kakšni začetni solzi ob neuspehih sem bila zadovoljna sama in tudi učenke. Zdaj redno učim predmet vzgoje za vrednote. Vsak dan se v razredu srečujem z dekleti, starimi od 16 do 24 let. Z njimi razmišljam o življenju, družini, praznovanju, spoštovanju, solidarnosti ... Počasi, dan za dnem, rešetamo po konkretnem življenju in to je najlepše. Ko dekleta zaupajo, se odprejo, podelijo svoje zgodbe, iščejo, kako bi ozdravile svoje pretekle rane in začrtale prihodnost. Ure pouka so nekakšen povod za zaupanje pri osebnih pogovorih z dekleti. Želim si, da bi bila dekleta pri razmišljanjih in iskanjih odprta, pripravljena se soočiti s tradicionalnim 'moraš' s strani staršev in drugih odraslih in odkrivanjem novih modelov življenja, v katerih je več osebne odgovornosti in notranje svobode. Trudim se, da tako, kakor učim, tudi živim, ker vem, da sem tako najbolj glasen učitelj. Večkrat jih potolažim, ko jim priznam, da tudi meni ne uspe vedno. Z veseljem sem učiteljica! Biti sopotnik nekoga, ki se uči, je poseben dar.

Imate tudi izkušnjo 'biti ravnateljica' šole. Kakšne so Vaše izkušnje? Za kaj ste si prizadevali kot vodja šolske zbornice? Katere naloge so Vam bile najbližje in katere najtežje?

Biti ravnatelj poklicne šole v misijonih je nekaj lepega in zelo preprostega, čeprav ni lahko. Nisem imela kakšnih posebnih skrbi glede administrativnega dela. Na osnovnih šolah v Phnom Penhu, kjer sem zdaj, je zelo drugače. Ker šola poteka po državnem programu, ki smo ga prilagodili našemu salezijanskemu načinu, imata sestri, ki sta ravnateljici šol, mnogo več sivih las in pisarne vedno polne raznih učnih načrtov, ocen in drugih pomembnih dokumentov, ki jih zato, ker sta obe tujki, včasih celo težko prebereta. V Batambangu, kjer sem bila ravnateljica jaz, je bilo mnogo bolj preprosto. Zdelo se mi je pomembno, da pripomorem, da sestre, učiteljice in drugi zaposleni skupaj gradimo zdravo šolsko – družinsko okolje, kjer ima vsak možnosti, da se čim bolje razvije. Pomembno se mi je zdelo, da učiteljice vedo, da lahko računajo name in se pridejo pogovorit, če imajo težave z učenkami. Ker sem znala malo več psihologije in imela malo več življenjskih izkušenj kot one, smo skupaj iskale vzroke za težave in načine, kako bi jih lahko reševali. Šlo je za celosten pristop, ker smo večino učenk in njihovih družin osebno poznale. Dogovorjeni smo bili, da učiteljice in sestre v šoli samostojno odločajo in vodijo svoje delo, vendar smo se o pomembnih stvareh vedno dogovarjale skupaj. Za učiteljice smo imeli redno dodatno izobraževanje, včasih samo za naše učiteljice, včasih skupaj z učitelji drugih naših šol. Kot ravnateljica, pa tudi zdaj, ko sem samo 'ravnateljica skupnosti', skušam vsaj enkrat ali dvakrat letno osebno srečati vse učenke poklicne šole. V našem načinu dela je pomembno osebno spremljanje, da otroci in mladi vedo, da niso sami. Z vsemi učitelji in drugimi zaposlenimi se srečam vsak mesec, ko pridejo po plačo. Takrat poleg dela rečemo tudi kakšno besedo o osebnem življenju, saj so se vedno vsi naši sodelavci zelo mladi ljudje. Če je včasih potrebno povedati kakšno bolj neprijetno in močno stvar, vem, da lahko računam, da bodo dekleta prisluhnila, ker je med nami že zgrajen odnos in nas imajo dekleta rada.

Hudo mi je, ko pri kom ne 'uspemo' in se dekle ali pa otrokova družina odloči drugače, kot smo pričakovali. Veliko strahu smo pretrpli tudi takrat, ko smo ščitili dekle, ki so jo starši silili v poroko, in drugo, ki jo je mama hotela prodati v prostitucijo. V trenutkih stisk, ki smo jih preživljali skupaj, smo se še globje povezali. Vendar pa je lepega, veselega in uspešnega mnogo, mnogo več in se splača vsak dan potruditi, da bi otroci in mladi imeli življenje in ga imeli v izobilju.

Vaše šole uporabljajo don Boscovo pedagogiko. Katere stvari iz njegove pedagoške izkušnje so Vam najljubše in v kontekstu vaših šol najbolj uporabne?

Ena takih je sam preventivni sistem s svojim zaupanjem v mlade ljudi. V vsakem otroku in mladem človeku je nekaj dobrega. Vzgojitelji moramo to bogastvo pomagati odkriti in razvijati. Kot že v Valdoccu in Mornesu, prvih skupnostih naših ustanoviteljev, skušamo tudi mi vedno nameniti prednost revnim otrokom in mladim, tistim ki so zapuščeni in najbolj v nevarnosti. Verjamemo, da preko našega vzgojnega dela mladi postanejo dejavni prinašalci sprememb v družinah in družbi na splošno. Zelo velik poudarek dajemo tudi delu z dekleti, da lahko razvijejo svoje darove in tako bolje izpolnijo svoje poslanstvo kot prinašalke življenja v družbi in v Cerkvi. V šoli se počutim doma, ker je to kraj, kjer skupaj rastemo, se učimo, praznujemo, se podpiramo, molimo in z zaupanjem gledamo v prihodnost.

Razvoj svetovne družbe je z vidika Jugovzhodne Azije še bolj zanimivo opazovati. Kam gre ta svet? Kam se vrti? Phnom Penh je bil pred nekaj leti najhitreje razvijajoče se mesto sveta.

Glavno mesto Phnom Penh in še nekatera druga večja mesta se neverjetno hitro spreminjajo. Mi smo bili še pred nekaj leti edina velika hiša sredi riževih polj, zdaj pa smo obdani z novimi gradnjami. Delajo se ceste, šole, fakultete, bolnišnice. Mnogi mladi so dobesedno zbežali s podeželja in iskali zaposlitev v raznih tekstilnih tovarnah in drugod. Žal se je zaradi ekonomske krize zelo veliko tovarn čez noč zaprlo in ti mladi ljudje, ki so si že začeli ustvarjati nove družine, se zdaj v mestu brez dela ne morejo več preživljati. Na splošno je življenje drago in najemnine bornih, z ljudmi prenatrpanih sob predrage za navadne reveže. Ven-

dar razvoj je in se ga veselimo. Drugo hitro razvijajoče področje je turizem. Upamo, da bodo kmalu uredili zakonodajo, da ne bo turizem izkoriščanje najbolj nebogljenih, še posebno žena in otrok, ki končajo v prostituciji. Vprašanje je, kako bodo ljudje ohranili tradicionalne vrednote, ki so dragocena dediščina prednikov, in obenem zmogli prehod življenja v novo, bolj sodobno družbo, kjer imajo zaradi bližine razvite Japonske, Tajske in Koreje mladi lahek dostop do mobilnih telefonov, računalnikov, interneta. Nov izziv je, kako spremljati te mlade, da bodo kritično razmišljali in se prav odločali. Ko se veselimo hitrega razvoja po mestih, pa vemo, da na podeželju ljudje še vedno živijo brez pitne vode in elektrike, brez bolnišnic in drugih nujno potrebnih struktur. Šole so na splošno v zelo slabem stanju, učitelji slabo plačani, nemotivirani za delo, večinoma brez pravih učnih pripomočkov. Ker učitelji zaslužijo le okrog 50-60 USD na mesec, med poukom razložijo le del snovi, potem pa učence dobesedno prisilijo, da obiskujejo dodatne ure, ki jih starši drago plačujejo. Najbolj revnim je tako dostop do izobrazbe še iz enega razloga zaprt.

Kako je biti Slovenka v Kambodži, v Aziji?

Lepo! Ker sem večino časa edina daleč naokrog, se trudim, da bi bila 'dobra' Slovenka. Od začetka sem bila za ljudi in otroke preprosto previsoke postave in prebela. Tu ni nikogar svetlih las in na splošno imajo ljudje lepo čokoladno obarvano polt. Kar nekaj časa je bilo potrebno, da sem se prilagodila podnebju, hrani, raznim navadam. Zdaj se počutim popolnoma doma, čeprav vem, da bom nekje v globini vedno ostala Slovenka; to, kar sem.

In kako doživljate Slovenijo od daleč?

Redno spremljam novice, ki mi jih v pisni obliki vsak dan pošljejo z Radia Ognjišče. So velik dar povezave z domovino. Redno prebiram tudi Družino (moje branje ob večerih, ko se utrujena usedem na posteljo in imam končo mir) in nekatere druge revije, ki mi jih pošiljajo od doma. Zelo sem hvaležna, da že leta dobivam tudi Vzgojo, ki mi je posebno dragocen dar pri mojem delu. Z veseljem in zanimanjem sledim dogodkom doma, na vas mislim in za vas molim. Lepo bi bilo, ko bi si lahko priznali, koliko ogromno dobrega naredi Cerkev za ljudi v Sloveniji. Katoliške šole bi bile čudovit izziv za dobro kvaliteto in logična pravica staršev, ki želijo, da se njihovi otroci izobražujejo v kvalitetnem znanju in vzgajajo v krščanskih vrednotah. Slovenija je dovolj velika, da je prostora za vse, ki zares želijo in iskreno iščejo dobro svojih sodržavljanov.

Kaj je za Vas najbolj pomembno, največ vredno?

Verjeti, da to, kar smo že, je dar in je nekaj čudovitega. Da pa ima vsak izmed nas možnost, da postane še kaj lepšega, da se lahko medsebojno bogatimo in skupaj rastemo. Dragoceno je, da živim, da sem redovnica in misijonarka. Veliko dobrega sem prejela v življenju, zato si želim, da bi tudi preko mene še kdo zaživel človeka in Božjega otroka bolj vredno življenje.

Hvala, s. Ljudmila, za odgovore! ■

Foto: arhiv Ljudmile Anžič

Izobražuj se in uspešna kariera ti ne uide

Rihard Režek

Za uspešen razvoj organizacije in posameznika je potrebna vzajemnost med njima. Dober zaposleni se izobražuje predvsem zaradi želje po znanju in osebnem razvoju, kar posledično pripelje do razvoja njegove kariere in hkrati napredka organizacije. Zato sta izobraževanje in razvoj kariere močno prepletena.

Razvoj človeških virov

Vse pogosteje slišimo, kako nemogoče je spreminjati ljudi okrog nas, in vse bolj spoznavamo, da lahko spreminjamo kvečjemu sebe in svoj odnos do sočloveka. Vpliv človeka na spremembe v delovnem okolju je ključen. Menedžment človeških virov zajema razvoj človeških virov, ki je sistematičen in načrtovan proces priprave, izvajanja in nadzorovanja vseh kadrovsko-izobraževalnih postopkov in ukrepov, namenjenih strokovnemu, delovnemu in osebnostnemu razvoju zaposlenih. Razvoj človeških virov se tako posledično ukvarja tudi z izobraževanjem in posameznikovo kariero, ki sta na videz različna pojma, a vendar močno soodvisna tako pri razvoju posameznika kot organizacije.

Izobraževanje

Učitelji imamo neverjetno poslanstvo – poučevati in se pred tem, ob tem in po tem učiti. Ob svojem osnovnem poslanstvu rastemo tudi sami. Vsak dan znova se pri svojem delu srečujemo z novimi okoliščinami, izzivi, pričakovanji dijakov, njihovih staršev, vodstva šole, pa tudi s svojimi osebnimi ambicijami. Doživljamo in soustvarjamo unikatne, neponovljive, lepe, včasih pa tudi nepopravljive življenjske situacije soljudi, ki so del našega vsakdana, del našega življenja.

Tako slovenski kot tuji avtorji različno, pa vendar enako obravnavajo izobraževanje. Vsi imajo enak cilj. Ta cilj je pridobivanje oz. nadgradnja že usvojenega znanja. Znanje je v današnji družbi ključnega pomena. Je nujna dobrina, ki si jo mora vsak posameznik pridobiti na takšen ali drugačen način. Nujno jo mora imeti. Poti pridobivanja znanja pa so različne. Na področju šolstva bi lahko v grobem razmejili med formalnimi in neformalnimi oblikami. Literatura daje velik pomen vseživljenjskemu učenju. Tudi

> *Tako izobraževanje kot kariera sta pomembna sopotnika vsake zaposlene osebe.*

učiteljev vsakdan to zahteva od nas. Različne vrste izobraževanja imajo različne cilje. Izobraževanja v organizacijskem prostoru se ne moremo kar lotiti. Treba ga je skrbno načrtovati. Najprej je treba odkriti izobraževalne potrebe, načrtovati izobraževanje, ga programirati in šele nato izvesti. Ta postopek mora biti prilagojen vsaki organizaciji posebej in vabljiv za vsakega posameznika. Do istega cilja nas lahko peljejo različne poti. Bistvenega pomena je evalvacija. Treba je namreč ugotoviti, kakšen je doprinos izobraževanja, ugotoviti morebitne pomanjkljivosti in jih odpraviti.

Izobraževanje posameznika je nujno. Še več, brez izobraževanja si je nemogoče predstavljati delovanje različnih profitnih in neprofitnih organizacij. Vedno znova zaznavamo nove potrebe po izobraževanju in po izpopolnjevanju že obstoječega znanja zaposlenih in brezposelnih oseb. Izobražujejo se ljudje različnih starosti in poklicev. Izobraževanje tako postaja nepogrešljiv spremljevalec vsakega človeka. Tudi v javnem sektorju in na področju zaposlenih v šolstvu je izobraževanje nujno potrebno. Treba se je namreč prilagajati spremembam, ki nastajajo s spreminjanjem zakonov, z zahtevami EU in s tem povezano spremembo delovnih mest.

Kariera

Kariera je vzorec stalnega razvojnega procesa posameznika in organizacije, s katerim posameznik stopi v razmerje z organizacijo in v tem razmerju v zaporednih dogodkih, dejavnostih in situacijah zaznava in dosega svoj razvoj ter dosega želene cilje za organizacijo. Še več, kariera je najboljše sredstvo za doseganje svojih lastnih ciljev, s pomočjo njih pa ciljev organizacije.

Organizacija, v kateri smo zaposleni, se mora zavedati, da je človek njen najpomembnejši del. Z njim je povezan vsak organizacijski uspeh in neuspeh. To dejstvo potrjujejo tudi trenutne razmere na trgu. V obdobju recesije, ko se marsikatera organizacija, tako profitna kot neprofitna, bojuje za svoje preživetje, štejejo predvsem znanje, usposobljenost in iznajdljivost zaposlenih. Tudi na področju šolstva ni nič drugače. Tudi na tem področju se morata človek in organizacija dopolnjevati z namenom uresničevanja različnih, a vendar skupnih ciljev.

Tako izobraževanje kot kariera sta pomembna sopotnika vsake zaposlene osebe. Večina zaposlenih oseb ima potrebo po razvoju kariere. Posameznik gre skozi različne faze kariere. Za vsako izmed njih veljajo posamezne

Foto: Matej Hozjan

značilnosti. Kariero je treba načrtovati in upravljati. To je pomembna naloga delodajalca in delojemalca.

Povezava med izobraževanjem in kariero

Kot sem že nakazal, področje šolstva v vsem napisanem ne odstopa v nobeni točki. Zaposleni, ki se izobražuje, lažje razvija kariero. Zakon namreč izobraževanje pogojuje kot nujno, če želimo napredovati. Kadar zaposleni s pomočjo izobraževanja nabere določeno število točk in izpolni druge zakonske obveznosti, lahko napreduje. Tako sta izobraževanje in kariera na nek način povezana. Med formalnimi oblikami izobraževanja na področju šolstva ločimo programe za izpopolnjevanje izobrazbe, predpisane programe, posodobitvene in druge programe. Bolj se poudarja formalno izobraževanje, saj je ključ do napredovanja in neposrednega razvoja kariere. Napredujemo lahko v plačne razrede in nazive. Pridobimo si lahko naziv mentorja, svetovalca in svetnika. Obstaja pa nevarnost, da se formalno izobražujemo zgolj zaradi tega, da bi napredovali. V tej skrajni situaciji izobraževanje ne doseže svojega namena. Res pa je, da formalno obliko izobraževanja dopolnjuje neformalna. Tako se kombinacija ene in druge oblike v šolstvu največkrat izkaže za najboljšo.

> *Dober delodajalec spodbuja zaposlenega k izobraževanju. To je največkrat ena glavnih poti do uspeha.*

Raziskava

Z raziskavo, ki sem jo izvedel med zaposlenimi v šolstvu, sem ugotovil, da se zaposleni ne glede na starostno skupino zavedajo pomena izobraževanja in so se pripravljeni vseživljenjsko izobraževati. Starejši zaposleni dajejo večji poudarek neformalnim oblikam izobraževanja kot mlajši zaposleni, a se zato mlajši vedno, kadar imajo možnost, odločijo za formalno izobraževanje. Nobeni starostni skupini se želja po izobraževanju ne zmanjša, kadar dosežejo želeni karierni položaj. Z organizacijskega stališča sem ugotovil, da se izredno malo zaposlenih izobražuje zaradi ohranitve položaja v organizaciji, ampak bolj zato, ker se zaradi izobraževanja razvija posameznikova kariera in ker tako doprinese k razvoju organizacije. Tudi delodajalec je večinoma nastopil kot motivator pri odločitvi za izobraževanje, kar potrdi dejstvo, da se tudi na področju šolstva zaposleni zavedajo nujnosti izobraževanja.

Zaključek

Z gotovostjo lahko zatrdim, da je na področju šolstva ponujenih veliko dobrih izobraževalnih programov in da se zaposleni, ki so uspešni in zadovoljni pri svojem delu, z veseljem izobražujejo – bodisi formalno bodisi neformalno. Dober delodajalec zaposlenega spodbuja k izobraževanju. To je največkrat ena glavnih poti do uspeha. Pravo izobraževanje pa nas posledično samo po sebi pripelje do tega, da napredujemo, razvijamo kariero in dobimo pozitivno povratno informacijo o sebi in svojem delu. ■

Literatura

Brewster, Chris (2000): *HRM in Northern Europe.* Oxford: Blackwell.

Možina, Stane idr. (1998): *Management kadrovskih virov.* Ljubljana: FDV.

Režek, Rihard (2009): *Vpliv izobraževanja na razvoj zaposlenih na primeru Srednje upravno-administrativne šole v Ljubljani.* Magistrsko delo.

Stair, Lila (1995): *Careers in marketing.* Chicago: VGM.

Kar nas označuje

✍ Berta Golob

Ko človek jemlje s seboj v življenje starosvetnosti, bogati samega sebe. Obda se z zakramentali. Pa menda ne bomo tem dajali prednosti pred zakramenti? Ne, lahko pa nam pomagajo, da jih še bolje razumemo in globlje doživljamo.

Starosvetnosti. Jih je še kaj? Mar so sploh potrebne? Mlad duhovnik je ob neki priložnosti razložil, da je, kar zdaj je, in je duhovnik, čeprav kot otrok ni doživljal blagoslovov na vsakem koraku. Beseda je tekla o kropilčkih v nekdanjih stanovanjih, o prekrižanju kruha, preden je mama zarezala v hleb, in o podobnih rečeh.

K pogovoru o tem se v spominu večkrat vračam. Prešine me vsakokrat, ko naredim prav majčkeno znamenjce križa, povsem neopazno, ko zaklepam stara vežna vrata; najsi bo od znotraj najsi bo od zunaj.

Sem mogoče vraževerna ali starosvetno zagledana v nepotrebnosti? "Bog in sveti križ božji!" Ta vzklik in vzdih in vdanost me spremlja že od zdavnaj, od prvega zavedanja. "Žegnano vodo prinesi, da poškropimo telička," je bilo prvo naročilo takoj po tem, ko je Breza povrgla. Pa tudi, ko je bil s sejma pripeljan šest tednov star pujsek v domačo rejo. "Ne bod' uročen, kako si lep!" je potem rekel vsak, kdor je opazil prirastek v hlevu.

Zakaj smo na cvetno nedeljo blagoslovljeni les (oljčno vejico) zatikali na rob njive? Je bila to čista bedarija? Nekakšno krščansko poganstvo? Namen je bil v tem, da bi blagoslov varoval polje pred vremensko ujmo. Z istim namenom in vero smo se zatekli k blagoslovljeni vodi pred nevihto in strelami. Da ne omenjam človeškega novorojenca, če je bila že omenjena nebogljena žival. Znamenje križa na čelo ob prvem pogledu nanj, potem ko so ga botri prinesli od krsta, pa znamenje križa na čelo mrtvemu med venci in svečami.

Le zakaj? Le čemu? Namen je bil zgolj in samo v blagoslavljanju. Kaj pa vzrok? Strah iz vraževerja? Zakaj toliko blagoslavljanja v Stari zavezi? Zakaj je blagoslavljal Jezus? Zakaj blagoslovi v liturgiji?

"Glagolite po nas redka slovesa ..." Blago-sloviti pomeni o nečem ali nekom prijazno govoriti, dobro želeti, biti naklonjen, biti v odnosu s sobitjem in s svetom, ki nas obdaja. A kot da si za to ne bi dandanes prizadevalo pol planeta! "Samo da drugače," bi dejal kak mladostnik, "pa kaj!" Ali je res treba ohranjati neke prastare obrede? Ne, pa vendar.

Genom mi prihaja na misel. Čemu neki smo povezani z rodom in rodovino nekam daleč nazaj do bogve kam in koga? Vsi srečni, da smo ga odkrili, ker nam je v pomoč, ker se v nekaterih ozirih lahko zanesemo izključno nanj.

Duhovni genom? Žal se ne prenaša samodejno, čeprav ... Navade se. Starši zapravljivi, otroci tudi. Prvi opravljivi, drugi nič drugačni. Vsi sužnji računalnika, tako da mora imeti vsak svojega.

Tradicija, izročilo, lahko živi samo iz tradicije, tako da izročilo jemljemo s seboj v svoje bivanje. V bivajoče v nas. Pogoj pa je, da se nam to zdi potrebno. Potreba izvira lahko iz občutja svetega, nemara zgolj iz smisla za lepo, iz spomina na ljudi in kraje. Na dom in domovino. Tako ohranjajo rojaki na tujem blagoslov velikonočnih jedil v okolju, kjer ta obred ni poznan.

Zakaj vlačiti za seboj duhovno dediščino? No ja, če jo opišemo podobno, kot popisujemo stare predmete, ki ne bodo nikoli več v rabi. To ne škodi. Blagoslavljanje kruha, preden ga odrežemo od hleba, pa nič ne koristi.

Kaj nas pravzaprav ohranja in kaj nas dela vedno razumnejše, bolj učinkovite in posledično, vsaj pričakovali bi, bolj srečne? Na to nam hitijo odgovarjati teologi, psihologi, sociologi; svoje vedo povedati antropologi, arheologi, astrologi, zdravniki in zdravilci, tudi politiki, kajti njihova temeljna skrb je (ali je?) prizadevanje za javno dobro. Na koncu pa ostane vsak sam in kovač svoje sreče.

Morje iz kapljic, večnost iz trenutkov, človeštvo iz ljudi, od ljudi pa vsakdo zgolj človek. Glede tega pa pravi stara resnica: ''Na hudi dan si zmeraj sam'' (zapisal Ivan Potrč).

Ko človek jemlje s seboj v življenje starosvetnosti, bogati samega sebe. Obda se z zakramentali. Pa menda ne bomo tem dajali prednosti pred zakramenti? Ne, lahko pa nam pomagajo, da jih še bolje razumemo in globlje doživljamo. Evharistijo (ko se v Letu evharistije tako vneto vrtimo okoli nje) kot sveto mašo in kot sveto obhajilo in kot zahvalo doživljam globlje zgolj zaradi toliko tisočkrat prekrižanega kruha; zame je bila roka, ki je prekrižala kruh, prvi svečenik. Tako je s starosvetnostmi. ■

Foto: Nataša Pezdir

Skrivnost

George E. Ganss

Beseda 'skrivnost' ima zapleteno zgodovino, tako v Stari zavezi (raz) kot v grškem starem veku (mysterion). Do današnjega dne je dobila toliko pomenov, da noben slovar ne zajame vseh; celotno zgodovino besede je treba še napisati.[1] Da bi odkrili pravi pomen v različnih kontekstih, moramo uporabiti več različnih slovarjev.

Na žalost postane beseda, ki je dobila toliko pomenov, slabo orodje za natančno sporazumevanje, posebno z ljudmi, ki se na temo ne spoznajo. Če smo v dvomu, lahko vedno uporabimo besedo 'čudo', podobno kot bi rekli 'kako-se-že-reče', saj je vsaka skrivnost pravzaprav hkrati tudi čudo. Vendar pa taka beseda ne posreduje natančne informacije.

Ta zanimiva beseda se vse od drugega vatikanskega koncila vedno pogosteje pojavlja v teoloških in duhovnih spisih, kot tudi v dokumentih papežev Pavla IV. in Janeza Pavla II. Naslednje definicije so iz tretje neskrajšane izdaje Webstrovega mednarodnega slovarja (Websters Third International Dictionary, Unabridged; 1981):

I, a, izključno duhovna ... interpretacija (zastarelo); b, verska resnica, ki jo razodeva Bog in jo človek ne more spoznati z razumom, in ki se jo po njenem razodetju ne da v popolnosti doumeti, npr. Sveta trojica ali učlovečenje; c, krščanski obred ali zakrament, npr. krst: ... (1) evharistija; (2) vsaka od petnajstih 'skrivnosti' rožnega venca, npr. obiskanje; (3) ... dogodki iz Kristusovega življenja, npr. ozdravljenje; d, skrivni poganski obredi, za katere je značilno, da so svete predmete smeli videti le posvečenci, npr. elevzinski misteriji; II, skrivnost; nekaj, kar še ni bilo razloženo ali česar ne moremo razložiti, kar je neznano vsem ali prikrito nekaterim in zato zbuja radovednost ali začudenje, ali kar je nerazumljivo ali nerazumljeno, npr. "skrivnost njegovega izginotja ni bila nikoli pojasnjena," ali "zame je to skrivnost".

Za nas je najpomembneje, da celo neskrajšana izdaja ne navaja posebnega pomena besede 'skrivnost' (*mysterion*), kot jo rabi sv. Pavel: Božji načrt, prej relativno malo razodet, po Kristusovem življenju, smrti in vstajenju odrešiti vse človeštvo, tako Jude kot pogane.[2]

Webstrove definicije odražajo običajno razmišljanje Američanov. Zato nam dejstvo, da je bil ta pomen izpuščen, pomaga razumeti, zakaj ga je tako veliko ameriških bralcev spregledalo tudi v prvi izdaji te knjige. Niso ga namreč poznali oziroma so nanj pozabili. Namesto tega jim je pojem zbujal nejasne ali zmotne predstave, ali so mu nevede pripisali enega izmed drugih pomenov, ki jim je bolj poznan in ki smo jih našteli v zgornjem slovarskem navedku – po navadi tistih, ki pomenijo nerazumljivost. S tem, ko so se zadovoljili s tem preprostim, vendar zavajajočim in negativnim vidikom besede 'skrivnost', so prezrli bogato pozitivno sporočilo, ki pomeni osrednji poudarek te knjige. To je verjetno glavni razlog, zakaj so nekateri bralci ostali brez uvida, ki ga lahko prinese ta komentar, če ga pravilno beremo. Isti razlog je vodil prevajalca še k drugi odločitvi, namreč da besedo običajno prevaja kot 'Božji odrešenjski načrt' ter jo ponekod prilagodi glede na sobesedilo.

Beseda 'skrivnost' v Svetem pismu

Da bi razumeli osnovni pomen in bogastvo besede 'skrivnost' v Svetem pismu, ali njene bogate pomene pri sv. Pavlu, moramo pogledati v biblične slovarje in komentarje ali teološka dela.[3] Sledi nekaj misli, pomembnih za naš pregled.

V prvi polovici prejšnjega stoletja je veliko strokovnjakov trdilo, da so na Pavlov koncept pojma *mysterion* vplivala predvsem grška mistična verovanja. To stališče sedaj ni več v veljavi. Novozavezna raba pojma, posebej v Pavlovih pismih, izhaja povečini iz židovstva – predvsem iz apokaliptične tradicije, primer je Danielova knjiga 2,18-19, 27-30; 4,6. Tu se Božje 'skrivnosti' nanašajo na Božji odrešenjski načrt, ki se bo uresničil v 'poslednjih dneh' (eschaton). V Knjigi modrosti 2,22 so to njegove namere za nesmrtnost pravičnih, ki so prikrite brezbožnim, kateri zaničujejo Božjo previdnost.[4]

V evangelijih (Mr 4,11-12; Mt 13,11) so 'skrivnosti Božjega kraljestva' tisti nauki in resnice, ki jih je Kristus razodel svojim učencem, ostalim pa so bile težko razumljive in nejasne, in so jih slišali samo v prilikah.[5] Tudi Pavel uporabi besedo v tem pomenu v 1 Kor 13,2.

> *"Vendar pa je glavni in specifični pomen besede* mysterion *v vseh Pavlovih pismih Božji načrt odrešenja, posvečenja in končne izpolnitve človeka v sreči gledanja Boga. Ta načrt njegove ljubezni je bil v preteklosti relativno prikrit, vendar se je jasno razodel v Kristusu oz. natančneje, je bil dosežen po njegovem življenju, trpljenju, smrti in vstajenju."*

Vendar pa je glavni in specifični pomen besede *mysterion* v vseh Pavlovih pismih Božji načrt odrešenja, posvečenja in končne izpolnitve človeka v sreči gledanja Boga. Ta načrt njegove ljubezni je bil v preteklosti relativno prikrit, vendar se je jasno razodel v Kristusu oz. natančneje, je bil dosežen po njegovem življenju, trpljenju, smrti in vstajenju.

Nadalje je v Božjem načrtu Kristusovo odrešilno dejanje sredstvo, po katerem lahko ostalo stvarstvo izpolni po-

Foto: Alenka Veber

slanstvo, za katerega ga je Bog ustvaril, to je, ne le da kaže ljudem njegov obstoj, ljubezen in moč oz. veličastvo (Rim 1,18-23), temveč tudi, da jih spodbuja, da svobodno dosežejo svoj nadnaravni cilj, gledanje Boga skupaj z drugimi člani Božjega kraljestva (1 Kor 1,24-25; 13,8-12; Rim 8,18-23; Ef 48-10). Na ta način lahko rečemo, da se vse stvarstvo po ljudeh, ki jih je odrešil Kristus, 'približuje' svoji izpolnitvi v Bogu (1 Kor 15,22-28; Rim 8, 18-23).

Z rahlimi variacijami v različnih kontekstih dobi izraz *mysterion* pri sv. Pavlu izredno bogate odtenke in pomene. 'Kristusova skrivnost' pomeni ali nakazuje veselo oznanilo oz. celoten evangelij, ki mu ga je bilo naročeno oznanjati (1 Kor 1,23; 2,1-7). Pavlova apostolska služba je ekonomija (oikonomia), upravljanje in nadzorovanje skrivnosti ter njeno oznanjevanje (kergyma). Pavel zahteva popolno poznavanje "Božje skrivnosti, Kristusa, v katerem so skriti vsi zakladi modrosti in spoznanja" (Kol 2,2-3), ljubečega načrta Boga Očeta, da odreši vse ljudi, ne glede na raso. Ko postavi 'Božja skrivnost, Kristus' drugo ob drugo, pokaže, da sta po njegovem dojemanju "Božja skrivnost" in "Kristusova skrivnost" sinonima, od katerih vsak odkriva drugi vidik iste stvarnosti. V pismu Efežanom 3 navdušeno govori o svojem razumevanju 'Kristusove skrivnosti'. Očitno je, da na skrivnost gleda kot na Božji načrt, ne le za odrešitev na neki minimalni ravni, temveč za neskončno velik duhovni razvoj: "Zato upogibam svoja kolena pred Očetom, naj vam dá po bogastvu svojega veličastva, da se po njegovem Duhu močno utrdite v notranjem človeku. Naj Kristus po veri prebiva v vaših srcih, da bi tako, ukoreninjeni in utemeljeni v ljubezni, mogli z vsemi svetimi doumeti, kolikšna je širokost in dolgost in visočina in globočina ter spoznati Kristusovo ljubezen, ki presega spoznanje, da bi se izpolnili do vse Božje polnosti. Njemu pa, ki more po môči, katera deluje v nas, v vsem napraviti neznansko več od tega, kar prosimo ali mislimo, njemu slava v Cerkvi in v Kristusu Jezusu skozi vse rodove, na veke vekov. Amen." (Ef 3; 14-21) ■

Povzeto iz knjige Cusson, Gilles (1988): Biblical theology and the Spiritual exercises. Str. 335-338

Prevedla: Tanja Volk

Opombe

1. *New Catholic Encyclopedia*, glej *mystery* str. 10; 151
2. Zelo jasno uporabljeno npr. v Rim 16,25; Ef 1,8-10; 3,4-12; Kol 2,2-3.
3. Tako kot, če navedemo nekaj virov, G. W. Bromiley, *Theological Dictionary of the New Testament* (Grand Rapids, 1985); Léon-Dufour, *Dictionary of Biblical Theology* (1973); *The Jerome Biblical Commentary* (1968); J. L. McKenzie, *Dictionary of the Bible* (1965); *The New World Dictionary-Concordance to the New American Bible* (1970); W. A. Van Roo, *The Mystery* (1970); posebno str. 7, 180, 184, 189; *De Sacramentis* (1957) str. 3-18.
4. The New World Dictionary-Concordance, pod geslom *mystery*, str. 467-469, McKenzie, Dictionary, str. 595-598.
5. Bromiley, *Theological Dictionary*, pod geslom *mysterion*, str. 617.
6. Ef 3,2; 7-12 ¸1 Kor 1,21-24, Bromiley, *Theological Dictionary*, str. 619, 679.

Ljubezen je ključ do otroka

Individualiziran vzgojni načrt

Bernarda Mal

Ob nastajanju vzgojnega načrta šole sem želela sestaviti in preizkusiti delovanje individualiziranega vzgojnega načrta. Izbrala sem učenca Jožeta (ime je izmišljeno), ki je v šolskem letu 2008/09 ponavljal 8. razred in je bil nameščen v mojo oddelčno skupnost. Učenca sem poznala po imenu, saj ni bilo konference, na kateri ne bi govorili tudi o njem. Učenec je vzgojno izjemno naporen, ima pa povprečne učne zmožnosti, kar bi mu zagotavljalo normalno učno delo, če ne bi imel težav s samospoštovanjem.

Individualiziran vzgojni načrt za učenca je posledica prvega vzgojnega opomina, kar določa Pravilnik o vzgojnih opominih v osnovni šoli v svojem 7. členu, kjer piše: "Šola za učenca, ki mu je bil izrečen vzgojni opomin, najkasneje v desetih delovnih dneh od izrečenega opomina pripravi individualizirani vzgojni načrt, v katerem opredeli konkretne vzgojne dejavnosti, postopke in vzgojne ukrepe, ki jih bo izvajala. Za učenca, ki se prešola na drugo šolo, individualizirani vzgojni načrt pripravi ta šola. Pri pripravi individualiziranega vzgojnega načrta lahko sodelujejo tudi starši učenca. Šola spremlja izvajanje individualiziranega vzgojnega načrta."

Podrobnejših navodil o tem, kako naj bi ga sestavili, ni. Zato se mnogi pedagogi sprašujemo in iščemo pot, ki bi nas pripeljala k cilju, ne pa le pot k dodatni administrativni nalogi. Le-ta bi gotovo zadovoljila zunanji pregled inšpekcije, povzročila še nekaj več slabe volje, učenec pa od vsega ne bi imel koristi, še zlasti pa ne pomoči na svoji poti v iskanju prave smeri.

Izhodišče

Učitelji vsak dan srečujemo več otrok z učnimi, vzgojnimi ali obojimi težavami hkrati. Da bi šola lahko dobro opravila vzgojno-izobraževalno delo in dosegla rezultate svojega dela, mora v prvi vrsti posvetiti pozornost pridobivanju ustreznih kompetenc učiteljev, nato pa sistematično, strokovno in vzpodbudno delovati, če se je učenec znašel v težavah. Dr. Tony Humphreys (2002) je zapisal, da je "pri otrocih samospoštovanje osnova za njihovo napredovanje v šoli" in nadaljuje, da ima otrok, ko pride "v šolo v glavnem že izoblikovano mnenje o sebi. Izkušnje z učitelji in vrstniki lahko veliko prispevajo k izboljšanju ali poslabšanju tega mnenja." Kdo je torej poleg staršev poklican, da ga usmerja?

Ljubezen do učenca in izražena skrb sta nujni, če želimo doseči ustrezen rezultat. Pri tem je potrebna potrpežljivost, saj se napredek kaže le počasi. Sadovi pa so osrečujoči.

Sprejem novega učenca

Ob nastajanju vzgojnega načrta šole sem želela sestaviti in preizkusiti delovanje individualiziranega vzgojnega načrta. Izbrala sem učenca Jožeta (ime je izmišljeno), ki je v šolskem letu 2008/09 ponavljal 8. razred in je bil nameščen v mojo oddelčno skupnost. Učenca sem poznala po imenu, saj ni bilo konference, na kateri ne bi govorili tudi o njem. Učenec je vzgojno izjemno naporen, ima pa povprečne učne zmožnosti, kar bi mu zagotavljalo normalno učno delo, če ne bi imel težav s samospoštovanjem. Že pred počitnicami sem oddelčno skupnost vprašala, s kakšnimi občutki sprejemajo novega sošolca. Učno uspešna oddelčna skupnost (13 učencev od 24 je doseglo odličen učni uspeh, zadostnega učenca v oddelku ni bilo) se je 'carja' nepopisno veselila, bila pa je prepričana, da bodo vzdušje v razredu določali oni. Med počitnicami sem se na novega učenca pripravljala z mnogimi pogovori s strokovnjaki in branjem strokovne literature o vzgoji. Verjela sem tudi v moč razreda.

Prvi september je bil 'dan D'. Novi 'car' je takoj zasedel prestol, a priča-

Individualiziran vzgojni načrt

Ime in priimek učenca, razred:
Razrednik:
Čas izvajanja:

1. Opredelitev težave
2. Uresničljivi cilji
3. Potrebna pomoč
4. Izvajalci pomoči
   - Starši ali skrbniki:
   - Šola:
   - Drugi izvajalci pomoči:
   - Sodelovanje z zunanjimi institucijami:
5. Način ugotavljanja učenčevega napredka

kovanje oddelka se ni uresničilo. Učne ure so postale za učitelje muka, za učence zabava, za znanje nazadovanje. Kmalu se je izkazalo, da ponavljavec določene učence ustrahuje, učenke pa so v letu dni starejšem fantu videle princa na belem konju. Prva pot so bili pogovori z oddelkom, nato individualni pogovori, nazadnje še pogovori s starši. Toda pravih rezultatov ni in ni bilo.

Oblikovanje individualiziranega vzgojnega načrta

Podala sem se še na nikoli prehojeno pot – individualizirani vzgojni načrt. Ko sem dognala, kje je srčika problema, je bilo izjemno lahko načrtovati dejavnosti, ki bodo učenca postopno naučile sprejeti odgovornost in postaviti uresničljivi cilj. Ko je bil individualiziran vzgojni načrt sprejet s strani šole, smo z njim seznanili še starše in učenca. Imeli so dovolj časa, da so lahko dodali še svoje predloge; povedali, kaj zmorejo in česa ne. Določili smo tudi, kdaj in kako bomo preverjali uspešnost. Ko smo se o vsem skupaj dogovorili, smo načrt slovesno podpisali in vsakemu izročili en izvod.

Ob rokovanju smo si zaželeli veliko uspeha. Vse nas, starše, učenca in šolo, je prevzel čudovit občutek, da si vsi prizadevamo za enak cilj. Toda do tega

Individualiziran vzgojni načrt za učenca

Kaj pričakujemo od učenca in njegovih skrbnikov?

- Nadzor nad J. odhodi in prihodi (s pomočjo šolskega urnika predmetov in prevozov).
- Starša postavita doma pravila in sta odgovorna za njihovo izvajanje:
  1. Določiti uro, do kdaj je lahko J. čez vikend zunaj.
  2. Določiti uro, kdaj J. zjutraj vstane in kdaj gre zvečer spat.
  3. J. si v beležko za vsak dan piše, kaj je delal za šolo in koliko časa je to delal. Na koncu meseca to beležko pokaže staršema.
  4. J. mora imeti vsak dan zvečer pripravljeno šolsko torbo za naslednji šolski dan (vsaj na začetku ga je potrebno nadzorovati).
  5. Določiti, koliko časa na dan bo J. preživel za televizijo in računalnikom.
  6. J. določi svoj prispevek k družini (npr. pomoč pri gospodinjstvu, na kmetiji).
- Starša vsak četrtek ob 11. uri na šolsko telefonsko številko pokličeta J. razredničarko in izmenjata informacije o uresničevanju vzgojnega načrta v šoli in doma.

Kaj bo naredila šola?

- Izvajanje petih individualnih ur pod vodstvom svetovalnega delavca, usposobljenega v skladu z odločbo.
- Nadaljevanje z zapisovanjem uradnih zaznamkov, o katerih se bo z J. pogovarjala njegova razredničarka.
- Vodenje dnevniških zapisov o izvajanju vzgojnega načrta.
- Razredničarka zagotovi J. poseben termin, znotraj katerega se lahko pri njej oglasi na pogovor o uradnih zaznamkih (vsak četrtek od 7:45 do 8:00).
- Svetovalni delavec je J. nenehno na razpolago za pomoč, svetovanje in podporo.

Kaj bodo naredile zunanje inštitucije?

Trenutno niso vključene.

Foto: Alenka Veber

trenutka ga je vsakdo hotel doseči po svoje. S sodelovanjem pri načrtovanju, s spoštovanjem, ki smo si ga ob tem izkazali, in zaupanjem smo napisali dokument, ki nam bo omogočil doseči začrtani cilj po skupni, lažji poti. Prvič v 20-letnem obdobju sem imela občutek, da je šola staršem v oporo, da je ustanova, ki zna vzgajati in svetovati, ki prepozna in usmerja, ki staršem ponudi roko namesto obsodb in očitkov. Dogodek je bil zares vzvišen. Ko je popustil stisk roke, smo iskrenost raziskovali v globini pogledov.

Spremljanje

Začelo se je trdo delo za učenca, ki je bil doma in v šoli deležen vsakodnevnega nadzora. Sledilo je pet individualnih ur pouka in svetovalnih pogovorov. Učenec se je temu včasih upiral, a ob omembi obljub je svoje naloge opravil. Rezultati učnega napredka so bili hitro vidni, saj je bil učenec voden v šoli in spremljan doma. Vzgojni premik je bil dolgotrajnejši. Med učnimi urami je še vedno motil, med odmori se je vključeval ali spodbujal druge učence k vulgarnemu govorjenju ali drugim oblikam nesprejemljivega vedenja, poskus kajenja in pitja alkohola, ponočevanja.

Iz prve spremljave rezultatov je bilo razvidno, da je pri nekaterih predmetih učno uspešen, vzgojno sprejemljiv, pri šestih predmetih pa se stanje ne izboljšuje. V odprtem pogovoru s starši in učencem je povedal razlog za to očitno razliko. Bila je v ravnanju učitelja. Če je ta povzdignil glas, zmerjal, žalil, zasmehoval, kričal, je to storil tudi učenec. Nastal je začarani krog medosebnega odnosa. Posebno vrednost je učenec videl tudi v 'best frendu', to je svetovalnem delavcu, ki se je z njim srečeval na svetovalnih pogovorih in individualnih učnih urah. Kolega je sčasoma postal njegov vzornik. Pri evalvaciji smo v individualiziran vzgojni načrt vključili še prizadevanje, da bi učenec opustil vulgarno govorjenje. Vzgojni tim je s poročilom seznanil vse učitelje.

Po enem letu

Po letu izvajanja in spremljanja se je pokazalo, da individualni pristop ter visoko spoštovanje do učenca in staršev prinese sadove. Učenec postaja sprejemljiv za pozitivne spodbude in usmeritve, odprt za sodelovanje in učenje in najpomembneje, da lahko dela v razredu, učno napreduje in je končal osmi razred brez popravnih izpitov; v devetem so negativne ocene redke, a še te hitro popravi. Izoblikoval je poklicno željo. V devetem razredu še ni prejel vzgojnega opomina. Ne pišem o idealnem učencu, pišem o učencu, ki osebnostno in učno napreduje in sprejema odgovornost za svoje ravnanje.

Šola je v tem primeru naredila velik premik v svojem delovanju. Čaka pa jo še veliko dela, da bi opisani vzorčni model postal vsakodnevna praksa. To se bo zgodilo le ob visoki pripravljenosti in kompetentnosti vseh strokovnih delavcev na šoli. ■

Evalvacija individualiziranega vzgojnega načrta za J.

Čas izvajanja do 1. evalvacije: 15. 1. 2009–16. 4. 2009

1. *J. starši* so izpolnili naloge, ki jim jih je nalagal vzgojni načrt. V tem obdobju je mamica klicala razredničarko petkrat v dogovorjenem terminu, ki smo ga kasneje prilagodili glede ure. Iz pogovorov je razvidno, da J. doma sprejema svoj prispevek k družini in gospodinjstvu, je nadzorovan glede prihodov in odhodov v šolo in iz nje, ima določeno uro za izhode med vikendom, ne prekorači časa za gledanje TV in uporabo računalnika. Po enem mesecu so se postopno znova pojavile težave s prinašanjem stvari za pouk. Največ težav pa je pri zapisovanju v beležko. Starša opažata, da je bolj umirjen, se več pogovarja in z manj negodovanja opravlja dolžnosti.
2. *Šola* izvaja pet individualnih ur pouka in svetovanja po navodilih iz odločbe. J. pri tem sodeluje, nima težav z razumevanjem snovi in usvajanjem novih učnih tehnik. S psihologom sta vzpostavila dober sodelovalni odnos. V tem obdobju J. ni prejel novih uradnih zaznamkov. V določenem terminu se ni nikoli zglasil pri razredničarki, je pa vedno sprejel povabilo, da ga je kaj vprašala, da je kaj pojasnil ali se dogovoril. V šoli opažamo, da je pri večini predmetov manj težav z vedenjem in so vse ocene v 2. ocenjevalnem obdobju pozitivne, razen pri glasbi. J. je manj glasen, se manj vključuje v vandalizem po pouku in je bolj sprejemljiv za pozitivne usmeritve.
3. *Kaj bi bilo potrebno še izboljšati?*
   - Odpraviti bi bilo potrebno vulgarno izražanje in verbalne grožnje ('te bom zmlel' itd.), saj se več staršev pritožuje, da se ga učenci bojijo. O grožnjah, ki jim jih je izrekel, so poročali tudi učitelji. (Verbalne grožnje so kaznivo dejanje, ki ga je šola dolžna prijaviti. Razredničarka ima tri pisne zaznamke o verbalnih grožnjah).
   - J. naj se nauči svojo telesno moč uporabljati prilagojeno glede na učence, ki so z njim (moč udarcev žoge, meti, odrivanje, udarec v ramo itd.).
   - Naj ne moti pouka z odgovarjanjem, kletvicami, neizdelovanjem naročenih nalog in neprinašanjem stvari.
   - Naprej naj se trudi za boljši učni uspeh in si postavi realen cilj glede uspeha.
4. Starše in učenca smo seznanili s 53. členom Zakona o osnovni šoli, ki določa podaljšanje statusa učenca.

Literatura

Humphreys, Tony (2002): *Otrok in samozavest: kako doseči in utrditi samospoštovanje že v mladih letih*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Pravilnik o vzgojnih opominih v osnovni šoli. Ur. l. RS 76/2008 (25. julij 2008). V veljavi od 9. avgusta 2008, v uporabi od 1. septembra 2009. Dostopno prek http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200876&stevilka=3364 (16. februar 2010).

Tudi otroci so ljudje in zato vredni spoštovanja

Anita Žibrek

Prav je, da smo učitelji avtoriteta, ki jo učenci upoštevajo. Vendar se zavedajmo, da smo vsi samo ljudje, tako odrasli kot otroci, tako učitelji kot učenci. Kot posamezniki smo sicer 'svet zase', hkrati pa vredni spoštovanja. Ljudje imamo čustva; veseli smo, če nas drugi pohvalijo.

Iz tega prepričanja izhajam pri svojem delu. Po poklicu sem profesorica razrednega pouka. Poučujem učence od prvega do petega razreda osnovne šole. Za mano je petnajst let delovnih izkušenj. Če bi se danes ponovno odločala za poklic, bi izbrala enako. Poučevati otroke, jim biti zgled, jih vzgajati v ljudi, ki jim moralne vrednote ne bodo tuje, to je zame plemenito dejanje, lep poklic.

Žal pa veliko staršev vidi vlogo učitelja le v podajanju znanja; od svojih otrok pa pričakujejo, da bodo nadpovprečni učenci. Večina se jih pri tem niti ne vpraša, koliko njihov otrok dejansko zmore, kakšne so njegove sposobnosti. In nenazadnje, ali niso vse tiste 'želje po nadpovprečnosti' pravzaprav ambicije, ki so jih nekoč želeli doseči starši sami, a jim je spodletelo. Zato velikokrat želijo neuresničene sanje uresničiti preko svojih otrok.

Zakaj so starši razočarani nad uspehom otrok

Kadar se na govorilnih urah pogovarjam s pretirano ambicioznimi starši (s starši, ki so razočarani nad učnim uspehom svojih otrok), nemalokrat ugotovim, kje so vzroki za to. Ti so seveda zelo različni. Največkrat pa gre za naslednje:

a) Nekateri primerjajo otrokovo znanje oziroma učni uspeh z uspehom ali poklicem, ki sta ga dosegla oba starša ali pa vsaj eden od njiju. Velikokrat se zgodi, da so visoko ali pa vsaj srednje izobraženi starši veliko bolj razočarani nad neuspehom svojega otroka kot starši z nižjo oz. nizko izobrazbo.

b) Nekateri starši primerjajo otrokov učni neuspeh z učnim uspehom starejšega otroka v družini. Kadar ima mlajši otrok precej nižje sposobnosti kot njihov starejši šolar, so starši nad tem dejstvom zelo presenečeni. V takih primerih velikokrat krivdo za neuspeh mlajšega zvalijo na šolo oziroma na učitelja, ki tega otroka poučuje.

c) Vzroki 'starševske ambicioznosti' včasih izhajajo tudi iz primerjav, pogovorov s sorodniki ali družinskimi prijatelji. Nekatere je sram priznati drugim (znancem, sodelavcem, sorodnikom, celo prijateljem), da njihovemu otroku v šoli ne gre najbolje. Še posebno, če imajo ti znanci otroke, ki dosegajo najboljše rezultate. Zato si dostikrat mislijo: "Če zmore njihov, bo tudi naš! Pa čeprav se bo učil po cele dneve. Vključili ga bomo tudi na kakšen dodaten tečaj, da bo v končni fazi še boljši od njihovega otroka."

> *Poučevati otroke, jim biti zgled, jih vzgajati v ljudi, ki jim moralne vrednote ne bodo tuje, to je zame plemenito dejanje, lep poklic.*

d) Nekateri starši močno povezujejo učni uspeh s kasnejšo zelo dobro plačano službo; vse materialne dobrine pa s kvaliteto življenja. Z drugimi besedami povedano: mnogi starši domnevajo, da bodo njihovi otroci kot odrasle osebe srečni in zadovoljni le pod pogojem, če si bodo lahko privoščili čim več materialnih dobrin.

Otroci si želijo biti s starši

Opazila sem, da starši s tako miselnostjo nimajo nikoli dovolj časa, da bi ga vsaj malo preživeli s svojimi otroki ter pri tem z njimi vred uživali v igri. V popoldanskem času, ko bi bili lahko skupaj, vozijo svoje malčke na najrazličnejše dejavnosti, tečaje itd.; seveda v upanju, da bo vse to koristilo pri učnem uspehu in pri zviševanju otrokovih sposobnosti.

Le malo staršev se zaveda, da mlajši šolarji potrebujejo predvsem njih, njihovo pozornost in ljubezen, ter veliko časa za igro, smeh, sproščenost in dobro voljo. Poleg vsega tega večina staršev, ne samo da otroke vsakodnevno prevažajo na tečaje itd., ampak izberejo še vse dejavnosti, ki naj bi jih otrok po njihovem mnenju obiskoval. Otroka največkrat niti ne vprašajo, ali mu je izbrana dejavnost všeč ali ne. Res je sedemletnik, osemletnik še otrok, vendar je obenem človek, ki ve, čuti, zaznava, doživlja stvari in zato le on lahko natančno pove, kako se počuti. Med odmori sem namreč večkrat v učilnici med otroki, a vendar toliko 'odmaknjena' od njih, da jih moja prisotnost ne moti. Seveda slišim njihove pogovore. Dostikrat se da iz njih jasno razbrati, da najraje ne bi nikamor več hodili in bi radi, da bi jim bilo dolgčas (tako se učenci sami izrazijo). Učenci si želijo več prostega časa; tako preživetega, kot si želijo sami. Velikokrat v šoli pomislijo na to, kaj vse jih še čaka popold-

ne; kar pa v njih 'ubija' otroško razposajenost in jim namesto nasmeškov na obraz nemalokrat privabi slabo voljo.

Že po naravi mlajši šolar bolj kot vse drugo v popoldanskem času potrebuje čas za sproščene trenutke v družbi najbližjih. Potrebuje toplino, bližino, razumevanje in ljubezen staršev. Tako se počuti varnega. Vse to pa pripomore tudi k zdravju otrok, tako fizičnemu kot tudi k duševnemu in psihičnemu zdravju.

Pregoreli otroci

Iz izkušenj lahko povem, da večina popoldanskih dejavnosti bistveno ne pripomore k razvoju otrokovih sposobnosti. Naj ob tem navedem le en primer iz prakse. Otrok v drugem razredu je imel precej učnih težav; in to na različnih področjih (pri številski predstavljivosti, pri pomnjenju, pri osnovni logiki in povezovanju učne snovi, pri branju in zapisovanju). Starša se nista mogla sprijazniti s tem, bila sta oba izobražena in sta tudi sicer izhajala iz izobraženih družin. Misleč, da bo otrok uspešnejši, sta ga vpisala v glasbeno šolo, v tečaj angleščine in nemščine; kasneje sta mu priskrbela tudi 'strokovnjaka' za pomoč pri branju. Iz njunih besed se je dalo razbrati, da bolj zaupata strokovnjaku (ker sta ga dobro plačala in se bo zato 'potrudil') kot pa specialnemu pedagogu na šoli. Seveda je otrok po nekaj mesecih 'pregorel'; pojavljati so se začele vse mogoče zdravstvene težave, ki jim zdravniki niso mogli odkriti pravega vzroka. V tem primeru sem imela srečo, saj sem staršem slednjič le dopovedala, da je najbolje za vse, če otroka sprejmejo takega, kot je: njihovega, ljubezni vrednega človeka in otroka, pa čeprav z učnimi težavami. Ko so ukinili vse popoldanske obveznosti in ko so si doma vzeli čas za skupno igro in veselje, so otrokove zdravstvene težave izginile same od sebe. Ko sta kasneje starša doumela tudi bistveno –, da ga imata rada z učnimi težavami vred –, se je zgodilo še nekaj: otrokov učni uspeh se je izboljšal. Ni postal nadpovprečen učenec, je pa dosegel raven spodnjega povprečja.

Spoštovanje in sprejetost

Kot sem omenila na začetku, pri svojem delu izhajam iz otrok in jih tudi upoštevam ter spoštujem kot ljudi. Seveda stremim k izvedbi celotnega predpisanega učnega programa, vendar pa tudi k prepričanju, da zna in mora dober učitelj v razredu ustvariti prijetno razredno razpoloženje. Le zadovoljni učenci, ki čutijo, da jih učitelj razume in ki se v razredu dobro počutijo, lahko pri pouku razvijajo svoje potenciale in sposobnosti.

Prijetno vzdušje v učilnici

Navedla bom nekaj primerov, kako doseči prijetno in delovno vzdušje v učilnici:

a) Vse spore in težave učencev vzamem resno. Nikoli ne rečem, da neki problem sploh ni nikakršna težava, ker se meni kot odrasli osebi tako zdi. Jasno je, da imamo odrasli povsem drugačne skrbi in težave. Vendar tudi otroške skrbi niso zanje nič manj pomembne kot za nas naše 'odrasle skrbi'.

b) Vse težave in spore rešujemo sproti. Pri tem prisluhnem vsem vpletenim učencem. Moj cilj je, da pri tem pridemo do primerne rešitve.

c) Pri učencih pohvalim, kar je le možno pohvaliti. Če pa je potrebno, grajam le dejanja, nikoli pa otrokove osebnosti. Primer: Ne rečem: "Ti si slab, ker si spotaknil sošolca!" Izrazim se takole: "Saj znaš biti zelo prijeten, ampak tole pa ni bilo v redu."

d) Pri učencih iščem znanje, ne pa neznanja. Učim jih za življenje. Marsikdaj jim dam kak zanimiv, koristen življenjski nasvet, ki ni nujno povezan z učno snovjo. Učim jih, kako se samostojno učiti, kako lahko sami utrjujejo učno snov. Učim jih, kako v poplavi informacij izluščiti bistvo.

e) Učencem povem, da smo vsi zmotljivi in vsi kdaj pa kdaj delamo napake. Iz napak se tudi učimo; tako oni kot jaz, čeprav sem njihova učiteljica. Moji učenci vedo, da od njih ne zahtevam, da so popolni in povsem nezmotljivi.

Foto: Matej Hozjan

Vse to ustvarja sproščeno razpoloženje v razredu. Učenci pridejo zjutraj v učilnico igrivi in razposajeni; pripravljeni so na resno šolsko delo kot tudi na prijetno igro s sošolci ter na učiteljico, ki se zna tudi med poukom pošaliti. Vesela sem, ko ob koncu pouka vidim, da učenci zadovoljni zapuščajo naš razred, ob tem pa vem, da so se marsičesa naučili ...

Upam, da moji učenci iz učilnice odhajajo z občutkom, da so Nekdo, čigar mnenje o čemerkoli učiteljica zelo rada sliši in če je le možno (smiselno), tudi upošteva. Da, tudi odrasli se od otrok lahko marsikaj naučimo; če jim le znamo prisluhniti. ■

Pogovori v razredu – Avgusta

✍ Silvo Šinkovec

Razredne ure so pravi čas za pogovore o temah, ki učence/dijake zanimajo. O njih. O njihovih vprašanjih. Ni potrebno veliko. Včasih le stavek. In pogovor steče. Učenci nosijo v sebi veliko doživetij in vprašanj. Komu jih lahko zaupajo? S kom se o njih lahko pogovarjajo? Pogosto si ne upajo povedati, ker jih je strah, da bi izpadli smešni ali neumni. Želijo pa si, da bi jih vendar kdo razumel in jih vzel resno.

Navajamo štiri odlomke iz nove knjige *Avgusta*. To je osebna izpoved, pripoved o ljudeh in njihovem doživljanju, o njihovem razmišljanju. Pripovedi o življenju prebujajo razmišljanje.

Narkoman Samo: rad bi povedal, pa ne gre, ker je droga že naredila svoje

"No, zdaj malo lažem. Nekaj malega sem vendarle preverila, vendar je ostalo le pri eksperimentiranju. A tako se pri vseh začne. Z eksperimentiranjem. Vprašanje, ki se pojavlja, je, kakšne izkušnje, osebnostne lastnosti, temperament, družinsko ozadje ... ima ta, ki ostaja pri okušanju, in tisti, ki pade skozi ozko grlo lijaka in ostane v njem.

Samo Medved se je znašel na dnu lijaka. Nikakor ne more splezati ven. Zanimivo, da je skrival svoj pogled za zaveso las. Videla sem skozi naguban in utrujen obraz ter suho telo. Zdelo se mi je polno življenja, čeprav je bila resnica popolnoma drugačna. Ugašalo je. Vzrokov več ne išče, tudi rešitev ne več. Njegova edina skrb je velikansko breme. Na mesec zaslužiti 1500 EUR, ki jih potrebuje, da lahko tako rekoč sploh preživi.

Še več bi rad povedal, da bi obvaroval mlade pred prepovedano stopnico ali tistim, ki so vendarle stopili nanjo, svetoval, kako čim prej stopiti na varno. Sebi, pravi, ne more več pomagati. Rad bi pisal, pa je droga že naredila svoje. Lahko pa mi je pripovedoval. In vsega tega časopisni papir ni prenesel ..." (str. 20–37).

Vprašanja za pogovor:

1. Kaj je glavni vzrok, da mladi sežejo po drogi ali se drugače samopoškodujejo?
2. Kako se počuti človek, ki je na 'dnu lijaka'?
3. Kaj bi Samo povedal drugim, če bi še mogel?
4. Kaj je novinarka storila za nas?

Slikar France: med masko in pristnostjo

"Zavist je ena najtrdovratnejših navlak, ki me obsedejo. Mislim, da ima najgloblje korenine, zato se me tako drži. /.../ Nekaj se je moralo zatakniti tam okrog sedmega, osmega leta, kar je povzročilo, da sem originalni Avgusti nadela novo masko. Afnasto glupalo. Tako sem se želela predstaviti navzven. Zelo družabno in klovnovsko. In potreba, da zabavam, da ugajam, je bila iz leta v leto večja.

Metaforo o maski, ki sem si jo nadela, sem začela resnično razumeti, ko sem srečala znanega slovenskega kiparja. Kar odneslo me je k ...

Čutil je, da sem tudi sama iskalka, da me mika neznano, nevideno, neobčuteno, nedoživeto, novo, sveže, nešablonsko. Iskal je nepričakovano v svoji poklicanosti, kot sem sama iskala v svoji. Da bi se srečala s tistim izmuzljivim bistvom, ki se pokaže le najbolj vztrajnim. Duha, ki ga je izžareval, sem prepoznavala v sebi, toda njegov je bil že tako zelo izostren, bil je tako dodelan. V njem sem našla nov kamenček in ga dodala nedokončanemu mozaiku, ki ga sestavljam že desetletje." (str. 66–79)

Vprašanja za pogovor:

1. Ljudje si nadevamo različne maske vedenja. 'Afnasto glupalo' je ena takšnih. Katere so še druge maske?
2. Zakaj (vzrok) si ljudje nadevamo maske?
3. Slikar izraža svoje pristno bistvo, Avgusta za masko išče svoj resnični jaz. Kdaj človek (pred kom) upa zares biti to, kar je? Biti 'do konca' iskren?

Prijateljica Nana: moški in ženske

"Ej, bejbi, z mano ni nič narobe. Jaz lahko doživljam orgazme. Prav tiste vaginalne," je hitela govoriti Nana tistega hladnega deževnega dne, ko sva se dobili na beli kavi ... V glavnem sva polni hrepenenja in bolj ali manj nezadovoljeni, ker imava najbrž previsoka pričakovanja. Nihava. Enkrat ena, drugič druga. Razpeti med tem, kar zahtevata najini telesi, in tem, kar od naju pričakuje okolje. Obe nekoč ranjeni, lačni pozornosti in sprejemanja drugih v glavnem ubogava zunanja merila za uspešnost.

Poglabljala se je v svet apatije. Edino upanje je našla v dnevnem fantaziranju. Nekakšni vizualizaciji sveta, v katerem bi želela živeti. Moškega, s katerim bi se želela ljubiti. Ki bo znal brati, se je dotikati, ki bo zmogel obstati v objemanju dlje kot nekaj sekund, ki bo slišal, čeprav ne bo zmogla povedati. Sanjarila je o moškem, ki ji bo omogočil, da bo to, kar ona je, in ne to, kar si on želi, da bi bila. O moškem, ki jo bo spodbujal na poti, ki jo je izbrala sama.

Bila je lepa, mlada. S slutnjo, da je bila nekoč popackana. Sprijaznila se je, da ni vredna, da je umazana. Bežno se je spominjala slik iz otroštva, ko si jo

je ogledoval njen oče. Na način, kot ne bi smel. Požrtvovalno je iskala zdravilo za svojo rano. Nežnega, občutljivega, razumevajočega, ljubečega, potrpežljivega moškega. (str. 120–133)

Vprašanja za pogovor:

1. Zakaj človek prevzame 'zunanja merila' za uspešnost? Katera so lažna in katera resnična merila uspešnosti?
2. Kaj človek doživlja v času apatije? Opišite. Česa si dejansko želi in kaj takrat potrebuje?
3. Katera doživetja prinesejo občutek 'popackanosti', umazanosti, sramu?
4. Kaj lahko človeka ozdravi tako globoke rane?
5. Kakšna je pistna partnerska ljubezen?

Psihiater Janez: na poti preobrazbe

"Veste, ga ni moškega v Evropi, ki bi od svojih pacientov zahteval toliko, kot zahtevam jaz. Treba je brati, pisati, se izobraževati, telovaditi, teči, planinariti, nehati kaditi in piti, znati jasno opisati svoje težave, se znati sporazumeti v postelji in na cesti, imeti jasna stališča in moralne vrednote, biti za vzgled sebi in drugim in še in še. Zahtevam ogromno, pa vendarle ljudje pridejo in se podredijo, ker hočejo uspeti."

"Vi imate radi pridne, kajne?" "Z zabušanti se sploh nerad ukvarjam." Toda vsi, ki so pripravljeni delati, dobijo priložnost, torej tudi zabušanti." "Ja, lahko uspejo, če so motivirani. Če se jim v mehanizmu asociacij, ko drugi pripovedujejo zgodbe ali ko jih berejo, posveti, da so zabušanti. Ampak to je samo uvid. Ko človek pride do uvida, se mora dokopati do vizije. Natančno mora vedeti, kaj bi rad bil in kaj bi rad delal. Ampak tega navadno nihče od ljudi, ki pridejo sem, ne ve. Nihče!"

Ugotavlja, da se večina ljudi, ki ga obiščejo v nevrotični stiski, brez njegovega odločnega posredovanja ne odloči za spremembe, saj v progam ne pridejo, da bi se spreobrnili, ampak le, da bi se izognili aktualnim viharjem.

Glavni nadzornik gradnje nove osebnosti, dr. Rugelj, pa zlepa ni zadovoljen. (str. 150–162)

Vprašanja za pogovor:

1. Kaj vse je potrebno, da se človek osvobodi zasvojenosti in doseže preobrazbo?
2. Nevarnost 'drži' ljudi v apatiji in zasvojenosti. Uvid jim odpre oči, vizija pomaga, da človek 'trdo dela' na sebi. Kakšna osebnost bi radi postali mi?
3. Če bi bili vi 'nadzornik spremembe', kaj bi zahtevali in želeli od sebe in drugih?

Foto: Matej Hozjan

Metoda dela pri razredni uri

1. Razrednik kratko izpostavi problem: prebere odlomek, poda kratek osebni komentar in podeli vprašanja za razmišljanje doma.
2. Doma dva učenca/dijaka prebereta poglavje, iz katerega je povzet odlomek.
3. Na začetku nove razredne ure zgodbo na glas preberejo.
4. Učenca/dijaka obnovita celo poglavje in povesta, kaj se ju je dotaknilo.
5. Sledi delo v skupini (trije ali štirje učenci/dijaki); sledi pogovor celega razreda. ■

Literatura

Krišelj Grubar, Urška (2009): *Avgusta*. Ljubljana: Prešernova družba.

Očetov čas

✍ Scott in Jayne Cuidon

Otroci zahtevajo veliko pozornosti in časa, zato bodo za vsako ceno skušali najti način, kako bi to potrebo zadovoljili; če ne s pomočjo staršev, pa z nekom drugim. A to ni isto. Za trenutek se ustavite ob naslednjih situacijah in pomislite, kakšno sporočilo otrok prejme v danih situacijah.

Ne, zdajle se Žan ne more igrati, ker ima večerjo." "Gospod Horvat v tem trenutku nima časa, ker popravlja avto." "Učiteljica od vseh učencev samo meni ne nameni nobene pozornosti." "Oče nima časa zame, ker bere časopis."

Vsak otrok ve, da Žan, sosed in učiteljica ne morejo vedno imeti časa zanj, zato take situacije na njega ne bodo škodljivo vplivale. Po drugi strani pa ni otroka, ki bi lahko odraščal z dobro samopodobo in samozaupanjem, če si njegov oče zanj le redkokdaj vzame čas. Otrok potrebuje vaš čas, saj ste ena izmed dveh oseb, ki sta zanj najpomembnejši. Vaša žena otroku lahko podari samo svoj čas, razpolaganje z vašim časom pa je prepuščeno vam. Zakaj ga ne bi vložili v svojega otroka?

Kaj vas motivira, da otrokom podarjate svoj čas?

Nedavno smo gostili očeta mojega dobrega prijatelja. Čeprav je precej starejši od mene, je še vedno v dobri formi, zato je moja starejša sinova povabil, da bi na dvorišču igrali košarko. Ko je Tyler po tekmi ves zadihan in prepoten prišel v hišo, je nasmejan do ušes rekel: "To je bila najboljša košarkarska igra, kar sem jih kdaj odigral!" Ob njegovem navdušenju sem se zdrznil in pomislil, kdaj sem sinova nazadnje povabil na košarko, ne da bi me onadva prej prosila.

Kaj me žene k temu, da s svojimi otroki skušam preživeti čim več časa? Najprej radost, ki se zariše na njihovih obrazih, kadar nekdo pokaže zanimanje zanje. Motivira me tudi dejstvo, da si tudi otroci želijo preživljati čas z menoj. Kljub temu pa obstaja precej ovir, ki preusmerjajo mojo pozornost in mi kradejo čas. Omenil bi le dve: delo in moj odnos do otrok. Dogaja se, da službene zadeve prinesem domov in jih uporabim kot izgovor, da se zaradi obilice dela ne morem posvetiti otrokom. Predanost delu je sicer pohvalna, a ne na račun družine. Vedno znova se moram opominjati, da bom dela imel vedno več, kot bi ga lahko opravil, vendar to ne pomeni, da bi za to moral žrtvovati svojo družino. Potem je tu še moj odnos do otrok. Kadar pridem domov z mislijo, da si zaslužim nekaj časa zase, da bi lahko delal, kar hočem, ne da bi imel pri tem v mislih svojo družino, takrat otroke doživljam predvsem kot moteči element, kot ovire, ki jih moram premagati, ne pa kot tisto, kar v resnici so – otroci, ki potrebujejo očetovo pozornost in čas. V takih primerih se moram zavestno odločiti, da bom svoje vedenje prilagodil temu, da sem doma in ne v službi. Takšna odločitev pa ne vključuje le sprememb mojega telesnega ravnanja, temveč gre pri tem tudi za um, čustva in voljo.

Morda se vi srečujete z drugimi ovirami, ki z otroki tekmujejo za vašo pozornost in čas. Rad bi vas opogumil, da naredite seznam teh ovir in jih skušate čim bolj omejiti oziroma odpraviti. Iz izkušenj vem, da otroci nepreneho-ma hočejo še in še, zato se v takih trenutkih vprašam, če jim zares nudim tisto, kar potrebujejo. Kako pa vi preživljate skupni čas z otroki? ■

Foto: Alenka Veber

Pomembnost očeta in matere za zdrav človekov razvoj

✍ Andrej Perko

"Ne morem mimo odgovora na vprašanje, zakaj hči potrebuje očeta. Ob očetu se nauči, kaj pomeni biti ženska ob moškem, kaj v resnici pomeni zunanji svet. Mene tega moj oče ni nikoli naučil. Tako kot me tudi ni zavaroval in mi nudil osnovne varnosti v svetu moških. Bil je odmaknjen, v svojem svetu, brez čustev in ljubezni. Vedno sem hrepenela po njegovi ljubezni, bližini in naklonjenosti."

Terapevtsko skupino že več kot leto dni obiskuje dekle, študentka, ki trpi zaradi različnih nevrotičnih motenj in nesposobnosti, da bi vzpostavila daljši in osrečujoč partnerski odnos.

V procesu urejanja je spoznala, da njene težave izvirajo iz primarne družine in da starša živita v patološkem odnosu in soodvisnosti. Študentka je v takšnem družinskem vzdušju velikokrat sprejela vlogo tolažnika matere ali očeta. Spoznala je, da je oče ni nikoli potrdil kot dekle in žensko in da ji mati ni nikoli dovolila, da je drugačna od nje. Od staršev ni dobila 'dovoljenja', da se razvije kot samostojna oseba. V resnici sta jo oba zlorabila za svoje medsebojne igre. Ob prebrani knjigi *Družina na križpotju* je uvidela vso patologijo svoje družine in nastal je pričujoči zapis.

> *"Tiste dni se nismo kaj prida pogovarjali. Hodili smo drug mimo drugega in ječali od bolečin v prsih. Z bratom sva se ponavadi zaprla vsak v svojo sobo, kasneje pa pobegnila ven v družbo."*

Zakaj hči potrebuje očeta

"Ne morem mimo odgovora na vprašanje, zakaj hči potrebuje očeta. Ob očetu se nauči, kaj pomeni biti ženska ob moškem, kaj v resnici pomeni zunanji svet. Mene tega moj oče ni nikoli naučil. Tako kot me tudi ni zavaroval in mi nudil osnovne varnosti v svetu moških. Bil je odmaknjen, v svojem svetu, brez čustev in ljubezni. Vedno sem hrepenela po njegovi ljubezni, bližini in naklonjenosti.

Hrepenela sem tudi po moškem, ki bo skrbel zame in mi neprestano izkazoval pozornost. To sem vedno zahtevala tudi od mojega dolgoletnega partnerja. Želela sem, da zame igra vlogo očeta, da bi se ob njem počutila nemočno ter potrebno njegove pozornosti in ljubezni. Tako krasno sem se počutila, ko sem bila popolnoma odvisna od njegove pomoči. A vedno sem sovražila, če se je obnašal neodgovorno, kar pa se ni zgodilo tako poredko. To, da je zamujal, mu je bilo čisto samoumevno. Skoraj vedno sem ga čakala, včasih tudi več kot uro. Moja nejevolja in nervoznost sta se vsako minuto stopnjevali. Na koncu sem bila včasih že tako jezna, da sploh nisem imela več želje iti nikamor. Večkrat sem se spraševala, ali je mogoče premlad zame in preveč neizkušen. Zanimivo, nikoli nisem imela želje biti s starejšim moškim, pa vendar sem pri njem vedno pogrešala odraslost, zrelost in odgovornost. Na nek način sem se takih moških zelo bala, po drugi strani pa hrepenela po moči in kavalirstvu.

Oče - pravi moški

Moj oči nikoli ni bil 'pravi' moški. Je že res, da je doma opravljal vsa fizična dela, vendar je bil vedno tih, brez lastnega mnenja, zadržan moški. Nikoli, vsaj ne da bi se jaz spomnila, ni pokazal svoje moške avtoritete. Vedno je bila mami tista, ki je ukazala delo in učenje. Oči nikoli. Raje se je umaknil v svojo delavnico in mami prepustil vajeti v njene roke, saj skoraj nikoli nista našla skupnega jezika.

Mogoče z mami zato nikoli ne prideva skupaj. Vedno je bila tista, ki je ukazovala in povzdigovala glas. Nekako je znala v meni prebuditi občutek krivde, da sem jaz tista, ki sem odgovorna za njeno počutje. Če se je le dalo, sem ustregla njenim zahtevam, saj mi drugače občutek krivde nikoli ni dal miru.

Danes ni prav nič drugače. Že samo ton njenega glasu mi sporoča, da sem zopet storila nekaj narobe. Vem, da tega ne dela namerno, hkrati pa ne vem, zakaj se tako počutim. Ji dolgujem pozornost, ljubezen? Počutim se krivo, če je ne pokličem in vprašam, kako je, kaj počne, je kaj novega ... Pa tega pravzaprav sploh ne želim početi. Ob vsej njeni žalosti se počutim tako jezno in izgubljeno.

Sem mar jaz tista, ki jo moram tolažiti in vzpodbujati? Zakaj je tam njen mož, partner, ki naj bi ji stal ob strani? Oči nikoli ni izpolnjeval te vloge. Kot bi mu bilo nerodno pokazati čustva. Ne vem, mogoče pa ne čuti niče-

sar več, se je mogoče naveličal. Ne spomnim se, kako je mami kazal naklonjenost, ko sta bila mlajša. Vem, da mene nikoli ni stisnil k sebi, nikoli mi ni povedal, da sem simpatična, 'luštkana', pametna punca. Ni mi dajal napotkov za življenje, ni me spodbujal ... S tem ne mislim, da je slab človek, vem tudi, da me ima rad, saj sem vendar njegova hčerka.

Kakšno žalost nosi v sebi?

Le kaj se mu je zgodilo v življenju, da je postal tako nečustven človek? Kakšno žalost nosi v sebi in zakaj vendar vse utaplja v alkoholu? Mami se mu nikoli ni postavila po robu. Saj je res: nikoli ni bil agresiven do nje, vedno je opravljal vsa večja družinska dela, skrbel za vrt in okolico. Če mu je že kdaj omenila, da preveč pije, je ponavadi pobral šila in kopita ter se umaknil v svoj svet. V tisto svojo delavnico. Včasih po več dni sploh ni prišel na kosilo in je tam kuhal trmo. Tudi obdobja, ki jih je prespal na kavču, so se daljšala.

Foto: Matej Hozjan

> *Vedno sem sovražila, če se je obnašal neodgovorno, kar pa se ni zgodilo tako poredko. To, da je zamujal, mu je bilo čisto samoumevno. Skoraj vedno sem ga čakala, včasih tudi več kot uro. Moja nejevolja in nervoznost sta se vsako minuto stopnjevali. Na koncu sem bila včasih že tako jezna, da sploh nisem imela več želje iti nikamor.*

Tako strah me je bilo teh dni. Strah, da nas bo zapustil. Mami je prejokala cele dneve in včasih grozila celo s samomorom. Zvečer sem v strahu poslušala šumenje cevi, da si oči ne bi kaj storil. Hodila sem preverjat, ali je še slišati šum skozi vrata. Vedno je bil videti tako krhek, šibak. Skrbelo me je tudi za mami. Bila je tako nemočna in izžeta. Ponavadi je z vodo poplaknila nekaj tablet in postala je apatična. Tiste dni se nismo kaj prida pogovarjali. Hodili smo drug mimo drugega in ječali od bolečin v prsih. Z bratom sva se ponavadi zaprla vsak v svojo sobo, kasneje pa pobegnila ven v družbo. Tako grozno mi je bilo zapustiti mami samo v bolečini. Vedno nama je očitala, da je sama in da nenehno beživa od nje.

Bilo me je groza

Večino časa v mladosti sem preživela v svoji majhni sobici. Če se je le dalo, sem zavlačevala s prihodom domov. Posebej tedaj, ko smo doma skrbeli za bolnega brata. No, več ali manj sta zanj skrbela mami in oči. Mene je bilo groza samo pomisliti na vse bolečine in trpljenje, ki jih je preživljal. Ni znal niti pokazati, kaj mu je všeč in kaj ne. Večna ugibanja. Vsakič znova me je bilo strah prihoda domov. Strah me je bilo njegovih bolečin, maminih obupavanj in očijevih prikritih čustev. Slabo mi je postalo, ko sem se usedla v avto in se morala pripeljati v tisto norišnico. Nikoli nisem vedela, kaj me čaka doma. Sta mami in oči sprta, je brat zopet doživel kak napad, je mami sama za vse, ji oči pomaga ...? Moje misli so begale in domov sem ponavadi prišla napeta, v obrambi in popolnoma jezna. Nikoli nista poklicala, če sta potrebovala pomoč. Starša sta se mučila sama in tako drug drugemu, zraven pa še meni očitala nesolidarnost, nesramnost in to, da sta vedno za vse sama. Ne znam opisati teh občutkov, ki sem jih vedno znova doživljala ob vstopu skozi domača vrata. Strah me je samo pomisliti na tiste dni.

Res sem vesela, da ne živim več v tisti hiši. V njej se nikoli nisem počutila prijetno in zadovoljno. Mogoče v moji majhni sobici, pa še tam sem nič koliko noči skozi steno poslušala mamin jok in težke besede obsojanj, ki sem jih zaznala v njenem glasu.

Po čem hrepenim že toliko let?

Kot piše v knjigi, je družina tisti prostor, kjer otrok odrašča, in zanj pomeni "točko največje možne sprejetosti in varnosti". Nikoli nisem razmišljala, da te sprejetosti in varnosti nisem dobila. Konec koncev si staršev res ne moremo izbrati. Bila sem vajena družine, v kakršni sem odraščala. Nikoli mi ni nihče povedal, da mogoče moja mami in oči ne delata prav. Niti onadva sama tega nista mogla vedeti. Vem, da sta se trudila in želela, da bi naju z bratom kar se da dobro vzgojila. Po eni strani sem jima zelo hvaležna za vse stvari, ki sta me jih naučila, po drugi strani pa jima tako močno zamerim, da me nikoli nista naučila ljubiti. Njuna ljubezen do naju z bratom je bila vedno samoumevna in šele danes razumem, po čem hrepenim že toliko let." ■

Svetloba družinske sreče

France Godec: Ljubeči večeri

✍ Milček Komelj

Slika Franceta Godca (1910-1997) Ljubeči večeri (kot jo je naslovil njen lastnik) je prava paša za oči, ki jim gode harmonija družinskega sožitja. Za belo pogrnjeno mizico sedita otroka, brat in sestra, pri učenju ali morda pri družabni igri, zbrano predana svojemu tihemu opravilu; ob robu mize pa sedi kot angel varuh njuna mati, ki si da opraviti z ročnim delom, najbrž s pletenjem. Vsaka od oseb je negibno poglobljena v svoje početje, vse pa povezuje ozračje družinske ubranosti, ki daje podobi, četudi ni v ničemer idealizirana ali odmaknjena od skromne življenjske stvarnosti, skorajda idiličen nadih.

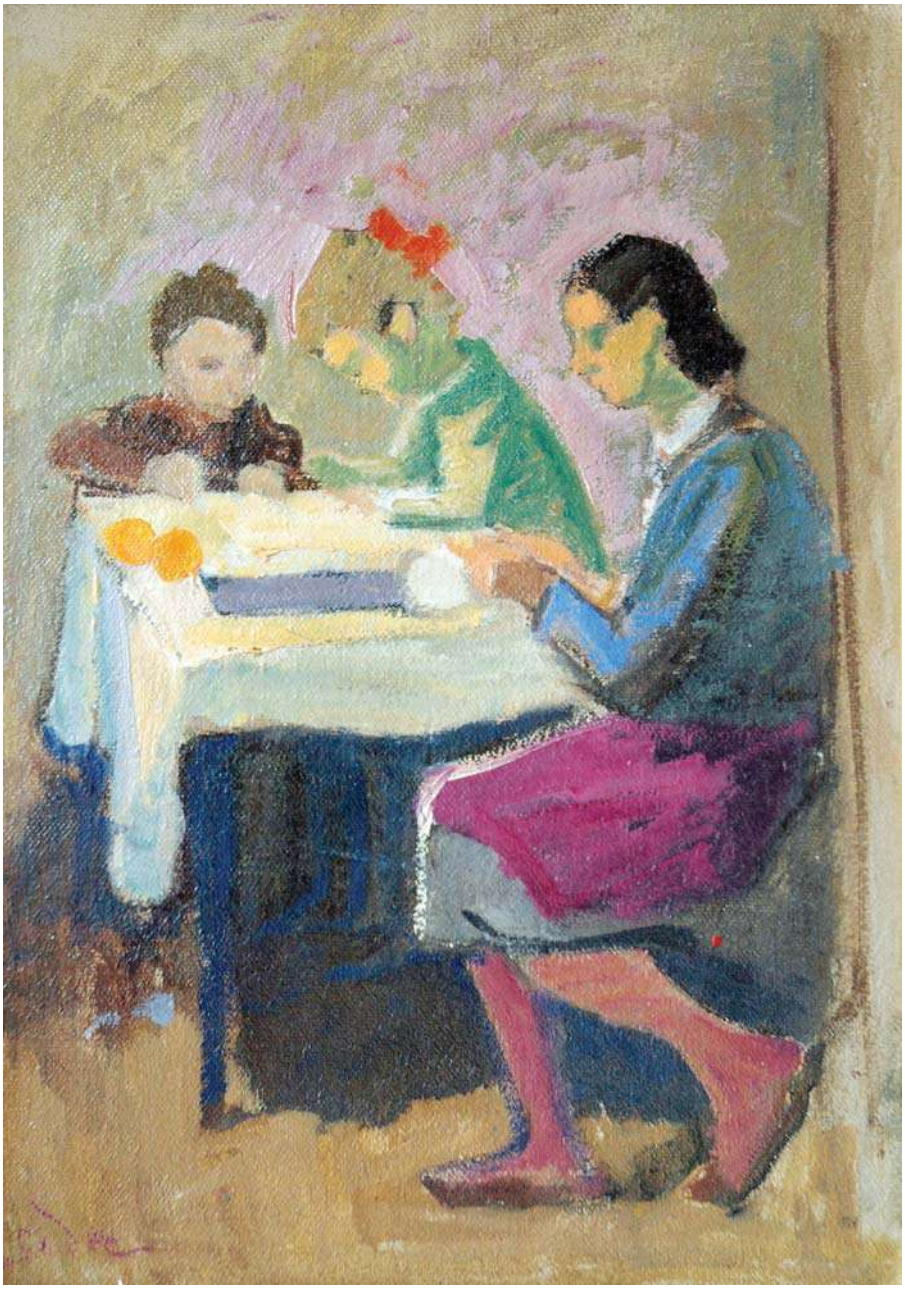

Slikar Godec je izšel iz izročila predvojnega t. i. barvnega realizma, torej likovne smeri, ki je znala pogledati na krajinske ali figuralne prizore predvsem kot na nosilce ponotranjene, največkrat lirične barvne ubranosti, in to ne glede na 'impresionistično' sončno atmosfero. To ubranost so umetniki 'odtrgali' od prostorskosti in snovnosti motiva v skladu s svojim temperamentom in značajem ter so tako realistično konkretnost s svojimi osebnimi barvnimi razmerji 'prevedli' v izrazito estetsko resničnost, ki je (na primer pri Francetu Pavlovcu) pogosto zazvenela tudi kot povsem poetičen privid.

Značilno barvita živahnost daje temeljni likovni značaj tudi Godčevi podobi, saj je slikar ugledani prizor poenostavil, opustil vse nadrobnosti (in se s tem odmaknil od realističnega opisovanja) ter ga zgostil na likovno bistvo. Izrazni učinek take slike pa je osredotočen na slikarjeve barve, s katerimi umetnik svoj pogled na prizor hkrati sunkovito zarisuje in risarsko slika. S svojo povzemajočo gesto je Godec anatomske oblike shematiziral ter telesno plastičnost s sencami vred preoblikoval v barvite ploskovne sestave in obrise (obraze celo s subjektivno, z zelenjem narave povezano barvo), a je v jedru kompozicije pri tem vendarle ohranil tudi

'klasično' perspektivo, razvidno v prostorski skrajšavi osvetljene mize. Prostor pod njo, v katerega je z modro barvo začrtal dekličine noge, je kontrastno zgostil v kompaktno temno ploskev in tako jedro kompozicijskega okvira zaokrožil v jajčasto obliko pokončnega ovala, vogal stene za materjo pa je izrisal z eno samo potezo, izhajajočo iz črte materinega podplata.

Kljub taki shematizaciji, ki obličja figur skicozno spreminja v oblike kot kontrastne nosilce barvnih razmerij ter jih s tem docela razoseblja oziroma posplošuje, pa je celota vendar prežeta s slikovito, zelenkasto rožnato ubrano svetlobno atmosfero, ki vdihuje podobi tudi razpoloženjsko, če ne celo čustveno ubranost in toplino. Prav táko toplino pa kot rože na cvetličnem vrtu v sliko izžarevajo tudi instinktivno 'premišljeni' barvni poudarki: na dekliški glavi rdeča pentlja in na robu mize oranžna klobčiča (ali morda oranži?), pomembna ne zaradi motivnega predmeta, marveč le zaradi barve; vinska rdečina materinega predpasnika pa ubrano odzvanja dečkovi bolj vijolični draperiji, medtem ko je sinja vodoravna ploskev na osvetljenem prtu vstavljena le zaradi ritmične usklajenosti z ravnino mize.

Vsa ta toplina ožarja predano zatopljenost v družinska opravila ter otroško koncentracijo pri učenju, razvidno že iz samih drž in kretenj, v svoji osnovi pa gotovo izhaja iz čustvenega dojemanja samega umetnika, ki je bil po svojem človeškem bistvu izrazito topel in ljubezniv. Zato je ostal slikarski intimist, tudi ko se je, temperamentno, a z veliko mero odmerjenosti, med slikanjem predal izraziteje slikarskemu označevanju ter širokopoteznemu barvnemu usklajevanju, ker je tudi pri tem v bistvu prisluškoval realnemu življenju, ki ga je prešinjal s svojo čustveno toplino, tudi ko ga je prevajal v bolj samovoljne, estetsko ali čustveno podžgane barvne akorde. Kot je izpričano, je bil slikar Godec nadarjen tudi muzikalno in je vsaj z barvami tudi 'godel'.

Konkretnost motiva je na sliki ponotranjil v razpoloženjsko ubranost, v prizorišče družinskega dogajanja, polnega domačnosti, topline in varnosti, ki jo s svojo navzočnostjo zagotavlja mati. Tudi če je motiv slikarja pritegnil kot izhodišče za sunkovito barvno skico, je njegovo bistvo ugledano od znotraj, saj iz slike žari umetnikova ljubezen, ki prodira celo skozi shematično skicoznost in se zgošča v utripanju svetlobe, ki sije okrog svetlih obličij nad svetlo mizo. Slika je ljubeč prikaz družinskega vzdušja, ki je slikarja očitno intimno pritegnilo, in zato sodi mnogo bolj kot v navzven popisujoč žanr v duhovno območje intimističnega slikarstva.

Na podobi sicer ni družinskega očeta, ki ima očitno svoja, drugačna opravila, kar je bilo še posebno značilno za predvojni ali zgodnji povojni čas, ko je nedatirana slika nastala in ko so bili po službah predvsem moški. Seveda namen slike nikakor ni v (danes ponovno aktualnem) razmišljanju o statusu družine, gotovo pa je mogoče sekundarno tudi umetnine dojemati kot vir oziroma dokument za tovrstna razglabljanja. V tem pogledu so podobe 'kompletne' družine z očetom, materjo in otroki najznačilnejše za bidermajersko obdobje. Tedanje slike so reprezentativne in so na njih zbrani vsi pražnje opravljeni družinski člani, ki zadovoljno pozirajo, posebej radi pa so tedaj umetniki slikali tudi pohlevne in uglajene otroke. Pri naših slikarskih realistih so 'uvod' v nastajanje družine predstavljale slike z motivom kmečke svatbe ali neveste pred svatbo, družinska slika *Doma* Jožefa Petkovška, ki je po svojem bistvu avtobiografska, pa že izraža tesnobno odtujenost med družinskimi člani, brez očeta. Takih podob je v moderni umetnosti gotovo vse več kakor harmoničnih, pa naj gre za podobo ubožne družine v tesnobnem povojnem času, kakor na primer pri grafiki Tince Stegovec, ali za doživljanje apokaliptične, bolj navznoter obrnjene groze, ki jo lahko povzročajo tako kot svetovna negotovost tudi osebna družinska neskladja. Idilični vesnani, med katerimi izstopa s svojo ustvarjalno dobrohotnostjo Maksim Gaspari, pa so v svojem domačijsko obarvanem odnosu do družinskosti posebej cenili tudi posvečenost materinstva in so zato dojemali slovensko mater celo kot Madono, in v tej luči se v naši likovni, pa tudi pesniški ustvarjalnosti zasveti tudi motiv materine roke. Naš osrednji slovenski intimist, Godčev vrstnik Maksim Sedej pa je svojo družino povzdignil celo v svetel simbol kultivirane ubranosti ali povezanosti s čistostjo in večnostjo narave, ki jo je simboliziral v ribiških družinah; toda pozneje je v njegovih družinskih slikah zaznaven tudi vse bolj naraščajoč razkroj medčloveških odnosov.

> *Na podobi sicer ni družinskega očeta, ki ima očitno svoja, drugačna opravila, kar je bilo še posebno značilno za predvojni ali zgodnji povojni čas, ko je nedatirana slika nastala in ko so bili po službah predvsem moški. Seveda namen slike nikakor ni v (danes ponovno aktualnem) razmišljanju o statusu družine ...*

Godčeva podoba matere in otrok pri mizi je izrazito harmonično ubrana, v osredotočenosti na bistveno navzven skromna, a bogata v intimnem dojemanju ter ob vsej upodobljeni delovni resnobnosti živahna in vesela v svojih barvnih poudarkih. Mati na njej ob zarisani vertikali je videti otrokom zanesljiva opora, ki je gotovo ne bi mogla nadomestiti niti očetova navzočnost ali nevidna bližina. Na družinskih slikah, kakršne so Sedejeve, je oče pogosto navzoč zlasti kot avtoportret, torej kot umetnik za stojalom, ki slika lastno družino. Za stojalom pa stoji med slikanjem tudi takrat, kadar na sliki ni viden, ker se ni naslikal, ampak mu zadošča, da se je osredotočil le na mater kot najintimnejšo zaupnico otrok, brez katere si je družino nemogoče predstavljati. Tako je tudi Godčeva slika, ne glede na to, ali se usmerja v umetnikov ali kak drug družinski dom, intimna in tudi v negibni zadržanosti vedra podoba najnaravnejše medsebojne povezanosti: človeške bližine matere in otrok. Vsi trije, otroka in mati, živijo na podobi vsak zase, a v živem notranjem stiku, zbližani v sožitju navzven revne, a navznoter sijoče bogate družinske skupnosti, ki jo je prijazni slikar posvetil s srčno svetlobo neskaljene družinske sreče. ■

Integracija, integracija, integracija

✍ Franci M. Kolenec

Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.

(Splošna deklaracija človekovih pravic, 1. člen)

Eno izmed področji, na katerem se še vedno srečujemo s pomisleki, je integracija otrok s posebnimi potrebami v večinske šole. Integracija otrok s posebnimi potrebami v večinske šole pomeni veliko pridobitev za te otroke. Ti otroci se šolajo v domačem okolju, živijo pri starših, med ljudmi, prijatelji vrstniki, ki jih poznajo. To je vrednota tistih demokratičnih družb, za katere je značilno sprejemanje načel enakih možnosti, pravičnosti, nediskriminiranja ter zagotavljanja in promocija pravic do njihovih razvojnih in edukacijskih možnosti v družbi vrstnikov.

Priporočila, navodila, želje, smer

Z razvojem znanosti in tehnike se razvija tudi družba, spreminja se položaj človeka in njegove pravice. Postmodernistična družba temelji na demokratičnih vrednotah in človekovih pravicah. Vsi ljudje smo različni, a človekove pravice veljajo za vse – tudi za otroke s posebnimi potrebami. Ne glede na to smo še vedno polni predsodkov o otrocih s posebnimi potrebami, a zdaj vsaj obstajajo institucije in zakoni, ki poskušajo tem otrokom zagotoviti enake pravice. Uresničevanje integracije v praksi je izjemno zahtevno, kompleksno, pa tudi negotovo. Integracijo otrok s posebnimi potrebami priporočajo resolucije Združenih narodov, mednarodne organizacije UNESCO, WHO, UNICEF ter številna strokovna in humanitarna združenja. Znotraj javnega sistema vzgoje in izobraževanja v Sloveniji so človekove in otrokove pravice uveljavljene tako v okviru temeljnih načel, kakor tudi na zakonodajni in kurikularni ravni.

Nekatere države gledajo na integracijo kot primarno reformo posebnega izobraževalnega sistema in želijo predvsem povečati število prilagojenih izobraževalnih programov, v drugih državah pa se zavzemajo za preoblikovanje splošnega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Eno izmed področji, na katerem se še vedno srečujemo s pomisleki, je integracija otrok s posebnimi potrebami v večinske šole. Integracija otrok s posebnimi potrebami v večinske šole pomeni veliko pridobitev za te otroke. Otroci se šolajo v domačem okolju, živijo pri starših, med ljudmi, prijatelji vrstniki, ki jih poznajo. To je vrednota tistih demokratičnih družb, za katere je značilno sprejemanje načel enakih možnosti, pravičnosti, nediskriminiranja ter zagotavljanja in promocija pravic do njihovih razvojnih in edukacijskih možnosti v družbi vrstnikov. Tako se otrok nauči živeti v družbi in ni izoliran – segregiran v zavodu med sebi podobnimi. Izključevanje otrok s posebnimi potrebami iz splošnega izobraževalnega sistema in njihova premestitev v posebne izobraževalne ustanove je tako v veliki meri dejansko tudi okrepilo njihovo socialno izključenost.

Z integracijo otrok s posebnimi potrebami v večinske šole veliko pridobijo tudi drugi otroci, njihovi sošolci. Naučijo se živeti z njimi, spoznajo, da so tudi ti otroci lahko uspešni in se tako znebijo predsodkov.

Kako je po svetu

Od sprejetja Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000) so potekale pomembne zakonodajne, kurikularne, organizacijske, vsebinske in didaktične spremembe. Področje vzgoje, izobraževanja in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami je v Evropi eno od najpomembnejših ter hkrati najzahtevnejših področij v večini izobraževalnih sistemih držav EU.

Evropske izkušnje vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami so osrednji problem iskanja ustreznih modelov pomoči in razvojno-procesni pristop. Mednarodne organizacije priporočajo uveljavljanje integracije. Vzgojno-izobraževalne ustanove posameznih držav morajo pokazati pripravljenost, odzvati se potrebam otrok s posebnimi potrebami. V Franciji je podlaga za integracijo otrok s posebnimi potrebami v večinske šole splošni zakon o izobraževanju (1975), spremenjen 1989. leta. V Španiji je bil šolski sistem deležen obsežne reforme in je za otroke s posebnimi potrebami v eksperimentalni fazi. Na Madžarskem je zakon o izobraževanju (1985) oblikoval državne komisije, ki o vsakemu otroku s posebnimi potrebami posebej odločajo o vključevanju v ustrezno šolo. V Bosni in Hercegovini je zaznavno močno integracijsko gibanje za vključitev čim

večjega števila otrok s posebnimi potrebami v večinske šole. V Italiji se je izoblikovala zakonodaja tako, da omogoča popolno integracijo in so šole dolžne sprejeti vsakega otroka s posebnimi potrebami. Na Hrvaškem omogočajo vzgojo in izobraževanje otrok s posebnimi potrebami v večinskih šolah ali pa v zavodih. Na Norveškem skušajo zagotoviti izobraževanje v lokalni šoli čim bliže domu, dajejo pa tudi možnost izobraževanja v drugi šoli. Malteška šolska politika je izoblikovala pojem minimalni kurikulum, ki naj bi ga v okviru svojih sposobnosti dosegli vsi, tudi otroci s posebnimi potrebami. V Litvi se je po sprejetju zakona o izobraževanju (1991) povečalo število otrok s posebnimi potrebami v večinskih šolah, otroci ostanejo v domačem okolju in obiskujejo tako imenovane razvojne centre. Število otrok v šolah s prilagojenim programom pa se je bistveno zmanjšalo. Na Cipru zakon o izobraževanju otrok s posebnimi potrebami (1999) predvideva tri oblike vključevanja v izobraževalni proces, in sicer integracijo v večinske šole, integracijo v večinske šole v okviru specializiranih razredov/oddelkov in izobraževanje v specializiranih šolah. Na Danskem imajo smernice, ki zagotavljajo otrokom s posebnimi potrebami enake možnosti kot drugim otrokom. V Angliji imajo posebne komisije, ki priporočajo, naj lokalne oblasti za otroke s posebnimi potrebami napišejo posebno poročilo in na podlagi tega poročila, jim je dana možnost, da otrokom s posebnimi potrebami spremenijo učni program ali se jih oprosti posameznih delov programa.

Foto: Alenka Veber

Tiha integracija

O integraciji se pri nas že dolgo govori, tako imenovana 'tiha ali prikrita integracija' otrok s posebnimi potrebami v redne vzgojno-izobraževalne ustanove je potekala že vrsto let pred sprejetjem Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

Prvi začetki vključevanja otrok s posebnimi potrebami v osnovno šolo so bili na Zavodu za slepo in slabovidno mladino leta 1966v Ljubljani, ki je vključeval slepe in slabovidne učence. Izhajali so iz temeljnih pravic, da slep in slaboviden otrok živi in odrašča v čim tesnejši povezanosti s svojimi starši in vrstniki iz njegovega življenjskega okolja.

V šolskem letu 1970/71 so na pobudo strokovnih delavcev Zavoda za gluhe in naglušne v Ljubljani v bližnjo osnovno šolo Mira Jarca vključili prvi dislocirani oddelek naglušnih otrok. Poučeval jih je surdopegagog, učni program je bil enak kot za slišeče učence, dodana pa sta bila predmeta: estetska ritmika in govor. V šolskem letu 1976/77 so pričeli vključevati posamezne nadarjene naglušne in gluhe otroke v redne osnovne šole. V tem šolskem letu se je pravzaprav začela integracija gluhih in naglušnih otrok, ki se je iz leta v leto širila. Leta 1999 je bilo v redne šole vključenih že 100 gluhih in naglušnih otrok in mladostnikov. Prvotni namen integracije gluhih in naglušnih otrok v redne osnovne šole je bil predvsem doseganje boljše izobrazbene ravni, več splošnega znanja in s tem večje možnosti nadaljnje šolanja in zaposlitve.

Gibalno ovirane učence so pričeli vključevati v večinske šole leta 1981. Osrednja skrb je bila pomoč posamezniku pri odstranjevanju težav, da se čim bolj enakovredno vključi v življenje, izobraževanje in delo v svojem okolju.

V šolskem letu 2009/10 je bilo usmerjenih v vrtec 549 predšolskih otrok s posebnimi potrebami. V večinske šole, osnove šole s prilagojenim programom, posebni program, 4024 učencev, in v srednješolske izobraževalne programe s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo 2680 dijakov.

Pri vsem tem pa je potrebno poznati vrste in značilnosti otrok s posebnimi potrebami, možne prilagoditve pri vzgojno-izobraževalnem delu in ostalih dejavnostih, predvsem pa je pomembno otroke s posebnimi potrebami sprejeti takšne, kot so, saj nas njihova drugačnost bogati.

"Najboljša pot vodi zmeraj naprej." (Helena Keller) ■

Literatura in viri

Sardoč, Mojca (2006): *Pravice otrok s posebnimi potrebami do inkluzivnega izobraževanja*. Nova Gorica: Educa.

Zbornik ob 30-letnici integracije, Vključevanje gluhih in naglušnih v redne šole. 2002. ZGN Ljubljana.

Trpeče in zavržene živali

Društvo proti mučenju živali Koroške

✍ Nataša Konečnik Vidmar

Društvo proti mučenju živali Koroške se nahaja v Dobji vasi 21 na Ravnah na Koroškem in deluje že 11 let. Predsednica društva je Suzana Vodnjov. V društvu sodelujejo številni prostovoljci, ki nesebično pomagajo trpečim živalim. Njihovo delo ni hobi in ni omejeno samo na območje občine, kjer so registrirani, ampak na celotno Koroško. Pomoči potrebnim živalim pomagajo tudi izven meja Koroške, če je to potrebno. Odzovejo se na vsak klic ozaveščenih ljudi, ki jim ni vseeno, kako živijo živali v njihovi okolici.

Osnovna naloga Društva proti mučenju živali Koroške ni sprejemanje zapuščenih živali v lastne domove posameznih članov društva, kot misli večina lokalnih skupnosti in ljudi na Koroškem. Že od leta 2001 namreč namesto lokalnih skupnosti z lastno iznajdljivostjo in nadčloveškimi napori rešujejo večino zapuščenih živali in tako lokalnim skupnostim prihranijo veliko denarja (mesečno namreč posamezen pes v zavetišču občino stane v povprečju 313 evrov). Društvo proti mučenju živali Koroške ima v svojih pravilih delovanja (nenazadnje je tako zapisano tudi v Zakonu o zaščiti živali) zapisanih mnogo drugih pomembnih nalog in pristojnosti.

Domena vseh tovrstnih društev je zaščita pred mučenjem vseh živali. Na vse možne načine si prizadevajo reševati problematiko družnih živali, kot so psi in mačke, rejnih živali, ki jih ljudje redijo za prehrano, in nenazadnje tudi divjih, prostoživečih živali, ki so prav tako pogosto potrebne pomoči, a ostajajo nikogaršnje (labodi, ježi, ptice, srne ...).

Z vso predanostjo in s požrtvovalnim prostovoljnim delom si prizadevajo izboljšati življenjske pogoje zavrženih, zanemarjenih in izgubljenih živali. Z osebnimi obiski na terenu ozaveščajo imetnike živali o vestnem in humanem odnosu do živali. Razumljivo je, da so vse te dejavnosti povezane s finančnimi izdatki: hrana za zavržene, izgubljene, zanemarjene živali, predvsem pse in mačke, veterinarska oskrba, zdravljenje in zdravila za bolne, poškodovane in šibke živali, sterilizacije ter kastracije psov in mačk, da se prepreči nekontrolirano razmnoževanje, sredstva za odpravljanje zunanjih in notranjih zajedalcev, oprema za pse in mačke (transportni boks, ovratnice, povodci ...), stroški prevozov, za katere uporabljajo lastna vozila, osnovno delovno sredstvo – telefon (iskanje informacij, novih ali starih lastnikov, oglasi ...) in stroški administrativnega poslovanja (pošta, pisarniški material ...). Vsa leta so poslovali z minimalnimi sredstvi, ki so komaj zadoščala za osnovne potrebe.

Ni dvoma, da sta pri preprečevanju mučenja živali in za odgovoren odnos do živali vzgoja in izobraževanje ključnega pomena, zato je njihov prvenstveni cilj tudi delovanje na področju izobraževanja ter ozaveščanja ljudi o dobrobiti živali. Neizpodbitno dejstvo je namreč, da je delo aktivistov na terenu ob konkretnem reševanju zavrženih živali (mačk, psov) bolj gašenje požara kot pa neko sistemsko in sistematsko reševanje te pereče problematike. Zato se bodo še naprej posluževali vseh oblik izobraževanja za dvig ravni humanega odnosa do živali: predavanja na šolah vseh stopenj, seminarji, obiski v azilih, okrogle mize, natečaji, zavzemanje za spreminjanje odnosa odraslih ljudi do živali (predavanja po krajevnih in vaških skupnostih), vzpostavljanje in vzdrževanje stikov s strokovnimi službami s tega področja, izdajanje in širjenje literature s področja dobrobiti živali, organizacija predavanj, seminarjev, delavnic, razstav, tiskovnih konferenc ter drugih oblik množičnega ozaveščanja s področja dobrobiti živali in udeleževanje na mednarodnih prireditvah, kongresih, delavnicah in seminarjih.

Tudi vstop Slovenije v Evropsko unijo pogojuje prilagajanje naše zakonodaje na področju dobrobiti živali (Animal Welfare) evropski ter neposredno uvedbo tovrstne vzgoje v šolske programe.

Društvo proti mučenju živali Koroške se pri svojem delu srečuje s finančnimi težavami. Določena sredstva se trudijo pridobiti z iskanjem donatorjev in članarinami članov društva. Vsako leto naslovijo prošnje za financiranje tudi na koroške občine, vendar pa prispevajo le nekatere, nekatere pa se sploh ne odzovejo na njihove prošnje. Zakon o zaščiti živali namreč nalaga občinam, da zagotovijo dejavnost zavetišča za zapuščene živali kot javno službo. Na vsakih 800 registriranih psov v občini mora biti v zavetišču zagotovljeno eno mesto. Na Koroškem se ne ve, koliko je registriranih psov, da o neregistriranih sploh ne govorimo. Dokler ne bo ustreznega nadzora nad imetniki družnih živali in dokler ne bo primernih kazni za kršitelje, lahko zaradi neodgovornosti posameznih ljudi, ki jih ni malo, pričakujemo vedno nove in nove zapuščene živali.

V društvu prosijo vse lastnike živali, da jim nudijo toplo zavetje, dovolj kalorično hrano in toplo vodo. Nekateri lastniki živali takrat, ko se jih naveličajo, oddajo v zavetišče, vendar tudi to ni rešitev; rešitev je v prevzgoji ljudi, da bodo odgovorno skrbeli za domače živali. ■

Glasovne igre v predšolskem obdobju

✍ Darja Hedžet

V predšolskem obdobju otroci spoznavajo materni jezik kot način vzpostavljanja socialnih stikov in odnosov. V kurikulumu je jezik zapisan kot samostojno področje s temeljnim ciljem, da otroci spoznavajo jezik kot objekt igre. To pomeni, da je jezikovno igralna situacija tista, ki otroke vabi k jezikovni igri s knjigo, k poslušanju, jezikovnemu ustvarjanju in poustvarjanju. Otroci tako spoznavajo jezik v umetniškoizrazni, glasovnostilski in slogovni podobi.

Jezik je živ organizem

Jezik je živ organizem, ki raste in se razvija z ljudmi, ki ga govorijo, ljubijo in spoštujejo. Je sredstvo medsebojnega zbliževanja, izražanja želja in hotenj, sredstvo, ki povezuje ljudi vsega sveta na poseben besedni način. Vsi otroci – beli in črni, lačni in siti, svobodni in zatirani – govorijo in se sporazumevajo v sebi lastnem – maternem jeziku, ki se oklepa slovničnih in stilskih zakonitosti, kar mu daje posebnost in čar.

Umetnostni jezik je jezik proze, poezije in dramatike. Je samosvoje besedovanje, poustvarjanje resničnosti človekovega življenja v vsej njegovi telesni, duhovni in družbenopolitični zapletenosti. V skladu s svojo tvarinsko neomejenostjo je umetnostni jezik tudi sam tematsko neomejen. Za upodabljanje življenja umetnik uporablja vse zvrstne in strukturne značilnosti, ki jih nek jezik premore. Likovnost umetnostnega jezika je velikokrat tudi zunanje izrazna, predvsem v vezani besedi, in sicer zlasti v dolžinski merjenosti segmentov, v geometrijski razporejenosti naglašenih in nenaglašenih zlogov in vrstic, pa tudi v glasoslovju (rime). Vse te posebnosti še posebej nagovarjajo in privlačijo predšolske otroke. Le-ti jih uporabljajo v različne igralne namene, v katerih urijo govorni položaj.

Glasoslovje je jezikovni nauk o izrazni in slušni podobi jezika. Predmet fonetičnega raziskovanja jezika je torej izrazna podoba glasov, glasovnih zvez, besed, besednih zvez, stavkov in povedi v širšem smislu, pa tudi odstavkov in celotnega besedila. Pri izrazni podobi jezikoslovje raziskuje dvoje: njeno razlikovalno oblikovnost – fonologijo, in njeno tvarnost, tj. od človeka z izgovorjenimi gibi povzročeno valovanje zraka (poki, šumi, toni). Izgovorna fonetika proučuje tvorjenje akustičnih značilnosti jezika. Glasove tvorimo z govorili.

Razvijanje govora v predšolskem obdobju

V predšolskem obdobju je pomembno razvijati govor, in sicer predvsem v prvem starostnem obdobju, ko se leta nanaša na razvoj jezikovne zmožnosti. Razvoj govora poteka v dveh fazah. V predjezikovni fazi, ki traja do otrokovega prvega leta, v času, ko še ne more uporabljati verbalnih sredstev, je za razvoj ter sporazumevanje otroka in odraslega zelo pomembna neverbalna komunikacija. V jezikovni fazi, ki se začenja po prvem letu, otrok sprejema besede in slovnična pravila za pregibanje in tvorjenje, srečuje se s pravili za tvorjenje izrekov in besedil ter tako razvija slovnično zmožnost.

Predšolsko obdobje mora zagotavljati dovolj možnosti, sredstev in časa ter bogato jezikovno okolje, v katerem bi otroci preko igre razvili jezik in njegovo uporabnost v sporazumevalni, socialni, kulturni in integracijski vlogi.

Ali je slednjemu mogoče pedagoško slediti in ustvarjati ustrezne igralne situacije, sem kot vzgojiteljica želela preizkusiti v svoji pedagoški praksi v šolskem letu 2009/10. Dejavnosti sem predvidela kot inovacijski projekt ter se povezala s skupino otrok drugega starostnega obdobja v matičnem vrtcu, da bi primerjalno ugotovila, ali otroci jezikovno napredujejo. Druga skupina je hkrati mesto, kjer imajo otroci obeh starostnih obdobij možnost socialnih interakcij in glasbenega sodelovanja. Vzgojno delo poteka ciklično in je ciljno opredeljeno. Cilji so naravnani tako, da omogočajo aktivno udeležbo in sodelovanje otrok iz obeh skupin:

- Otrok v vsakdanji komunikaciji posluša jezik in je vključen v komunikacijske procese z otroki in odraslimi (neverbalna in verbalna komunikacija, kultura komunikacije, stili komunikacije, vljudnost).
- Otrok prepoznava, uživa in se zabava v nesmiselnih zgodbah, rimah, različnih glasovnih in besednih igrah, šalah ter pri tem doživlja zvočnost in ritem.
- Otrok razvija jezik na glasoslovni, oblikoslovni, pomenski in skladenjski ravnini.
- Otrok spoznava besedo, knjigo kot vir informacij.

Da bi cilje lažje dosegla, sem postavila raziskovalno vprašanje: kako v predšolskem obdobju razviti glasovno podobo maternega jezika?

Projekt

Za izvedbo projekta sem se odločila, ker bi rada ugotovila, ali je v času elektronskih medijev, v času, ko se vse manj

govori, bere, opisuje in so otroci v veliki meri poslušalci in gledalci, v času, ko se pojavlja v predšolskem obdobju veliko število govornih težav in napak, mogoče preko umetnostnih besedil in z različnimi govornimi položaji otrok, vlogami in vzgojnimi sredstvi, s stimulativnim okoljem vzbuditi zanimanje za izražanje v maternem jeziku, in sicer ob upoštevanju nekaterih jezikovnostilnih in naglasnih značilnosti rabe jezika v okolju, v katerem živijo.

Projekt je potekal v oddelku otrok, starih 5–6 let, ter v oddelku otrok, starih od 3 do 4 leta. Vstopno področje je bil 'jezik', v mlajši skupini pa dopolnilno še glasba kot del umetnosti. Kombinacija je bila dogovorjena, in to kot posledica želje po poudarjanju nekaterih zvočnih posebnosti in efektov, ki jih je glasba dopuščala. Projektno delo je narekovalo tudi spremembo igralnic, knjižnega ter učnega in igralnega okolja. Projektne vsebine so organizirane v naslednjih oblikah:

- *Dejavnosti, povezane s knjigo*: te dejavnosti vključujejo skupno branje, branje v nadaljevanjih, pravljice za dober dan in dobro jutro, ustvarjanje in prebiranje napisanega na plakatih, tabli ter igre aliteracij, rim, igre z ugankami in onomatopoijami, klimaksi, antitezami, in sicer z ritmično spremljavo, npr. s ploskanjem in topotanjem, ter izrekanjem posameznih jezikovnih enot, s pomočjo katerih otroci razvijajo glasovno sposobnost. Tako prepoznavajo glasove, zloge in besede, ki se večkrat ponavljajo.
- *Okolje, obogateno s pismenostjo*: okolje igralnice nudi izzive v smislu zapisanih besedil, fraz ter knjige različnih žanrov, kot so kuharice, imeniki, koledarji, nalepke, slikovne karte ... Ta del je namenjen tudi simbolni igri, kjer pišejo vabila, izdelujejo vstopnice ...
- *Simbolna igra:* otroci med igro aktivno nadgrajujejo svojo razvojno stopnjo pismenosti. Ta del jim nudi veliko možnosti za funkcionalno branje (branje napisov, receptov, navodil, imen zdravil, rastlin, reklamnih listov ...) in omogoča razvijanje pragmatične zmožnosti jezika.
- *Abecedne igre:* otroci spoznavajo glasovno strukturo besed, na igriv način, s pomočjo rim, prstnih iger, odkrivajo zveze med simboli in glasom.

Akcijski načrt vsebuje delo z besedo, z deli besed, besednimi zvezami, s povedmi in umetnostnimi besedili, z lutkovnimi, dramskimi in scenskimi igrami, z otroškimi rajalnimi in plesnimi igrami, z otroškimi pesmimi za vsak dan in praznik. V tem delu otroci na podlagi motivacije ('oblikovanje doživetja' in 'domišljijska igra') spoznavajo umetnostna besedila, namenjena predšolskim otrokom. Starejšim otrokom je omogočeno pridobivanje izkušenj s pismenostjo v vseh štirih jezikovnih dejavnostih, kot so govorjenje, poslušanje, branje in pisanje. Dejavnosti potekajo prepleteno. Otroci ob pisanju tudi berejo in obratno. Izkušnje s pisanjem povezujejo z razvojem slušnih sposobnosti, prepoznavanja in razločevanja glasov. Zgodnje bralne strategije in strategije pisanja so namreč neločljivo povezane z razvojem govora.

V ta namen uporabljam številne deklamacije, izštevanke, uganke, dopolnjevanke, rime itd. V tej fazi imajo otroci možnost lastnega odrivanja in preizkušanja pisnega in govorjenega dela jezika. Dejstvo je, da samo igra kot primarna oblika učenja predšolskih otrok lahko nudi ustrezen pedagoški učinek, saj so otroci v tem času socialno motivirani, njihove potrebe po gibanju in govoru pa narekujejo oblike dela, značilne za predšolsko vzgojo.

Vzgojne dejavnosti potekajo v igralnici, v knjižnem kotičku, v kotičku za jezikovno ustvarjanje ter v delu igralnice, ki ponuja bogate možnosti uporabe igralnih materialov, ki vzbujajo interes za slušno podobo in preizkušanje zvočnih značilnosti besed. V ta namen so organizirane glasovne dejavnosti:

- Skozi tišino do glasu.
- Z besedo povem ...
- S pesmijo do ritma in rime.

Foto: Alenka Veber

- Otroštvo s pravljicami, zgodbicami in povesticami.
- V mojem imenu stanuje 'g', 'o', 'r', 'a' ali 'n'.

Prvi cikel je bil zaključen v mesecu decembru. Starejši otroci so oblikovali zapise želja in čestitk, mlajši pa pridobili temeljna spoznanja o igralnih možnostih maternega jezika. Prav čarobnost praznikov in veselega pričakovanja je otroke nagovorila k ustvarjalnosti v lepi, prijazni, materni besedi. Literarna dela, ki so jih otroci poslušali v tem času, so s književnim dogajanjem bogatila njihovo identifikacijsko podobo in doživljajski svet z besedami, ki so plemenite, otroško izrečene, a pristne, saj so del njihovega maternega jezika. ■

Literatura

Marjanovič Umek, Ljubica idr. (2001): *Otrok v vrtcu*. 1. natis. Maribor.

Toporišič, Jože (1984): *Slovenska slovnica*. Pregledana in razširjena izdaja. Maribor: Založba Obzorja.

Zgodba o Curleku

✍ Simona Babič

Vam je znana misel: "Se bom preselila iz mesta, bliže naravi. Iz bloka v hišo, hiško, vrstno hišico ... V nekaj svojega, samo da ne bo treba po službi z avtom iskati kotička v naravi, kjer prazne baterije po celodnevnem kaosu dobijo nekaj nove moči in zagona. V katero smer naj grem poleti do najbližjega travnika, gozda? Ali pozimi do prvega sankališča ali zatohle telovadnice?"

Hiška, to so sanje marsikoga in na neki točki lahko tudi končni cilj. To se je zgodilo tudi meni. Sanje so sledile točki odločitve in zastavljenemu cilju. Grem iz bloka, iz 8. nadstropja v pritličje. Izgubila bom pač nekaj ptičje perspektive in pridobila pot v širjavo.

Če imaš cilj, se začne kazati pot. In jo prehodiš, pretečeš in si vmes tudi oddahneš, loviš sapo in se prepustiš sili, ki te kar vleče naprej in naprej ... Dolga zgodba, a ne na to temo, ki vam jo imam namen zaupati danes.

Po prehojeni poti sem se ugnezdila v novi domek, majhno vrstno hiško na obrobju prelepega mesteca, ob čudovitem travniku in globokem gozdu. Gozdu, ja. Temu delu raja na zemlji, za katerega veš, da je nemogoče, da stoji tam od včeraj ali predvčerajšnjim, ampak da tolaži, daje zavetje in se veseli s teboj že od nekdaj ali skoraj od nekdaj.

Ko sedaj pridem iz službe, parkiram konjička in vsi moji najljubši kotički so na dlani. Na koncu je prav težko izbrati prostor sprostitve. Bom danes kolesarila, raziskala gozd, stekla čez travnik ali se povzpela na bližnji hrib in uživala v barvitem razgledu? Srce vriska, duša je dobila več prostora in s tem zraka. Bilo je točno tako kot v mojih sanjah. V resnici še lepše.

Ta ulica, v kateri stoji sedaj moj dom, je prav posebna. Predvsem zaradi ljudi; večina jih tu živi že celo večnost. Kakšni so? Prijazni, zares. S to besedo sem jih predstavila v celoti. In poglej, nasproti moje rumene hiške stoji zelena hiša in moja prva soseda. Pri njej se radi ustavljajo ljudje, si podajajo kljuko. Poleti se večkrat sliši veselo kramljanje. Tudi mene je sprejela, prva in z vsem srcem. Čutim.

Tudi zato se v novem domu počutim srečno in veselo. Svoje navdušenje z veliko radostjo razdajam svojim novim sosedom. In zgrajen je temelj za trdna prijateljstva.

Tako mineta leto oziroma dve mojega življenja v tej naši prijazni ulici. Pride jesenski čas. Zvečer se ustavim pri sosedi iz zelene hiše. Sedem za mizo in že lupiva pravkar pečene kostanje. Beseda steče o našem bližnjem gozdu in vseh že odkritih poteh, ki sem jih prehodila v tem času, ko sem z njimi na Kuglu. Ja, tako se po domače imenuje naš hrib, čez katerega se vije ulica. Pa me vpraša, če sem že odkrila Curlek? Kje je to, kaj je to? Takoj vzbudi mojo pozornost. "Ti pokažem," mi zaupa. Določiva prosti dan, uro tudi in greva v gozd po kostanje. Sprva hodiva po meni znanih poteh, kasneje meni ne več spoznavnih. Nato se ustaviva in pravi: "Slišiš?" Slišim vodo. Voda teče v majhnem curku. Jasno, 'Curlek'! Spustiva se nižje v globel in šele sedaj vidim, kar sem prej slišala. Čarobno lepo.

Sredi gozda je pravljično lepo obdelano zajetje vode, ki ga krasi obok, izdelan iz kamenja, kamenčkov in nekaj peska. Na eni strani oboka se vijejo korenine bližnjega drevesa, na drugi strani je iz kamna izdelana klopca, za enega ali tudi dva, ki se imata rada. Pod obokom pa je speljan curek vode, ki da čutiti, zakaj je voda, tako kot zrak, vir življenja. Je živa, živahna in se poigrava z vrsto čutil, ko jo opazuješ v njenem enakomernem hitenju naprej in še naprej. Koliko živim bitjem in rastlinam daje voljo in veselje do bivanja. Čista čarovnija! Prevzeta sem od vrelca čustev, ki silijo iz moje notranjosti.

Moja draga soseda je vedela, da me bo razveselila, me napolnila z novo vero. Hkrati pa mi je predala skrbništvo nad tem izvirom. Bila sem počaščena. Bila sem 'njihova'. Poleg čudovitega novega doma sem bila sprejeta na Kugl do konca in nazaj.

Za nameček mi je povedala zgodbo, kako je Curlek nastal. Mislite, da je to običajna, nekoliko vsakdanja zgodba? Seveda ne, to je prav posebna zgodba o življenju človeka, ki je bil bolj samotarske vrste.

Moža, ki je zgradil to čudovito umetnino, že nekaj 10 let ni več na tem svetu. Se pa je v svojih še dobrih letih vsak dan peljal mimo sosedine hiše. Na starem razdrapanem poniju je vedno vozil nek material, mogoče nekaj kamenja, peska, malo cementa in zagotovo tudi malico. Kajti po isti poti se je vračal domov in to šele na večer. Zato so ljudje ugibali: "Kam neki žene tega moža?" Odločili so se, da mu bodo nekega dne sledili. Odkrili so, kaj dela, vendar se niso izdali. Pustili so ga v njegovem svetu in v njegovem kotičku. So pa kdaj pa kdaj, ko ga ni bilo v bližini, prišli občudovat njegovo delo.

Zgodba, ki vzbuja mravljinčenje po telesu, če stojiš ob tem izviru in si do potankosti izrišeš dogajanje nekega časa, je resnična.

Sedaj stojim tukaj jaz. Tudi meni je predana ta čudovita možnost, da uživam ob sadovih dela nekega moža. Kdo ve, kaj vse je razmišljal v dolgih urah dela, ki jih je preživel ob tem izviru? Kdo bi vedel? Mogoče nihče. Zagotovo pa je bil dobra, od ljudi odtujena duša.

Vas mika, da bi spoznali ta čarobni kraj? Če boste hodili po Kuglu, se ustavite ob rumeni vrstni hiški, nasproti katere stoji zelena hiša. Če bom doma, vas popeljem do kotička na zemlji, kjer ni ničesar, kar bi pokvarilo vaš dan, temveč zgolj čista ljubezen do življenja. ■

Robert Cvetek

Bolečina preteklosti

Travma, medosebni odnosi, družina, terapija

Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2009
393 strani, cena: 31,00 EUR

Dr. Robert Cvetek, specialist zakonske in družinske terapije, se v knjigi osredotoča na znanstveni pregled problematike psihične travme in travmatske izkušnje, v kar vključi tudi svoje lastne izsledke. Problematika je vpeta v območje medosebnih in družinskih odnosov ter oblikovanje posameznikove osebnosti. Avtorjev namen pa je prinesti tudi dobre novice – da je travma lahko ne samo ozdravljena, ampak da lahko s primernim vodenjem in podporo povzroči tudi pozitivno preobrazbo.

Scott in Jayne Cuidon

Otrokovo osebnost gradimo z ljubeznijo in zaupanjem

Zrno do zrna ... Kamen na kamen

Društvo Družina in življenje: Leskovec pri Krškem, 2009
192 strani

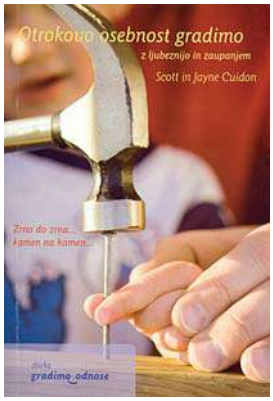

Zakonca Cuidon, starša šestih otrok, sta v pričujoči knjigi združila strokovno znanje in bogate lastne izkušnje o starševstvu in vzgoji. Vzgojo otrok primerjata z gradnjo hiše. Oboje zahteva predhodno načrtovanje, kakovostne materiale, čas in pozornost. Morda se takšna primerjava zdi neprimerna, a že samo kazalo pokaže drugačno realnost. Podlaga: ljubezen in zaupanje; temelji: sprejetost; nosilne stene: komunikacija; notranje stene: razpoložljivost itd.
Avtorja v prvem poglavju opozorita na pomembnost načrtovanja vzgoje in zavestnega starševstva. Pravita, da ne želita, da bi postali idealni starši, ker takih ni. Vzpodbujata pa k temu, da bi postali razmišljujoči starši, ki iščejo odgovore na vzgojna vprašanja tako, da upoštevajo otrokovo osebnost in konkretne razmere ter se tako odločijo, kaj je v danem trenutku za otroka najboljše.

Barica Marentič Požarnik, Leopoldina Plut Pregelj

Moč učnega pogovora

Poti do znanja z razumevanjem

DZS: Ljubljana, 2009
199 strani, cena: 21,90 EUR

Avtorici se po skoraj tridesetih letih vračata k tematiki učnih pogovorov, saj sta prepričani o pomembnosti ozaveščanja učiteljev glede uvajanja pravega, temeljitega učnega pogovora. Le-ta pomaga razvijati učenčevo mišljenje in globlje razumevanje, njegov interes ter motivacijo za učenje. V knjigi predstavljata teoretični okvir, ki ga nadgradita s prikazom raznovrstnih učiteljevih zmožnosti in okoliščin, ki vodijo do pristnega pogovora.
Knjiga je namenjena učiteljem v osnovnih in srednjih šolah, študentom, izobraževalcem učiteljev, mentorjem oz. vsem, ki se pri delu srečujejo z nenadomestljivo vlogo dobrega vodenega učnega pogovora.

Jana Kalin, Metod Resman, Barbara Šteh in drugi

Izzivi in smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši

Znanstvena založba Filozofske fakultete: Ljubljana, 2009
258 strani, cena: 27,00 EUR

Avtorji skozi teoretične razprave in rezultate empirične študije analizirajo stanje na področju sodelovanja učiteljev in staršev v osnovni šoli. Temeljni namen raziskave je bil ugotoviti, kaj je cilj sodelovanja med šolo in domom z vidika učiteljev in staršev, kaj od tega sodelovanja učitelji in starši pričakujejo, kaj je izhodišče sodelovanja staršev, kakšna so njihova pričakovanja, ali si želijo bolj organiziranih individualnih ali skupinskih oblik sodelovanja z učitelji, kako starše aktivno vključiti v sodelovanje z učitelji oz. šolo.
Raziskovanje je prispevalo k oblikovanju temeljnih smernic tega sodelovanja, ki lahko pripomorejo k večji kakovosti sodelovanja. Knjiga predstavlja dragocen vir informacij za učitelje in starše ter študente različnih smeri študija, posebno za bodoče učitelje in svetovalne delavce.

Prejeli smo

Milo Dor
Mož, ki je znal leteti
Povest za odrasle in otroke
Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2010
46 strani, cena: 16,00 EUR

Anselm Grün
50 obredov za življenje
Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2009
174 strani, cena: 15,00 EUR

Pedro Opeka
Izključenost in solidarnost
Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2010
32 strani, cena: 5,00 EUR

Egon Kapellari
Nato pride smrt ...
Podobe o umiranju
Celjska MD, Društvo MD, Goriška MD: Celje, Celovec, Gorica, 2009
213 strani, cena: 21,00 EUR

Uroš Ahčan
Govoreči prsti
Za otroke od 2 do 10 let
z dodatkom za starše in vzgojitelje
Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2005
104 strani, cena: 16,27 EUR

Trevor Romain
Kaj na svetu počneš, ko ti nekdo umre?
Celjska Mohorjeva družba: Celje, 2002
71 strani, cena: 4,17 EUR

Letna skupščina DKPS

Redno letno skupščino Društva katoliških pedagogov Slovenije, ki je potekala v soboto, 6. marca 2010, je z nagovorom doprla predsednica Marija Žabjek. Začela je z besedami Cvetane Priol: "Naše življenje je čudovit mozaik, sestavljen iz tisočerih drobnih dogodkov, doživljajev in trpljenja, od prvih otroških let pa do smrti." Povedala nam je, da se mnogokrat spominja teh tisočerih drobnih dogodkov in doživljajev, ki so se zgodili ne le zadnje leto, temveč v vseh letih delovanja društva, ko se srečujemo in si na različne načine prizadevamo, da bi društvo živelo in obrodilo sad. Vesela je, da člani – vsak po svojih močeh – darujemo svoje delo in čas; da društvo dela in živi po vsej Sloveniji; da se ohranjajo in živijo vrednote, posebno še krščanske; da tvorimo skupnost, v kateri se prijateljsko podpiramo, si izmenjujemo izkušnje in iščemo odgovore na izzive časa. Potem navaja besede dr. Antona Jamnika, ki so tudi privzete v naš etični kodeks: "Učenec ne more in ne sme postati predmet, v katerega se skuša z različnimi metodami in tehnikami predvsem spraviti čim več podatkov formalističnega vedenja, ki nima nobene prave povezave s konkretnim življenjem. Z njimi in za njih smo, da rastejo v znanju in modrosti, da osebno rastejo, da plemenitijo svojega duha, da širijo svoja kulturna obzorja, da napredujejo v odgovornosti do bližnjega." Poudarila je, da nam etični kodeks veliko pomeni, da ga moramo predstaviti tudi drugim učiteljem, in čim bolj skladno z njegovo sporočilnostjo živeti. Da pa bomo sporočila pravilno razumeli, pravi, se obračajmo z molitvijo k našemu Gospodu in našemu zavetniku bl. Antonu Martinu Slomšku.

Foto: Matic Stojs

Po čudovitem besedilu Psalma 12: "Bog je moj pastir, nič mi ne manjka ...", ki ga je v duhovni zbranosti prebral duhovni asistent DKPS p. Silvo Šinkovec, smo spremljali živahen klepet med Heleno Kregar in gostjo Berto Golob, ki jo vsi poznamo kot odlično in izkušeno pedagoginjo, pisateljico in publicistko. Iztočnica je bil naslov *Učitelj kot kristjan v tem času*. Profesorica Golob je takoj prikupno in hudomušno postavila kuliso kasnejšemu razgovoru, ko je dejala, da zdaj pač niso več časi, "ko se je po maši deklamovalo in pred cesarjevo podobo 'živijo' vpilo", in se otroci pred učiteljevim obličjem skoraj premakniti niso smeli; in ko so padale še batine. Zdaj so otroci bolj odprti, kar je prav, je dodala, vendar pa je brez reda težko živeti. Potrkala je na učiteljev razum, še bolj pa na srce, na pravičnost in dobroto, na neposrednost, ustvarjalnost, pogovor, umetniško bližino, pa tudi na pomenski hrup, ki se ob koncu dneva umiri v molitev, in misel prečisti v slapovih milosti. Na vprašanje, kakšno je poslanstvo učitelja, je brez pomisleka odgovorila: "Veliko, da večje ne more biti!"

Sledila so poročila območnih skupnosti. Res veliko je bilo narejenega: pedagoške maše, zahvalne maše, Slomškovi večeri, pohodi po Slomškovih poteh, obisk Slomškovega slavja v Mariboru, Škofjeloški pasijon, postne obnove, adventne obnove, oratoriji, materinski dan, opereta Miklavž prihaja, predavanja (dr. A. Stresa, dr. A. Ocvirka, dr. J. Bizjaka, mag. p. Silva Šinkovca, dr. S. Gerjolja, dr. Tamare Griesser-Pečar, Mojce Kucler Dolinar, Ljudmile Novak, A. Vrabiča, J. Robleka, o sv. evharistiji, Pavlova pisma, o adventu, o postnem času, o geštalt pedagogiki, potopisna, o romanju v Kompostelo, o beli knjigi, o recesiji v družbi in recesiji v medsebojnih odnosih), delavnice (pedagog pedagogu; postavljanje meja; skrb zase, skrb za druge; retorika), kulturne dejavnosti (Gregor Čušin, ljudski umetniki), dan družine v Ljubljani, projekt Spovedi, povezave z drugimi vzgojnimi organizacijami, spominska razstava o dr. A. Šuštarju, družabno življenje, izleti in romanja, kuharski tečaji in še kaj.

Slišali smo še o dejavnosti bodočih pedagogov, o prostovoljnem delu (Človek za druge), o obilici odlično izvedenih seminarjev, pa seveda o reviji Vzgoja, ki se s svojo kakovostjo in pestrostjo vse bolj uveljavlja v širšem slovenskem prostoru.

Na koncu uradnega dela je predsednica Marija Žabjek poročala še o dejavnosti častnega razsodišča DKPS, o upravnem odboru, o nadzornem odboru, o Slomškovih priznanjih, o večjih projektih v prihodnosti (sodelovanje s SIESC-om; Družinski zakonik; Manifest za odlično šolo; Evharistični kongres) in podala finančno poročilo, iz katerega je razvidno, da se je pravilno gospodarilo.

Po kosilu smo imeli še delavnice, kjer smo načrtovali delo v letu 2010. Poleg dejavnosti, ki so postali že stalnica, si bomo prizadevali za večjo povezanost med člani, večji poudarek dali vrednotam in delu, ki bo temeljil na določbah etičnega kodeksa DKPS. Uspešen dan pa smo kronali s sveto mašo, ki jo je daroval prelat Stanislav Zidar, župnik župnije Kranj, kot somaševalec pa je sodeloval tudi p. Silvo Šinkovec, duhovni asistent društva. ■

Peter Zidar

Skupščina OS Ljubljana

Dne 22. februarja 2010 smo se katoliški učitelji ljubljanske območne skupnosti DKPS srečali na redni letni in volilni skupščini. Večer smo začeli z zahvalno sveto mašo in ga nadaljevali s pregledom doseženega v pre-

Foto: Janko Jarc

teklem letu in preteklih treh letih ter v pogovoru o našem nadaljnjem delovanju in usmeritvi. Izvolili smo nove člane odbora območne skupnosti in večer posvetili pogovoru o področjih našega delovanja.

Katoliški učitelji imamo danes v družbi svoje mesto in poslanstvo predvsem kot posamezniki v svojem okolju in v šoli, kjer želimo in moramo delovati strokovno in vsestransko kakovostno. Mladim smo dolžni posredovati trajne vrednote kot so poštenost, delavnost in odgovornost. Ker to ni vedno enostavno, smo prepričani, da učitelji potrebujemo skupnost, v kateri se tudi sami krepimo v teh vrednotah. To skupnost nam daje Društvo katoliških pedagogov Slovenije. V načrtovanju našega nadaljnjega dela smo se dotaknili tudi naše odgovornosti v širši skupnosti, kjer si želimo, da bi naše mnenje prišlo v javnost ne le skozi katoliške, pač pa tudi skozi druge medije. Pogovor smo posvetili vsebinam, ki jih potrebujejo učitelji danes in ki jih lahko ponudimo v naših rednih mesečnih srečanjih. To so predvsem komunikacija, nenasilno sporazumevanje, strokovna pedagoška poglabljanja in osebnostna rast.

Naša skupnost si bo še naprej prizadevala za vsestransko podporo učiteljem v obliki seminarjev in duhovnih vaj, predvsem pa z rednimi mesečnimi svetimi mašami in mesečnimi Slomškovimi večeri v Duhovnem središču sv. Jožefa v Ljubljani. ■

Helena Kregar

OS Ljubljana v pomladnih mesecih

V prvih treh mesecih leta 2010 smo bili v OS Ljubljana zelo dejavni. Slomškovi večeri so bili lepo obiskani, saj so bile teme srečanj duhovno in vsebinsko bogate. V januarju je p. Silvo Šinkovec pripravil večer razmišljanja o molitvi kot viru življenja. Pogovor o molitvi nas je povezal z vsemi člani DKPS po Sloveniji, saj je imel p. Silvo to predavanje v več območnih skupnostih.

Slomškov večer v marcu je pripravil Matej Cepin, ki je razčlenil načine in oblike motivacije v skavtskem življenju in to primerjal z možnostmi motivacije v šoli. Tako iz vsebine kot iz sporočila predavatelja je izzvenelo spoznanje, da je največja motivacija za učence živa zavzetost in navdušenje predavatelja. Kakovostna predstavitev osnovnih skavtskih veščin, njihovih temeljev in kvalitete življenja, ki izhajajo iz njih, je lahko osnova za motivacijo tudi učiteljem v šoli. Predavanje zelo priporočam tudi drugim območnim skupnostim.

Na zadnjem letošnjem Slomškovem večeru, ki je potekal v petek, 9. aprila, smo gostili dva naša zvesta člana in bogata ustvarjalca: dr. Jože Ovsenik je predstavil organizacijo kot možnost za izhod iz družbene krize, Helena Alenka Bizjak pa svoja pedagoška literarna dela s poudarkom na knjigi Učna ura pod cvetočo češnjo.

Vsak četrti ponedeljek v mesecu se srečujemo pri pedagoški sv. maši v Marijini kapeli pri sv. Jožefu v Ljubljani. Vse vabimo k živemu sodelovanju in tudi na srečanje po sv. maši, kjer je priložnost za 'povezati si naše pedagoške duše'. ■

Helena Kregar

Zapiski iz Mozirja

V tem šolskem letu smo v hladnih in temnih mesecih večkrat pokukali iz naših toplih domov na prav tako topla in vredna srečanja tistih, ki se ne želijo strokovno in duhovno postarati. Treba je iti za izzivi časa, zato je že prva okrogla miza nosila takšen naslov. Veliko sta nam povedala Ljudmila Novak, tedaj že bivša evropska poslanka in Albin Vrabič, ravnatelj. V pogovor smo krepko posegali tudi poslušalci. Osvetlili smo probleme kot je navdušenje za delo, vrivanje potrošniško uživaškega stila življenja, stop pred medijsko manipulacijo, kako mi vera oz. osebna navezanost na božje, sveto pomaga osmišljevati moje bivanje, da sem pozoren na svet, v katerem živim.

Življenje ni le pisana, kričeča reklama in vic, denarnica in moj osebni zapeček. Življenje, ki mi je podarjeno, ni le moja lastnina. Prav o tem doživljanju so spregovorili člani družine Rožman, ki so z nami podelili izkušnjo peš romanja po skoraj 1000 km dolgi poti iz Francoskega Reoncavalesa do Santiaga de Compostela, od tam pa še do atlantske obale. Ob slikovitih podobah pokrajine, arhitekture, cerkva itd. so predstavili tudi srečanja s prijaznimi domačini in romarji. To je bilo telesno, duševno, duhovno in socialno zdravljenje. Na romanju nihče ni pogrešal radia, televizije, nakupovalnih centrov, pretiravanja s hrano, obdajanja z lastnino. Človek na poti k sebi, k osnovnim potrebam, osvobojen spon, vklenjenosti v umetne zvoke, neselektivno 'nabasan' z novicami, ki prinašajo zlo, predoziran s sporočili.

Nadgradnja teh sporočil se je zgodila na adventni duhovni obnovi, ki jo je

vodil p. Silvo Šinkovec. Moje drevo raste od zgoraj navzdol, korenine se hranijo v Bogu, prizemljuje me moja rast, plod in seme, ki se daje za druge. Takšna je bila vodilna misel, povabilo na pot vase.

Moja osebna zgodovina so tudi najlepši dnevi mojega otroštva, ko smo s hrepenenjem pričakovali Miklavža, se bali parkeljnov in molili k svetemu angelu. Vsa ta globoka doživetja otroštva so bila podoživljena v odlični opereti Miklavž prihaja, skladatelja Jerka Gržiniča in prireditelja Tomaža Podlesnika. 70 sodelavcev KD Jurij jo je trikrat odigralo na mozirskem odru. Užival je lahko kdor in kolikor je le želel.

Potem pa je Bog poklical Jona v Ninive. Kam vse se je skril? Na ladjo, v podpalubje, v ribji trebuh. Ni prostora na tem svetu, ki bi bil skrit Bogu. Kljub malodušju je Jona navsezadnje premogel dovolj srčnosti, da je izpolnil božjo voljo. Tako ga je premetavalo, kot tudi mene, šibkega posameznika svojega časa. Kako sočno je znal Gregor Čušin vse to povedati. Smejali smo se in si globoko v sebi podržali ogledalo.

Tako se je ustvarila primerna površina za setev 'svetopisemskega' moža, škofa Jurija Bizjaka. "Tedne sem s Svetim pismom in ko od njega dvignem pogled na ta svet, sem sprva presenečen. Kakšno dogajanje. Ko pa se zazrem v človeka, vidim, da se v svojem bistvu ni spremenil. Družina z očetom in mamo je izvirek življenja." Popotovali smo svetim Pavlom. Zato ... Ne grenite svojih otrok, da jim srce ne upade. Vzgajajte svoje otroke. Posedeli smo in se počutili skupnost, družinica katoliških pedagogov.

Pa naredimo še nekaj konkretnega za svoje družine, smo rekle in se učile pripravljati dobre postne jedi. Vzele smo mleko, smetano, pšenično in ajdovo moko, ribo in zelenjavo. Kako lepo je dišalo, ko smo pripravljale jedi in kako dobrih okusov so bile. Hvala Marjanci Novak. Ko smo si na koncu podelile misli o postu, je naša nova članica rekla: "Vidim, kako dobro se imajo otroci na duhovnih vajah. Žarijo, prekipevajo od veselja. Zakaj si še jaz ne bi dovolila tega ugodja? Pa sem tu. V Društvu katoliških pedagogov Slovenije."

Bogu hvala za vse dobro v našem društvu. ■

Jelka Repenšek

Po sledeh Ogleja

Društvo katoliških pedagogov Slovenije organizira **v soboto, 8. maja 2010, strokovno ekskurzijo** z naslovom *Po sledeh Ogleja*.
Iz Ljubljane se bomo ob 7. uri podali preko Fernetičev do Štivana (izvir Timave), skozi Tržič (Monfalcone) in preko lagune v Gradež. Sledi ogled starega dela mesta (cerkev sv. Evfemije). Pot nadaljujemo proti Ogleju, kjer si bomo ogledali krščanski in antični del mesta. Iz Ogleja se po antični cesti Via Iulia-Augusta preko Červinjana odpeljemo v smeri Gorice in najprej v Goriška brda, v najbolj slovensko občino Števerjan, kjer bomo imeli kosilo v gostilni Korsič. Po kosilu se odpeljemo v Gorico. Ogledali si jo bomo po 'sledeh slovenstva' (Kulturni center Lojze Bratuž - Goriški grad). V Ljubljano se vračamo preko Vrtojbe in po vipavski avtocesti.
Vodi: dr. Peter Vencelj
Cena: 35,00 EUR (vštet avtobusni prevoz, kosilo in vstopnine)
Prijave: do 22. 4. 2010 oz. do zapolnitve mest: dkps.seminarji@gmail.com, 01/43 83 987.

Pedagoške sv. maše

Pedagoške sv. maše potekajo vsak 4. ponedeljek v mesecu ob 19. uri v Marijini kapeli Duhovnega središča sv. Jožefa v Ljubljani. Daruje jih duhovni asistent DKPS p. Silvo Šinkovec.
Datumi: 24. maj in 21. junij 2010.

Zaključna sv. maša

OS Zahodna Dolenjska vabi na dan državnosti, **25. junija 2010**, k zahvalni sv. maši.

Pohod po Slomškovih poteh

Letošnji pohod po Slomškovih poteh bo potekal **od 9. do 11. julija 2010**. Pot bo vodila od Celja do Maribora.

Dan idej in pobud

Vsi člani DKPS ste tudi letos vabljeni na *Dan idej in pobud,* kjer se bomo skupaj pogovarjali o viziji, prihodnosti in razvoju Društva katoliških pedagogov Slovenije. Srečanje bomo izvedli v začetku avgusta.

Dan prijateljstva

Dan prijateljstva, ki bo potekal v soboto, 28. avgusta 2010, je namenjen povezovanju med člani različnih območnih skupnosti. Letos ga organizira OS Tolmin.

Slomškov dan 2010

V soboto, 25. septembra 2010, bo na Ponikvi tradicionalno celodnevno srečanje učiteljev, vzgojiteljev, katehetov in staršev.

Seminarji

Spodbujanje razvoja samozavesti in samospoštovanja

Predstavitev: Pomen in znaki visokega in nizkega samospoštovanja, razvoj samospoštovanja, možnosti za pridobivanje novih pozitivnih izkušenj. Seminar daje nova znanja in vključuje vaje za osebni razvoj.
Obseg: 16 ur
Udeleženci: Seminar je namenjen vsem pedagoškim delavcem in staršem.
Izvedba: Ljubljana: 21. – 23. 5. 2010
Prijave: do 12. 5. 2010
Vodi: mag. Silvo Šinkovec

Travmatizirani, moteči in nevidni učenci

Predstavitev: To, kar učenec prinaša s seboj v svojem intimnem psihološkem svetu, pomembno vpliva na odnos z ostalimi učenci in učitelji. Odgovornost za odnos pa je vselej na strani odraslega/učitelja, s tem pa tudi iskanje načinov, ki bodo otroka lahko opolnomočili, da bo kljub slabim izkušnjam uspel napredovati v srečnejšega posameznika.
Obseg: 8 ur ali kot predavanje
Izvedba: Po dogovoru za zaključene skupine, šolske zbornice
Vodi: Julija Pelc

Informacije in prijave:
DKPS,
Ulica Janeza Pavla II. 13
1000 Ljubljana
01/43-83-987
dkps.seminarji@gmail.com
http://dkps.rkc.si

Slomškova priznanja 2010

Društvo katoliških pedagogov Slovenije bo v mesecu maju objavilo razpis Slomškovih priznanj za leto 2010. Priznanja bodo podeljena v okviru praznovanja Slomškovega dne, 25. septembra 2010 na Ponikvi. Priznanja se podeljujejo članom društva za delo na vseh področjih vzgoje in izobraževanja.
Razpis bo objavljen v Družini, Naši katehezi, na radiu ognjišče in na spletni strani http://dkps.rkc.si.

Summary

We have entered the 12th year of publishing the magazine. The *Focus Theme* of the first issue in the current year is the meaning of the family. In the beginning Tadej Stegu presents a redefinition of the family as it is laid down in the Proposal of a Family Code. Barbara Brezigar explains the views of the Supreme Court of the Republic of Slovenia on children's rights in the light of the proposal of the new Family Code. France Cukjati argues that the state must pursue the wishes and benefits of each individual child. Silvo Šinkovec gives some anthropological points for a discussion regarding the proposed Family Code, while Bogdan Žorž has written down some concrete objections to it. Whether married couples are really at a disadvantage taking the new Proposal of a Family Code into consideration, asks himself Tadej Strehovec. In the continuation Marjan Žveglič describes the family in the light of the natural law. The last article in the *Focus*, which is titled 'I know so little about myself', has been written by Peter Zidar.

The column *Our Interview* presents the missionary Ljudmila Anžič, who has been doing her missionary work in Cambodia for a number of years. She is a popular teacher, headmistress, well known in the Cambodian Church, socially orientated, with a great sympathy for the common people.

In the column *Teachers* Rihard Režek explains the link between education and career development in his article 'Educate yourself and you won't fall short of a successful career'.

The column *Spiritual experience* is bringing two articles this time. The first one deals with blessing and has been written by Berta Golob. The second one, however, is a fragment from the book Biblical Theology, and is about the meaning of a mystery. Its author is George E. Ganss.

The first article in the column *Class Teachers and the Educational Plan* has been written by Bernarda Mal. It presents an example of an individualized educational plan for a pupil with learning and behavioural difficulties. A teacher Anita Žibrek has noted down her reflections about the respect towards children. She lists some practical suggestions, which she takes into account to create a pleasant working atmosphere in her class. To round off the column, Silvo Šinkovec has prepared some questions for the discussion with students in class assemblies, based on parts of the book Augusta.

In the *Parents* column we can read a fragment from the book Otrokovo osebnost gradimo z ljubeznijo in zaupanjem, written by Scott and Jayne Cuidon. It is about the time the father spends with his children. The article by Andrej Perko, which is titled 'The importance of the father and the mother for a healthy development of a person', presents the experience of a student who realized all the pathology of her family on reading the above mentioned book and wrote down her thoughts about it in the present essay.

The column *Fields of Education* starts, as established, with an article by Milček Komelj. He has chosen a painting of the author Franc Godec, titled Loving Evenings, for the cover of the 44th issue of the magazine. The painting is a real treat to the eyes which like to see the harmony of a family life. In the continuation Franci M. Kolenec writes about the integration of children with special needs as an extremely demanding, complex and uncertain process. The last contribution to this column is the first part of an article by Matevž Grenko with the title 'Fashion and fashion directives'. Fashion is in his view intertwined with culture as a way of people's communication about the views, values, ideas and experiences of the social group they belong to.

The column *Voluntary Work* is dedicated to the presentation of the 'Society against the torture of animals of Koroška' this time. The society joins numerous active volunteers who unselfishly help abandoned and tortured animals.

We are publishing three articles in the column *Experience*. The first one has been written by a kindergarten teacher Darja Hedžet and is about voice games at the preschool age. 'The story about Curlek' is the second featured article; its author is Simona Babič, who adapted it from a real life event. The last article is a summary of a debate held in the community of Mozirje within the framework of the Association of Catholic Teachers of Slovenia. The article bears the title 'The challenges of our members in technical and professional schools' and has been written by Jelka Repenšek.

Written by: Kristina Lepen
Translated by: Tanja Volk

Avtorji

Simona Babič, inž. gradbeništva, je zaposlena na Univerzi v Mariboru. Rada piše zgodbe iz življenja.

Barbara Brezigar, univ. dipl. pravnica in vrhovna državna tožilka, je generalna državna tožilka Republike Slovenije.

Scot in Jayne Cuidon, laična misijonarja in zakonca, ki imata šest otrok. Že trinajst let živijo v Zagrebu. Po vsej Hrvaški organizirata seminarje in predavanja za zakonce in starše.

France Cukjati, zdravnik, je poslanec in podpredsednik državnega zbora Republike Slovenije.

George E. Ganss, DJ, urednik knjige *Biblical theology and the spiritual exercises*.

Berta Golob, prof. slovenskega jezika in književnosti, poučevala je v osnovni šoli ter kot zunanja sodelavka na pedagoški akademiji, bila je tudi knjižničarka, lektorica na TV ter svetovalka na *Zavodu za šolstvo*. Ima izkušnje z delom z mladimi in s starši, sodeluje tudi v župnijskih občestvih. Napisala je veliko knjig s pedagoško, publicistično in leposlovno vsebino.

Darja Hedžet, vzgojiteljica, je zaposlena v *VIZ Vrtec Ormož*. Ima 30 let pedagoških izkušenj s predšolskimi otroki prvega starostnega obdobja.

Franci M. Kolenec, dr., prof. defektologije, vodja področne skupine za VIZ OPP, je višji svetovalec na *Zavodu RS za šolstvo*.

Milček Komelj, dr. znanosti, od leta 1984 predava na *Filozofski fakulteti* v Ljubljani, na *Oddelku za umetnostno zgodovino*. Njegova bibliografija obsega prek tisoč objav, od tega okrog 20 knjig in vrsto katalogov. Je redni član Evropske akademije znanosti in umetnosti v Salzburgu, predsednik Slovenske matice in častni občan Novega mesta.

Nataša Konečnik Vidmar, univ. dipl. soc. in višja upravna delavka, je zunanja dopisnica nekaterih slovenskih časopisov. Ima izkušnje z delom na področju poklicnega svetovanja ter veliko objavljenih člankov o aktualnih dogodkih na Koroškem.

Bernarda Mal, učiteljica slovenščine na *OŠ Jurija Vege Moravče*, poučuje dve desetletji. Napisala je veliko člankov ter soustvarjala nekaj knjig. Je šolska mediatorka in strokovna konzulentka ZRSŠ 4 inovacijskih projektov.

Andrej Perko, dr. psih. znanosti, zaposlen na *CSD Kamnik*, je specialist klin. psih. svetovanja. Je avtor in soavtor več knjig ter pisec strokovnih člankov v različnih revijah in časopisju.

Rihard Režek, mag. ekonom. in poslovnih ved, zaposlen je na *SUAŠ Ljubljana*. Ima 8 let pedagoških izkušenj.

Tadej Stegu, dr. znanosti, je asistent pri Katedri za oznanjevalno teologijo *Teološke fakultete* Univerze v Ljubljani. Predava v Ljubljani, Mariboru in Pulju. Objavljenih je več kot 30 njegovih člankov.

Tadej Strehovec, OFM, dr. znanosti, moralni teolog in bioetik, je zaposlen pri Katedri za moralno teologijo *Teološke fakultete* Univerze v Ljubljani. Je tudi član Skupine ekspertov za etične presoje pri Evropski komisiji.

Silvo Šinkovec, DJ, mag. psih., defektolog in teolog, ima izkušnje s svetovalnim delom, vodi duhovne vaje, različne seminarje ter več šol za starše. Je supervizor, predavatelj različnim skupinam ter avtor številnih strokovnih člankov, urednik revije *Vzgoja* in duhovni asistent *Društva katoliških pedagogov Slovenije*.

Peter Zidar, prof. fiz., zaposlen na *Srednji gradbeni, geodetski in ekonomski šoli Ljubljana*. Ima 30 let izkušenj dela z učenci, je dejaven pri različnih projektih in je objavil več kot 50 različnih prispevkov.

Anita Žibrek, prof. raz. pouka, zaposlena je na *OŠ Franceta Prešerna Kranj*. Ima 15 let izkušenj s poučevanjem učencev na razredni stopnji.

Bogdan Žorž, univ.dipl. psih., psihoterapevt, upokojenec, ima številne pedagoške izkušnje kot učitelj gestalt terapije, predavatelj na Slovenskem oddelku Dunajske univerze Sigmunda Freuda in kol., izvajalec programov podiplomskega usposabljanja za delo z motečimi otroci in mladostniki pri Socialni zbornici Slovenje. Je avtor številnih člankov, razprav in knjig s področja vzgoje in psihoterapije.

Marjan Žveglič, dipl. teolog, voditelj seminarjev strokovnega izpopolnjevanja, ustanovitelj in dolgoletni predsednik Društva svetovalcev zaupni telefon Samarijan, supervizor, svetovalec in voditelj seminarja Rogersove metode nedirektivnega svetovanja.

Revija VZGOJA vas izobražuje in bogati že 11 let!

Izšlo je:

– 44 številk, 2296 strani, 986 člankov,
– pisalo je 518 avtorjev,
– predstavljenih je bilo več kot 300 knjig.

Avtorji:

– so vrhunski slovenski in tuji strokovnjaki,
– veliko 'praktikov' (učiteljev in staršev),
ki s svojim ravnanjem vsak dan ustvarjajo vzgojo.

Vsak novi naročnik prejme majico revije VZGOJA.

Izpolnite naročilnico in se pridružite veliki družini naročnikov tudi vi!

Naročilnica

Naročam(o) revijo

VZGOJA

Revija za učitelje, vzgojitelje in starše izhaja štirikrat letno. Cena letne naročnine je 17,20 evrov.

Naročnino bom(o) poravnal(i) po prejemu položnice.

Ime in priimek ali ime ustanove

Naslov

Pošta

Telefon

E-pošta

Žig

Davčna številka (za davčne zavezance)

Kraj in datum

Podpis

France Godec: Ljubeči večeri
olje na platnu, 89 x 42 cm, zasebna last